T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI

İNOVASYONUN FİNANSMANI VE KOBİ'LERDE RİSK SERMAYESİNİN ÖNEMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA ERCAN

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI

İNOVASYONUN FİNANSMANI VE KOBİ'LERDE RİSK SERMAYESİNİN ÖNEMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA ERCAN

Danışman: Prof. Dr. N. Alkan SOYAK

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İKTİSAT Anabilim Dalı İKTİSAT POLİTİKASI Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi Fatma ERCAN'nın İNOVASYONUN FİNANSMANI VE KOBİ'LERDE RİSK SERMAYESİNİN ÖNEMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 6.04.2017 tarih ve 2017-8/39 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 12/04/2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı			**İmzası**
1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. NURİ ALKAN SOYAK	
2.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. BURCU YAVUZ TİFTİKÇİGİL	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. MÜNEVVER SOYAK	

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Fatma TOKDEMİR

Anabilim Dalı : İktisat

Program : İktisat Politikası

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nuri Alkan SOYAK

Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, Nisan/2017

Anahtar Kelime : İnovasyon, KOBİ, KOBİ Finansmanı, Risk Sermayesi

ÖZET

İNOVASYONUN FİNANSMANI VE KOBİ'LERDE RİSK SERMAYESİNİN ÖNEMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Küreselleşen dünya ekonomisinde, artan iç ve dış rekabette firmalar için inovasyonun zorunlu hale geldi görülmektedir. Kuşkusuz ki, zorunluluk haline gelen inovasyon firmaların ekonomik faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayan birçok unsurun temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve dünya ekonomisinde istihdam, ihracat ve yaratılan katma değer açısından ülkelerin bel kemiğini oluşturan KOBİ'ler, küresel rekabet ortamında ayakta kalabilmek için farklı ve yeni olanı üretmek zorundadırlar. Türkiye'deki KOBİ'lerin uluslararası alanda artan rekabete ayak uydurmalarının önündeki en temel sorunlardan biri finansal sorunlardır. KOBİ'lerin uluslararası piyasada rekabet gücünün ve yenilikçiliğin artması bu konuda finansmanı zorunlu hale getirirken, risk sermayesi kavramının da öneminin artmasını sağlamıştır.Bu çalışmada,ekonominin temel dinamiği için büyük önem arz eden KOBİ'lerin Türkiye'de izlenen inovasyon stratejilerinden nasıl etkilendiklerini ve KOBİ'lerin finansal sorunlarının çözümünde risk sermayesinin önemi ve Türkiye'deki risk sermayesinin gelişimi ve uygulaması araştırılmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Fatma TOKDEMİR

Field : Economics

Programme : Economy Policies

Supervisor : Prof. Dr. N. Alkan SOYAK

Degree Awarded and Date : Master- April/2017

Keywords : Innovation, Small and Medium Size Enterprise (SME), SME Finance, Venture Capital, Turkey.

ABSTRACT

FINANCING INNOVATION AND IMPORTANCE OF VENTURE CAPITAL IN SMALL AND MEDIUM SIZED FIRMS: THE CASE OF TURKEY

Since innovation becomes one of the main factors of competition in a globalized world economy, it also composes basis of many elements of sustainability of companies' economic activities. SMEs constitute the backbone of employment, exportand added-value in the world and Turkish economy. The SMEs have to produce the different and new one in order to keep up in the global competition. There is an increasing competition in the international market that SMEs should keep up. But financial problems are the major issue ahead of SMEs in Turkey. Finance is crucial for SMEs in an increasing innovation and competition international market and also the finance provided to understand the increasing of importance of "Venture Capital". In this study, it states importance of finance for SMEs in Turkey, examines general framework and the role of the Venture Capital financing model which is an alternative financing source and also to eliminate the finance issues of SMEs.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

İÇİNDEKİLER ..... **iii**

TABLO LİSTESİ ..... **vi**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **vii**

GRAFİK LİSTESİ ..... **viii**

KISALTMALAR ..... **ix**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

İNOVASYON, İNOVASYONUN FİNANSMANI VE RİSK SERMAYESİ

1.1.İnovasyonun Tanımı, Sınıflandırılması ve Önemi 3

1.1.1. İnovasyonun Tanımı 3

1.1.2. İnovasyonun Sınıflandırılması 5

1.1.3. İnovasyonun Önemi 10

1.2. İnovasyon Süreci ve Ulusal İnovasyon Sistemi 12

1.2.1. İnovasyonun Süreci 12

1.2.2. Ulusal İnovasyon Sistemi 13

1.3. İnovasyonun Finansmanı ve Bir Finansman Modeli Olarak Risk Sermayesi 15

1.4. Bir Finansman Modeli Olarak Risk Sermayesi 16

1.4.1. Risk Sermayesinin Tanımı 16

1.4.2. Risk Sermayesinin Tarihsel Gelişimi 17

1.4.3. Risk Sermayesinin Özellikleri 18

1.4.4. Risk Sermayesinin Unsurları 20

1.4.4.1. Teknolojik Yenilik 20

1.4.4.2. Sermayeye Katılma 22

1.4.4.3. Yönetime Katılma 22

1.4.4.4. Uzun Vadeli Yatırım 22

1.4.4.5. Küçük İşletme - Hızlı Büyüme 23
1.4.4.6. Yüksek Risk –Yüksek Getiri 23
1.4.5. Risk Sermayesi Modelinin Aktörleri, İşleyişi, Kaynakları 23
1.4.5.1. Risk Sermayesi Modelinin Aktörleri 23
1.4.5.2. Risk Sermayesi Modelinin Fon Kaynakları 24
1.4.5.3. Risk Sermayesi Modelinin İşleyişi 25
1.4.6. Risk Sermayesi Modelinin Finansman Aşamaları 31
1.4.6.1. Çekirdek Sermayesi 31
1.4.6.2. Başlangıç Sermayesi 32
1.4.6.3. Erken Aşama ve Geçit Finansmanı 32
1.4.6.4. Köprü Finansmanı (Piyasada Tutunma Aşaması) 33

İKİNCİ BÖLÜM
KOBİ'LER, KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE RİSK SERMAYESİ

2.1. KOBİ'lerin Tanımı ve Özellikleri 35
2.1.1. Nitel Özelikler 37
2.1.2. Nicel Özellikler 38
2.2. KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri 39
2.3. KOBİ'lerin Avantajlı ve Dezavantajlı yönleri 41
2.3.1. KOBİ'lerin Avantajlı Yönler 41
2.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları 44
2.4. KOBİ'lerde İnovasyon ve Önemi 45
2.5. KOBİ'lerin Finansman Sorunları 46
2.6. KOBİ'lerin Finansal Sorunları Çözümünde Risk Sermayesi 50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BİLİM, TEKNOLOJİ VE SANAYİLEŞME POLİTİKALARININ GELİŞİMİ: İNOVASYON, KOBİLER VE RİSK SERMAYESİ

3.1. Türkiye Ekonomisinde Bilim-Teknoloji-İnovasyon Politikası ve KOBİ'lerin Gelişim Süreci 52

3.1.1.1960 Planlı Dönem Öncesi 53

3.1.1.1. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikası Açısından Gelişim Süreci 53

3.1.1.2. KOBİ'ler Açısından Gelişim Süreci 55

3.1.2. 1960-1980 Planlı Dönem 57

3.1.2.1. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikası Açısından Gelişim Süreci 57

3.1.2.2. KOBİ'ler Açısından Gelişim Süreci 59

3.1.3. 1980 Sonrası Dışa Açık Neoliberal Dönem 61

3.1.3.1. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikası Açısından Gelişim Süreci 61

3.1.3.2. KOBİ'ler Açısından Gelişim Süreci 72

3.2. Türkiye'de KOBİ Risk Sermayesi İlişkisi ve Önemi 75

3.2.1. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomilerindeki Rolü ve Önemi 75

3.2.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Finansal Sorunları 86

3.2.3. Türkiye'de KOBİ'ler İçin Alternatif Finansman Araçlarından Olan Risk Sermayesi 90

3.3. SWOT Analiz Tekniği 99

3.3.1. SWOT Analizin Tanımı ve Uygulama Alanları 99

3.3.2. Türkiye'de KOBİ'ler Açısından Risk Sermayesi GZFT/(SWOT) Analizi . 103

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME 105

KAYNAKÇA 110

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Radikal ve Artımsal İnovasyonların Karşılaştırılması 10
Tablo 2: İmalat Sanayi İşletmelerinin Ölçeksel Dağılımı 2014 (%) 76
Tablo 3: Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı (%) 77
Tablo 4: KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı 2014 79
Tablo 5: KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı 2015 79
Tablo 6: KOBİ'lerin Ekonomideki Payının Yıllar İtibariyle Gelişimi (2013-2014).. 80
Tablo 7: Faaliyet Kolları Büyüklük Grubu ve İnovasyon Düzeyine Göre Temel Göstergeler 83
Tablo 8: SWOT Analizi 100
Tablo 9: SWOT Matrisi 101
Tablo 10: Türkiye'de KOBİ'ler Açısından Risk Sermayesi Güçlü, Zayıf Yön, Fırsat ve Tehdit GZFT/(SWOT) Matrisi 105

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Ulusal İnovasyon Sistemi 15
Şekil 2: Risk Sermayesi Süreci 30
Şekil 3: Türkiye'nin Ulusal Yenilik Sistemi..... 71

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 1: KOBİ'lerin Ana Sektör Gruplarına Göre Dağılımı(%) 78
Grafik 2: Büyüklük Grubuna Göre Temel Göstergeler (2014) 81
Grafik 3: KOBİ'lerin Ekonomiye Katkılarının Ana Sektör Gruplarına Göre İncelemesi (%) 82
Grafik 4: Temel Yenilik Göstergeleri (2012-2014)..... 84
Grafik 5: Büyüklük Grubu ve Teknoloji Düzeyine Göre İmalat Sanayinde KOBİ'ler (2013)..... 85
Grafik 6: Türkiye'de Kurulu GSYO (Halka Açık)'ların Portföyleri (milyon$) ve Girişim Sermayesi Yatırımlarının Portföy İçerisindeki Payı (%)..... 95

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

AR-GE : Araştırma Geliştirme

BYKP : Beş Yıllık Kalkınma Planı

BTYK : Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu

BTP-UP : Bilim ve Teknoloji Politikaları Uygulama Planı

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasılat

BİST : Borsa İstanbul

İVCİ : İstanbul Risk Sermayesi Girişimi

KOBİ : Küçük ve Orta Ölçekli İşletme

KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

KÜSGEM : Küçük Sanayi Geliştirme Vakfı

KSEP : KOBİ Ekosistemi

KGF : Kredi Garanti Fonu

RSYO/GSYO : Risk/ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı

OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

TARAL : Türkiye Araştırma Alanı

TESK : Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu

TTGV : Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı

GİRİŞ

Dünya ekonomisinde son yıllarda artan inovasyon hızı küreselleşme ile birlikte ülke ekonomilerini etkisi altına almıştır. Hızla artan inovasyon, işletmeler için yeni fırsatları beraberinde getirse de uluslararası piyasalarda rekabet şartlarını zorlaştırmaktadır. Firmaların değişen rekabet şartlarına ayak uydurabilmeleri ve süreklilik sağlayabilmeleri için ürün ve hizmetlerini farklılaştırarak piyasaya sunmaları gerekmektedir. Bu süreç ise ancak inovasyon sayesinde gerçekleşebilmektedir.

KOBİ'lerin değişen müşteri gereksinimlerine hızlı cevap verebilecek esnek bir yapıya sahip olmaları onları günümüz dünyasında daha önemli bir konuma getirmektedir. Dolayısıyla ülkelerin lokomotifi olan KOBİ'lerin ayakta kalmaları ve gelişimlerini sağlayabilmeleri için inovasyon zorunlu hale gelmektedir. Bunun içinde KOBİ'lere gereken finansman desteği sağlanmalıdır.

İnovasyon, süreç olarak birbirini izleyen farklı aşamalardan meydana gelmektedir. İnovasyon süreci, fikir üretme aşamaları ile başlar ve ürünün pazara sürülmesiyle ticarileşmesine kadar geçen aşamalardan oluşur. Bu süreç, belirsizlik ve risk içermesinden dolayı inovasyonun başarı şansını biraz daha düşürmektedir. Bu durum inovasyonun finansmanında geleneksel finans sistemi dışında kendine özgü özellikleri olan risk sermayesi kavramının öneminin daha da artırmasına ve yaygın kullanımını sağlamıştır.

Risk sermayesi, yeni yaratıcı fikirlere ve projelere sahip olan ancak finansal gücü yeterli olmayan yeni girişimcilerin yatırım fikirlerini gerçekleştirmeye bir başka deyişle, yeni ürün ve/veya süreçlerinin ticarileştirilmesinde karşılaştıkları finansman gereksinmelerinin karşılanmasına olanak sağlayan alternatif bir yatırım finansman yöntemidir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, ekonominin temel dinamiği için büyük önem arz eden KOBİ'lerin faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayan birçok unsurun temelini oluşturan inovasyon politikalarından nasıl etkilendiklerini ve uygulanan politika araçlarının KOBİ'lerin inovasyon performanslarında bir etki yapıp yapmadığını ortaya koymak. Ayrıca KOBİ'ler yeni ve inovatif fikir ve projelerini hayata geçirebilmek için

karşılaştıkları en temel sorunlarından bir finansman sağlanması sorunudur. Bu da inovasyon için alternatif finansman yöntemlerinden biri olan risk sermayesi öneminin daha da artmasına ve yaygın kullanımını sağlamıştır. Dolayısıyla inovasyona dayalı gelişmek isteyen KOBİ'lerin finansman sorunların çözümünde risk sermayesinin ne kadar etkili olduğunu Türkiye özelinde ortaya konmaya çalışılacaktır.

Bu çerçevede hazırlanan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde inovasyonun kavramsal çerçevesi çizilerek ulusal inovasyon sistemine değinilecektir. İnovasyonun önemi, inovasyonun finansman sorunu ele alınacaktır. Ardından alternatif finansman kaynaklarından biri olan risk sermayesi kavramı ve özellikleri üzerinde durularak, risk sermayesinin finansman yönteminin işleyişi hususunda bilgiler verilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, KOBİ'ler konusu ayrıntılı olarak ele alınacaktır. KOBİ'lerin tanımı, özellikleri, ekonomideki yeri ve önemi, avantajları ve dezavantajları, finansman sorunları ve finansman sorunlarının çözünde risk sermayesinin önemi üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Türkiye'nin bilim, teknoloji ve sanayileşme politikaları ve KOBİ'lerin genel görünümü ele alınacaktır. KOBİ'lerdeki inovasyon gelişmelerine değinilerek KOBİ'lerin inovasyon yapmasını etkileyen faktörlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca KOBİ'lerin finansman sorunları, finansman sorunları çözümünde etkili olan risk sermayesi modelinin gelişim süreci ve KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümünde risk sermayesi uygulamaları üzerinde durulacaktır. Türkiye uygulamasında ise Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, KOSGEB, SPK, TÜİK ve bu konuda daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalardan alınan veriler üzerinden inceleme yapılacaktır. Bu veriler ışığında GFZT/(SWOT) analizi ile Türkiye'de KOBİ'ler açısından risk sermayesinin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve tehdit unsurları tespit edilmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNOVASYON, İNOVASYONUN FİNANSMANI VE RİSK SERMAYESİ

Bilgi ve teknoloji temelli şekillenen günümüz dünya ekonominde, rekabetin odak noktalarından biri haline gelen inovasyon, rekabet güçlerini koruyabilmeleri, yeni pazarlara girebilmeleri, tüketici taleplerine daha hızlı yanıt verebilmeleri gibi firmaların ekonomik faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayan birçok unsurun temelini oluşturmaktadır. Bu durum alternatif finansman kaynaklarından bir olan risk sermayesi kavramının öneminin artmasını sağlamıştır. Bu bağlamda birinci bölümde kuramsal çerçeve kapsamında inovasyon kavramının ne olduğu ve risk sermayesi finansman modeli işleyişi hususunda bilgi verilecektir.

1.1.İnovasyonun Tanımı, Sınıflandırılması ve Önemi

1.1.1. İnovasyonun Tanımı

İnovasyon geniş bir kavram olduğundan, inovasyon kavramı ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. İnovasyon kavramı sözcük kökeni olarak Latincebir sözcük olup "innovatus"dan türetilmiştir. "Toplumsal, kültürel ve idari ortamda yeni yöntemlerin kullanmaya başlanması" anlamına gelmektedir.[1]

İnovasyon kavramının Türkçe karşılığı olarak Türk Dil Kurumu "yenilik" ve "yenileşim" kelimelerini kullanmıştır. "Yenilik" kavramı ise "yeni olma durumu veya yeni olan bir şeyin özelliği" şeklinde tanımlamıştır.[2] Ergin'e göre inovasyon; *"Türkçe'ye; yenilikçilik, yenilik, yenileşme gibi farklı şekillerde çevrilse de "inovasyon" kelimesinin kullanımı daha çok tercih edilmektedir."*[3]

İnovasyon konusunda en dikkat çekici çalışmalardan biri Joseph Schumpeter tarafından yapılmıştır. Avusturalyalı ekonomist Joseph Schumpeter inovasyonu endüstrinin ilk yıllarında '*kalkınmanın itici gücü*' olarak tanımlamıştır. Schumpeter'e

---

1 Şirin Elçi, **İnovasyon Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı**, Ankara Teknoplü Grup 7 Baskı, 2006, s. 1

2 Türk Dil Kurumu, "Büyük Türkçe Sözlüğü", (Erişim) http://tdkterim. gov. tr/bas/

3 Arif Ergin, "Kaizen ve İnovasyon", **Ölçü Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada Dergi**, (Mayıs/2008), s. 90

göre inovasyon; "*müşterilerin henüz bilmediği yeni ürün geliştirilmesi, farklı benzersiz veya benzeri olup yeni özellikle farklılaştırılmış bir ürünün veya bilinen bir niteliğin pazara farklı bir şekilde sürülmesi, yeni bir pazarın açılması*" olarak tanımlamaktadır.[4]

Schumpeter'in 1911 yılında yazdığı ve 1934 yılında İngilizceye çevrilen "*Ekonomik Kalkınma Teorisi*" adlı kitabında inovasyonun beş şekilde ortaya çıktığını belirtmektedir. İnovasyonun bu beş şekli şu şekildedir:[5]

- Müşterinin bilmediği yeni bir ürünün veya var olan bir ürünün yeni bir niteliğinin bulunması ve piyasaya sürülmesi.
- Yeni bir üretim yönteminin kullanılmaya başlanması.
- Yeni bir pazara açılma ya da pazarlama yönteminin bulunması.
- Hammadde ya da yarı işlenmiş mal kaynaklarının tedariki konusunda yeni bir kaynağın bulunması.
- Sanayinin yeni bir örgütlenme biçiminin yaratılması şeklindedir.

Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), inovasyonu "*bir süreç olarak ele alıp, bilim ve teknolojide oynadığı rolü öne çıkararak, inovasyonu bir fikri, pazarlanabilir bir ürüne ya da hizmete, yeni ya da geliştirmiş bir üretim ya da dağıtım yöntemine ya da yeni bir toplumsal faydaya dönüştürmek*" olarak tanımlamıştır.[6]

Bir başka çalışmada inovasyon; "*düşünce geliştirme, teknoloji geliştirme, yeni (veya geliştirilmiş) ürün veya üretim yöntemi veya ekipman üretme ve pazarlama aktivitelerinin yöntemi*" şeklinde tanımlanmakta olup, inovasyonun basit bir formülasyonu şu şekilde yapılmaktadır: "*İnovasyon = teorik Konsept + teknik icat + ticarî başarı.*"[7] Bu formülasyonlada anlaşılacağı üzere, bir firma için inovasyon, teorik

---

4 Schumpeter (1934)'den Aktaran, Şirin Elçi, İhsan Karataylı, Selçuk Karaata, **Bölgesel İnovasyon Merkezi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi**, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-12/477, Aralık/2008, s.25

5 Schumpeter (1911)'den Aktaran, Arzu M. Sakaryalı, "İnovasyon ve Risk Sermayesi", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2014, s. 185

6 TÜSİAD, **Ulusal İnovasyon Sistemi, Kavramsal Çerçeve, Türkiye İncelemesi ve Ülke Örnekleri**, İstanbul TÜSİAD Yayınları,2003, s. 23

7 Nuray Korkmaz, **Sorularla Yenilikçilik (İnovasyon)**, İstanbul, İTO Yayınları, 2004, s. 11

bir çerçeveye bağlı olarak çıkan bir icadın ticari bir başarı getirecek şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bireylerin faydalarını, firmaların karlılıklarını, ülke ve küresel düzeyde toplumun refahını artıracak, her türlü iktisadi değer yaratan süreç/sonuç inovasyon olarak tanımlanabilmektedir.[8]Bu anlamda inovasyon sadece sonucu değil sürecide ifade etmektedir.

Göker'e inovasyon kavram olarak, "*hem bir süreci yani yenilenmeyi/yenilemeyi hem de bir sonucu yani yeniliği anlatmaktadır*." OECD'ye göre, "*inovasyon, süreç olarak, bir fikri pazarlanabilir bir ürün ya da hizmete, yeni ya da geliştirilmiş bir imalat ya da dağıtım yöntemine, ya da yeni bir toplumsal hizmet yöntemine dönüştürmeyi"* ifade etmektedir.[9]

İnovasyon kavramı ile ilgili birçok farklı tanımlama yapılmış olsa da, bütün tanımlarda varılan ortak nokta inovasyon sadece ürün ve süreç yenilikleri değil, her alanda yaratıcılığı ve yeniliği barındırması gerektiğidir. İnovasyonla ilgili yapılan tanımlar arasında önemli bir tanımlama olarak kabul edilen Oslo Kılavuzunda inovasyon "yenilikçilik" olarak ifade edilmekte ve inovasyon: "*İşletme içi uygulamalarda, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal ve hizmet) veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleştirilmesidir.*"[10]şeklinde tanımlamaktadır.

1.1.2.İnovasyonun Sınıflandırılması

İnovasyon literatürüne katkı yapan yazarlar inovasyon türleri için birçok farklı yaklaşımda bulunmuşlardır. Fakat burada önemli olan ve kabul görmüş sınıflandırmalardan biri OECD-Eurostat tarafından yayımlanan "Oslo El Kitabı"nda

---

8 Rona Turanlı, Ercan Sarıdoğan, **Bilim-Teknoloji-İnovasyon Temelli Ekonomi ve Toplum**, İTO Yay., 2010, ss.15-16

9 EuropeanCommission (1995) Aktaran, Aykut Göker, **Ulusal İnovasyon Sistemi: Türkiye Ulusal İnovasyon Sitemini Kurabildi mi?** Temmuz/2003 s.9

10 OECD-Eurostat, Oslo Kılavuzu: **Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler**, çev. TÜBİTAK, 2005,s. 50

yapılan sınıflandırmadır.[11] Oslo El Kitabına göre inovasyon çeşitleri dört tanedir. Bunlar, Ürün, süreç, pazarlama ve organizasyonel (örgütsel) inovasyondur.[12]

Ürün inovasyonu; " *bir işletme tarafından farklı, yeni, değişik bir ürün geliştirilmiş/iyileştirilmiş bir mal veya hizmetin piyasaya sürülmesi*" olarak tanımlanmaktadır. Bu yenilik biçimi, ürünün teknik özelliklerinde, bileşenlerinde ve malzemelerinde, ürüne dahil edilmiş yazılımlarda veya diğer işlevsel özelliklerde önemli iyileştirmeler içermektedir. Ürün inovasyonu yapılırken, mevcut bilgi ve teknolojilerin yeni kullanımlarına veya bunların birleşimine dayanabileceği gibi yeni bilgi ya da teknolojilerde kullanabilmektedir. Zaten var olan ürünleri daha iyi, daha kaliteli, daha üstün özellikli yapmak için değiştirmekte ve farklılaştırmaktadır. Dolayısıyla yeni ürünlere bakıldığında belirtilen özelikleri veya ürünün öngörülen kullanımları açısından, firmanın önceden üretmiş olduğu ürünlerden önemli derecede farklılaşan mal ve hizmetler olduğu görülecektir.[13]

Ürün inovasyonu: "*Ürünün performansını artırmak, ürüne yeni fonksiyonellik kazandırmak, müşterilerin performans dışındaki beklentilerine daha iyi cevap verebilmek için ürün tasarımını değiştirmek şeklinde değişebilmektedir*."[14]Üründe yapılan küçük değişiklikler ya da rutin ilerlemeler, önceki ürüne kıyasla önemli değişiklikler içermeyen ve tek bir müşteri için üretilen ürünler yani ürünün teknik özellikleri ve öngörülen kullanımlarını değiştirmeyen tasarımlar ürün inovasyonu sayılmamaktadır.[15]

Süreç, bir iştir ve işin yerine getirilmesi için gerekli olan adımların ya da aşamaların tamamını kapsamaktadır. Bir ürünü üretmeye karar verdiğinde, düşünce aşamasında olan o ürünü önce tasarlamak, sonra üretmek ve daha sonra kalite kontrolden paketlemeye, pazara ve tüketiciye ulaştırılmasına kadar her bir aşaması

---

11 Turanlı, Sarıdoğan, s.20
12 OECD-Eurostat, s. 51
13 OECD-Eurostat, s. 52
14 Tufan Koç, "Teknolojik Yenilik ve Yenilik Türleri", **Ölçü Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada Dergi**, Mayıs/2008, s.44
15 OECD-Eurostat, s. 152

sürecin parçalarını oluşturmaktadır.[16] Dolayısıyla süreç inovasyonu, yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün veya teslimat yönteminin gerçekleşmesidir.

Üretim süreci inovasyonları, mal ve hizmet üretmek için kullanılan teknikleri, teçhizat ve yazılımları içermektedir. Teslimat süreci inovasyonları ise, firmanın lojistik hizmeti ile ilgili olup, yazılım ve teknikleri kullanarak girdilerin bulunması, araç gereçlerin firma içinde tesisi veya nihai ürünlerin teslimi amacını kapsamaktadır.[17]

Süreç inovasyonun asıl amacı, birim üretim veya teslimat maliyetini azaltmak ve aynı zamanda kaliteyi artırmak veya önemli derecede iyileştirilmiş ürünler üretmek veya teslim etmektir. Süreç inovasyonda önemli olan, üretim ve dağıtım sistemlerini farklılaştırmak veya geliştirmektir.[18]Süreç inovasyonuna örnek olarak, Toyota tam zamanında üretim sistemiyle, ihtiyaç duyulan ürünleri ve parçaları, ihtiyaç duyulduğu anda ve miktarda üretmektedir. Toyota süreç inovasyonunu geliştirerek stoksuz üretim ile ihtiyaçlara daha çabuk cevap verebilme özelliği kazanmıştır.[19]

Pazarlama inovasyonu, üretilen mal ve hizmetlerin daha fazla satılması için yeni pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile üretilen mal ve hizmetlerin daha fazla müşteri çekebiliyor olması gerekmektedir. Bunun içinde ürün ve hizmetlerde farklı, değişik ve yeni tasarımların, ambalajların ve pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Burada kullanılan, tekniklerde pazarlama inovasyonu olarak tanımlanmaktadır.[20]

Pazarlama inovasyonları, bir firmanın pazarlama araçlarındaki diğer değişikliklere kıyasla ayırt edici özelliği, firma tarafından daha önce kullanılmamış bir pazarlama yönteminin uygulanmasıdır. Yeni pazarlama yöntemi ile firma, müşteri ihtiyaçlarını daha başarılı şekilde cevap vererek satışlarını artırmayı hedeflemektedir. Pazarlama alanında yapılacak inovasyonla, müşteri tatminin artmasının yanı sıra

---

16 Arif Özsağır, **Yenilik Ekonomisi**, Seçkin Yayıncılık 1. Baskı, 2013, s. 33

17 OECD ve Eurostat, s. 53

18 M. Cengiz, "Alanya Bölgesindeki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Yöneticilerin Yenilikçilik Anlayışı", **Yüksek Lisans Tezi**. Akdeniz Üniversitesi SBE, 2012, s. 36

19 İbrahim Kavakcıoğlu, **Yönetiminde Devrimin Rehberi, İnovasyon**, Altedo Yay. İstanbul, 2006, s. 199

20 Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, **İnovasyon Nedir ve Şirketlere Ne Getirir**, Yayına Hazır: BTSO Etüt ve ARGE, 2007, s.11

müşteriye daha kolay ulaşmayı sağlayarak yeni pazar açmayı veya ürününü pazarda yeni bir şekilde konumlandırarak mevcut pazara daha rahat nüfuz etme olanağı sağlamaktadır.[21]Tüm anlatılanlar kapsamında, televizyon dizilerinde ve sinemada ürün yerleştirilmesinin yapılması veya müşterilere ürünleri tümüyle dekore edilmiş odalarda görme imkanı sağlamak birer pazarlama inovasyonu olarak değerlendirilebilir.[22]

Örgütsel inovasyon, firmanın ticari uygulamalarında iş yeri örgütünde veya dış ilişkilerinde yeni bir örgütsel yöntemin uygulanmasıdır. Bir başka ifadeyle firmanın organizasyonel yöntemlerin yürütülmesindeki yenilikleri ifade etmektedir. Dolayısıyla bir firma için yenilik sadece ürün ve hizmetlerin geliştirilip farklılaştırılması ve yeni pazarlama yöntemlerin geliştirmesi şeklinde olmaz, aynı zamanda şirketin çalışma ve iş yapılış şekillerinin de geliştirilmesi, farklılaştırılması ve yenilenmesi gerekir. Bu açıklamalar çerçevesinde, bunların tümüne örgütsel/organizasyonel inovasyon denilmektedir.[23]

Örgütsel inovasyon firmada daha önce kullanılmamış ve yönetim tarafından alınan kararların sonucu, işlerin yeni yollarla yeniden düzenlenmesi ve bunun sonucunda da rekabet avantajının teşhir ve cesaretlendirmesi olarak tanımlanmaktadır.[24]Örgütsel inovasyonla, bir şirketin idari maliyetlerini ve işlem maliyetlerini düşürmek, aynı zamanda iş yeri memnuniyetini iyileştirerek bu şekilde işçilerin verimliliğini artırmak ya da araç gereç maliyetlerini düşürmek suretiyle firma performansının artırması öngörülmektedir. Örneğin firmanın çalışanlar arasında bilgi paylaşımı ve öğrenimi daha iyi sağlamak amacıyla yeni uygulamalar ile ders ve bilgi ulaşımına dair veri tabanlarının ilk kez kurulması bir örgütsel inovasyondur.[25]

Elçi,"*inovasyon içerdiği farklılığın, yeniliğin ve değişikliğin büyüklüğüne göre de 'radikal' veya 'artımsal'* "olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

---

21 Özsağır, ss. 42-45
22 OECD-Eurostat, s. 53-54
23 Özsağır, s. 37-40
24 S. Şeşen, Burhanoğlu, "Türk Firmalarının Organizasyonelİnovasyon Yeteneğini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 66(4): 2011, ss. 1-20
25 OECD-Eurostat, s. 55

Radikal inovasyon, daha önce kullanılmamış ya da denenmemiş bir mal ve hizmetin, üretim yönteminin, ya da pazarlama yönteminin kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Radikal inovasyonla müşterilerin davranışlarında önemli değişikliklere yol açan büyük ölçüde değişmiş ürünler ve/veya tamamen yeni ürün ve hizmetler ile yöntemler geliştirilerek pazara sunmaktır.[26] Buna otomobillerde yakıt olarak petrolün kullanılmasının yerine yeni geliştirmiş elektrikle çalışan otomobillerin kullanılması örnek olarak verilebilir.[27]

Artımsal (kademeli, adımsal),"*mevcut işlem, ürün ve hizmetleri geliştirmek ve genişletmek için yapılan küçük iyileştirmelerdir.*'' Bu bağlamda artımsal inovasyon mevcut mamuller ve hizmetler ya da üretim ve dağıtım sistemlerinin geliştirilmesini içermektedir.[28]

Avusturyalı ekonomist Joseph Schumpeter, girişimcilerin eskimiş ve verimsiz yapılarını inovasyon yolu ile daha verimli olanlarla değiştirdiklerini gözlemlemiştir. Bu dönemi ise 'yaratıcı yıkım' olarak adlandırmıştır. J.Schumpeter inovasyonu tanımlarken "yaratıcı yıkım" olgusuna özel önem vermiştir. Eski faktörleri yok edip, yenilerini yaratmak olarak tanımladığı bu olguda; radikal inovasyonun önemli yıkıcı değişikliler yaptığı, artımsal inovasyonun ise değişim sürecini sürekli ileri götürdüğünü savunmuştur.[29]

---

26 Elçi (2006), s. 16

27 Özsağır, s. 30

28 Bülent Atalan, "Bir Rekabet Stratejisi Olarak İnovasyon ve İnternet Bankacılığı Örneği", **Actre Dergisi** No:49 (Erişim http://www. makale. com/searchArticlDetll. asp /ARTİCLE-İD=43)

29 Schumpeter (1942) Aktaran, Özsağır, s. 29

Tablo 1

Radikal ve Artımsal İnovasyonların Karşılaştırılması

Artımsal İnovasyonlar	**Radikal İnovasyonlar**
Endüstride işletmenin rekabet pozisyonunu korumasını sağlar	Bir endüstriyi değiştirir ya da meydana getirir
Endüstrideki mevcut işletmelerin iş görme yeteneklerinin geliştirilmesini sağlar.	Genellikle küçük girişimci işletmeler tarafından gerçekleştirilir ve bu işletmelerin endüstriye girmeleri için fırsat sunar.
Sürekli olarak ürün ve süreç iyileştirmeleri yapılır.	Başlıca ürün ve süreç buluşlarıdır.
Endüstride işletmenin rekabet pozisyonunu korumasını sağlar.	Bir endüstriyi değiştirir ya da yeniden meydana getirir .

Kaynak: Özsağır,s.31

1.1.3. İnovasyonun Önemi

Küreselleşmeyle birlikte her sektörde artan bir rekabet ortamı bulunmaktadır. Bu yoğun rekabet ortamında sürdürülebilir bir faaliyet için en etkin araç inovasyon stratejileridir. İnovasyonun, işletmelerin piyasada, büyüme, gelişme, varlığını sürdürme, rekabette avantaj sağlama ve hatta lider olmadaki rolü büyüktür.[30]Dünya da büyük değişimlerin ve hızlı gelişmelerin yaşandığı süreçle birlikte, bilim ve teknolojide oluşan değişim ve artan rekabet ortamı firmaları daha hızlı inovasyona zorlamaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun AB ülkelerinde inovasyonu etkileyen faktörleri irdelemek ve AB'nin inovasyon kapasitesini artırmaya yönelik önerileri geliştirmek amacıyla,1995 sonunda yayımladığı politika dokümanında inovasyonun hayati önemi şu cümlelerle vurgulanmaktadır:

> "*İnovasyon bireysel ve toplumsal ihtiyaçların (sağlık, dinlenme,çalışma,ulaşım,vb.)daha iyi bir düzeyde karşılanmasını sağlar.İnovasyon girişimcilik ruhu için de esastır: Her yeni girişim nede olsa belli bir yenilik getirmeye yönelik bir süreç sonunda doğar. Dahası, bütün girişimlerin rekabet güçlerini sürdürebilmek için sürekli yenilenmeye gereksinimleri vardır. Bu söylenenler ülküler içinde*

[30] Sinem G. Gökçe, **İnovasyon Kavramı ve İnovasyon Önemi,** Fırat Kalkınma Ajansı, 2010, s. 2, Erişim Tarihi: 30.12.2016

doğrudur. Ekonomik büyümelerini, rekabet güçlerini ve istihdam olanaklarını sürdürebilmek için ülkelerde yeni fikirleri, süratle, teknik ve ticari başarıya dönüştürmek zorundadırlar."[31]

İnovasyonun işletmeler için önemi açısından bakıldığında, işletmeler varlıklarını sürdürebilmek için çevreye ve zamana uyum sağlamak zorundadır. Bu uyumu sağlamadaki en önemli unsurdan biri de inovasyondur. Dolayısıyla inovatif yönü eksik olan firmanın gelişme ve ayakta kalma gücü de eksik olacaktır.[32]İşletmelerin içine girmiş olduğu bu radikal denecek değişim sürecinin galipleri de değişimi iyi okuyanlar olacaktır. Rekabet avantajının belirleyicisi, maliyetin yanı sıra işletmelerin müşteri isteklerine hızlı ve güvenilir cevap vermeleridir. Müşteri isteklerine göre ürün ve hizmet üretimi, pazarın ihtiyaçlarına yanıt verme hızı, bu dönemde endüstri ve rekabet yapısındaki birçok radikal değişimin kaynağında inovasyon önemli bir rol oynamıştır. Diğer bir ifadeyle, rekabet araçlarındaki değişimde müşterilerden gelen taleplerin etkisi kadar inovasyonun etkisi de büyük olmuştur. Yeni pazarlara girmenin, var olan pazar payını yükseltmenin ve rekabet gücünü artırmanın yolu da buradan geçmektedir.[33]

Dünya da büyük değişimlerin ve hızlı gelişmelerin yaşandığı süreçle birlikte, bilim ve teknolojide oluşan değişim ve artan rekabet ortamı firmaları daha hızlı inovasyona zorlamaktadır.[34] Değişime ayak uyduran bir firma için inovasyon, firmanın mevcut kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak maliyetini minimize edip, yeni üretilen ürünlerin müşterilere daha kısa sürede ulaştırılması ve üretkenliğin artmasıyla kazancının artırmasıdır. Dolayısıyla satışları ve pazar payı artan firmalar için inovasyon önemli bir paya sahiptir.[35]

Bir ekonomide sürdürülebilir büyümeyle toplumsal ihtiyaçlar daha iyi bir şekilde karşılanabilmektedir. Sürdürülebilir büyümenin en önemli aracı olarak inovasyon görülmektedir. Bu nedenle, inovasyona bağlı ekonomik büyümeyi hedef

---

31 Aykut Göker, **İnovasyonun Değişen Ortam ve Şartları Hükümetlerin/Devletin Yeni Rolü, ODTÜ Bilim ve Teknoloji Politikaları**, Yüksek Lisans Programı Seminer Notu, Ankara, 1999, s. 31

32 Gökçe, s. 2

33 Recep Kılıç; "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Bir Öz Yetenek Oluşturma Stratejisi Olarak İnovasyon: Balıkesir İli ve Çevresinde Bir Araştırma", **Doktora Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, 2011, s. 81

34 Göker (1999), s. 4

35 Şirin Elçi; "Rekabet ve Kalkınma İçin İnovasyon", **Ölçü Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada Dergi**, 2008, s. 64

edinmiş bir ülkede, enerjik bir çalışma ortamı, yeni iş fırsatları ve buda beraberinde yaşam kalitesi getirmektedir. Ülkeler ve toplumlar kaynaklarını ancak inovasyonla ürün ve hizmete dönüştürebilir. Ayrıca bu ürün ve hizmetlerden ekonomik ve toplumsal değer yaratabilir. Dolayısıyla ülkelerin mevcut ekonomilerini 'inovasyon ekonomisine' dönüştürmedeki başarıları, sürdürebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın gelişme performanslarını belirlemektedir. İnovasyon ekonomik olduğu kadar toplumsal bir sistem olarak da değerlendirilmektedir.[36]

1.2. İnovasyon Süreci ve Ulusal İnovasyon Sistemi

1.2.1. İnovasyon Süreci

İnovasyon süreci, yeni fikrin oluşması ile başlayıp, iyi planlanması gereken bir projeye dönüşmesiyle devam etmektedir. Başka bir ifadede ile yeni düşüncelerin geliştirilmesiyle başlamakta ve teknolojik yenilikle tamamlanmaktadır. Geliştirilen fikirler uygulama aşamasında ürüne dönüşebilmektedir. Söz konusu geliştirilen ürünlerin başkaları tarafından izinsiz kullanmaması, yenilik çalışmalarının teşviki ve yaygınlaştırılması amacıyla patent verilmekte olup, firmalar bu haklarını dilerlerse ticarileştirebilmektedir.[37] Kısaca inovasyon süreci yeni bir ürüne dönüşebilecek fikirlerin toplanması ile başlayıp, yeni ürün ve süreçlerin keşfedilmesiyle devam edip, son olarak da ürünün ticarileştirilmesiyle süreç tamamlanmaktadır.[38]

İnovasyon sürecinin ilk aşaması olan yeni düşüncelerin ortaya çıkmasında, ilham ve hayal gücü önemli bir yer tutmaktadır. İlham ve hayal gücü ile birlikte ortaya konan çaba ve uğraşta son derece önemlidir. Yapılan araştırmaya göre, bu süreçte ilham ve hayal gücünün etkisi %10 iken çaba ve uğraşın etkisi %90 gibi bir paya sahip olmaktadır.[39]

---

36 Elçi (2006), s. 31

37 Cem O. Tuncel, **İnovasyon Sistemleri ve Ekonomik Gelişme**, Nilüfer Akkılıç Kütüphanesi Yayınları, 2011, s. 89

38 Kılıç, s. 106

39 E. Örücü, R. Kılıç, A Savaş, "KOBİ'lerde İnovasyon Stratejileri ve İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler", **Doğuş Üniv. Dergisi**, 2011, ss. 62-63

1.2.2. Ulusal İnovasyon Sistemi

Ulusal İnovasyon Sistemi kavramı ilk olarak Evrimci (Schumpeteryan) iktisatçılardan Christopher Freeman veBengt-Ake Lundvall tarafından 1980'li yıllarda ileri sürülmüştür.[40] Bununla birlikte, kavramın tamamen yeni olmadığı ve kökeni, İngiliz Sanayi Devrimi'nin ortaya çıktığı dönemde Almanya'nın teknolojik olarak İngiltere'yi yakalaması için kuram geliştiren Alman Ekonomist Frederic List'in, "Ulusal Politik Ekonomi Sistemi" (National System of Political Economy) kavramına kadar gitmektedir. F. List "Ulusal Politik Ekonomi Sistemi" çalışmasında İngiliz Sanayi Devrimi'nin ortaya çıktığı ve Almanya'nın İngiltere'yi yakalamaya çalıştığı bir dönemde Almanya'nın İngiltere'yi yakalaması için yapması gerekenlerin neler olduğunu açıklamıştır.[41]

F.List"Ulusal Politik Ekonomi Sistemi" adlı eserinde Almanya'nın yetişme sürecinde sadece sanayisi için 'bebek sanayi' olarak adlandırılan korumacı politikaları değil, bunun yanında sanayileşmeyi olanaklı kılacak ve hızlandıracak farklı politika seçenekleri önermekteydi.[42]List göre; İngiltere'ye üstünlük kazandıran unsur teknolojiydi ve Almanya'nın Büyük Britanya ile rekabet edebilmesi için her şeyden önce yeni teknoloji öğrenip özümseyerek teknolojide yetkinleşmesi gerekmekteydi. Freeman'a göre, List'in bu çalışması "Ulusal İnovasyon Sistemi" olarak okunabilmektedir. Kavramın genel hatlarını List tarafından çizilmekle birlikte, isim babası olarak Bengt-Ake Lundvall gösterilmektedir. Lundvall ULİS (Ulusal İnovasyon Sistemi) kavramını:

> "*Ekonomik yapı ve kurumsal oluşumların, araştırma ve keşifleri olduğu kadar öğrenmeyi de etkileyen yönleri ve bütün unsurlarıdır. Üretim sistemi, pazarlama sistemi ve finans sistemi, öğrenmenin yer aldığı alt sistemlerdir ve ulusal inovasyon sistemlerinin çözümlenmesinde hangi alt sistemlerin ve toplumsal kurumların analize*

---

40 Erol Taymaz, **Ulusal Yenilik Sitemi: Türkiye İmalat Sanayinde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçleri**, TÜBİTAK/TTGV/DİES, Ankara, 2001, s.26

41 TÜSİAD,(2003), s.37

42 List (1841)'den Aktaran, Chris Freeman, L. Soete, **Yenilik İktisadı**, Çev: E.Türkcan, TÜBİTAK Yayınları, Ankara,2004,s.340

katılması ya da dışta tutulması gerektiğinin ayrıntılı olarak belirlenmesi, kuramsal yaklaşımları olduğu kadar tarihsel çözümlemeleri de içeren bir iştir. Bu nedenle hangi alt sistemler dahil edilmeli ve hangi süreçler incelenmeli konusu göz önünde tutularak, ulusal inovasyon sistemi tanımı açık ve esnek bırakılmalıdır"[43]şeklinde ifade etmiştir.

Freeman'a göre ulusal yenilik sistemi, " *etkinlikleri ve etkileşimleri ile yeni teknolojileri oluşturan, ithal eden, değiştiren ve yayan kamu kurumu ve özel kesim kuruluşlarının ağı*"dır.[44]

OECD ise ULİS kavramını, "*bir ülkede yenilik ve teknoloji yayılım hızı ve yönünü etkileyen pazar ve pazar dışı kuruluşlar ulusal inovasyon sistemini oluşturur*." şeklinde tanımlamıştır.[45]Dolayısıyla evrimci iktisat teorisinde, teknoloji ve yenilik politikası sadece AR-GE ve yenilik faaliyetlerini kapsamaz, buluştan yayılmaya, teknolojik gelişme sürecini etkileyen tüm unsurları içermektedir.[46]

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere; ULİS, yeni bilginin yayınımını ve kullanımını kapsayan; belirli kurumsal alt yapı altında, farklı yollarla birbirleri ile etkileşim içinde olan ajanlar şebekesi olarak tanımlanabilir. Bu sistemi oluşturan ajanlar şebekesi, üniversite, araştırma kurumu ve firma gibi aktörlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu sistemin etkin çalışması için firmayı çevresinden soyutlanmış bir şekilde değil, çevresinde yer alan ve teknolojinin ortaya çıkarılarak, yayılmasına olanak tanıyan tüm aktörlerin birbirleri ile etkileşimi büyük önem taşımaktadır.[47] Ulusal yenilik sistemlerinde, doğrudan veya dolaylı olarak görev alan, yeniliğin türünü ve oranını etkileyen birçok aktör bulunmaktadır. ULİS'te rol alan aktörler ve bu aktörler arasındaki ilişki Şekil 1'de yer almaktadır.

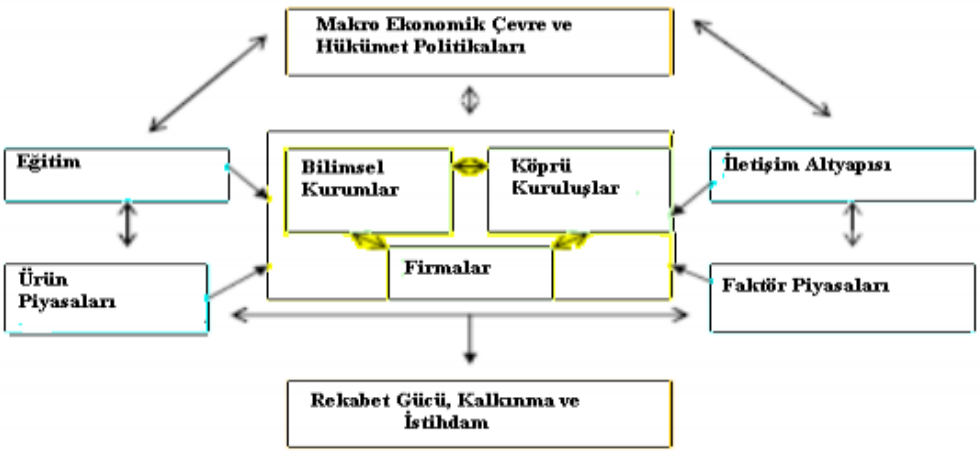
43 TÜSİAD,(2003), ss.37-38

44 Freeman (1987)'den Aktaran, Taymaz,s. 26

45 OECD (1998)'da Aktaran, Taymaz,s.26

46 Taymaz (2001), s.26

47 Alkan Soyak, **Ulusal Yenilik sistemi ve Kurumsal Arayışlar: Teknoekonomi Enstitüleri, Teknoekonomi: Seçme Yazılar**, Der Yay. İstanbul,2011,s.215-216

Şekil 1: Ulusal İnovasyon Sistemi

Kaynak: OECD'den aktaran Soyak, Teknoekonomi, s.215

Şekilde 1'de görüldüğü üzere ulusal inovasyon sistemi, ekonomideki diğer unsurlar ile de etkileşim halindedir.

1.3. İnovasyonun Finansmanı ve Bir Finansman Modeli Olarak Risk Sermayesi

Yenilikçi firmaların gelişmeleri önündeki engellerden birisi, belki de en büyüğü, finansman sorunudur. İnovatif projelerin asimetrik bilgi sebebiyle yatırımcılar tarafından doğru okunamaması, inovasyonun yapısında olan belirsizliğin artmasına, aynı zaman da firmalar için hem maliyetlerin artmasına hem de inovasyonun ticarileşmesi sürecinin uzamasına sebep olmaktadır. İnovasyonun ekonomi içindeki öneminin anlaşılmasıyla yatırımcıları bu alana yönlendirilerek inovatif faaliyetlere özellikle finansal açıdan destek verilmelidir.[48]

İnovasyona dayalı şirketlerin kurulması ve bir firmanın inovasyona dayalı olarak kapasite artırımına gitmesinde finansmanın payı büyüktür. Özellikle teknolojik inovasyona dayalı gelişme, riski de beraberinde getirdiği için buna yeterli finansman

[48] Kadir A.Tuna, **İnovasyonun Finansmanı ve Risk Sermayesi**, İktisat Fak. Mecmuası,2014,s. 32

ayırmak zor olabilmektedir. Dolayısıyla hem riski hem de belirsizliği içinde barındıran inovasyon faaliyetleri için gerekli finansmanın sağlanması gerekmektedir.[49]

İnovasyonun finansmanı için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bunlar, banka kredileri, özkaynak yöntemi, teşvik ve hibeler, risk sermayesi gibi finansman yöntemleridir. İnovasyon yapısında risk ve belirsizlik barındırmaktadır. İnovasyon yapısındaki kast edilen risk ve belirsizlik, teknolojiye yapılan uzun vadeli yatırım olması ve bu da beraberinde beklenen nitelikte başarılı olmaması ve piyasada tutunamaması olasılığıdır. Dolayısıyla inovasyonun uzun vadeli bir yatırım olması ve aynı zamanda riski beraberinde getirmesi, inovasyon için alternatif finansman yöntemlerinden biri olan risk sermayesinin önemini artırmıştır. Bir başka deyişle; risk sermayesi, finansman ve proje için sermaye arayan girişimcilerle, yeni fikirler ve risk almaya hazır sermayedarların bir araya gelmesi olarak da adlandırılabilir.[50]

1.4. Bir Finansman Modeli Olarak Risk Sermayesi

Küreselleşme süreci ile birlikte artan rekabet firmalar için inovasyonu zorunlu hale getirmektedir. Varlıklarını sürdürebilmek için yenilik yapmak zorunda kalan firmalar için inovasyonun finansmanını gerekli hale getirmektedir. Çünkü inovasyon ileri teknoloji içermekte ve dolayısıyla riski içinde barındırmaktadır. Bu da inovasyona dayalı olarak kurulan firmalara finansman sağlamasında risk sermayesinin önemini artırmaktadır.[51]

1.4.1. Risk Sermayesinin Tanımı

Risk sermayesiyle ilgili birçok tanım yapılmaktadır. İngilizce karşılığı "Venture Capital'' olan terim Türkçe'ye "Risk Sermayesi" olarak çevrilmiştir. Venture capital kavramı çeşitli dillere farklı sözcüklerle çevrilmiştir. Aypek'in yaptığı çalışmada, İngilizce "venture" kelimesinin Türkçe karşılığı "*baht,talih,cüret ve cesaret*"tir. "Venture Capital" terimi ise, özellikle yeni veya spekülatif girişimlerin sermayelerine yatırılan veya yatırımları için kullanılan para anlamına

49 Elçi (2006), s. 119
50 Sakaryalı, ss. 195-196
51 Elçi(2008), s. 64

gelmektedir.Türkçe'de "Venture Capital", risk sermayesi,girişim sermayesi ve cesaret sermayesi gibi karşılık bulsa da yaygın olarak risk sermayesi kullanılmaktadır.[52]

Risk sermayesi, bir ekonomide küçük ama büyüme potansiyeli olan işletmelerin projelerini faaliyete geçirebilmeleri için yaptıkları uzun vadeli sermaye yatırımlarıdır.[53] OECD en geniş tanımıyla risk sermayesini "*yeni ve teknoloji alanında yenilik yaratan küçük firmaların kurulmasını ve başarılı olmasını sağlamak üzere hissedar olarak katılan yüksek riskli yatırım fırsatlarıyla yüksek kazanç potansiyelini buluşturan sermaye*" olarak tanımlamaktadır.[54]

Risk sermayesinin inovasyonla ilgili olan yönü, yeni fikir veya teknolojik yenilikleri ticarileştirmek için yapılan bir finansman desteği olmasıdır. Risk sermayesindeki risk kavramı diğer riskli yatırımlardaki gibi bir anlamı ifade etmemektedir. Burada kastedilen risk teknolojik yeniliklerle büyüyüp yüksek getiri hedefleyen şirketlere yapılan uzun vadeli bir yatırım olmasıdır. Risk sermayedarının özelliği yüksek kazanç arayan aynı zamanda riski de göze alabilen sermayedar olmasıdır. Buradaki yüksek kazanç, spekülatif bir kazanç olmayıp, teknolojik yeniliğin getirdiği kazançtır. [55]

1.4.2. Risk Sermayesinin Tarihsel Gelişimi

Risk sermayesi bugünkü anlamı ile 1950'li yıllarda ABD'de ortaya çıkmıştır. ABD'de gelişip olgunlaşması sonucu model İngiltere, Japonya ve Batı Avrupa ülkelerinde de benimsenmiştir.[56]

ABD'de 1946'da kurulmuş olan, American Researchand Development Center, dünyanın ilk risk sermayesi kurumudur.1958 yılına kadar bu sektörde resmi bir çalışma yapılmamıştır. Ancak küçük işletmelerin finansmanı konusunda bir takım çalışmalar

---

52 Nevzat Aypek**, Sermaye Piyasası Aracı Olarak Risk Sermayesi ve Türk Sermaye Piyasasında Uygulanabilirliği**, KOSGEB Yayını, Ankara, 1998, s. 7

53 BerraAltıntaş,"Bir Finansman Tekniği Olarak Risk Sermayesi", **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**, 1986, s. 32

54 OECD**, Türkiye'deki Dinamik Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Geliştirilmesine ve Finansmanına Yönelik Çerçeve**, 3. Baskı OECD ve Eurostat Ortak Basımı, 2005, s. 67

55 Ali Ceylan ve T. Korkmaz**, Finansal Yönetim**, 9. Baskı, Bursa Ekin Yayın Evi, 2014, ss. 150-155

56 Akmut Özdemir, **Risk Sermayesi**, A. Ü. SBF İşletme Ekonomisi Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1990,Ankara, s. 2

yapılmıştır. Bu konularda Small Business Administration Comany (SBIC)'ler yani küçük ölçekli özel sektör firmalar oluşturmuştur. Asli fonksiyonu KOBİ'lerin büyüme ve modernizasyonu için gerekli fonları özel sektörden ortaklık sermayesi şeklinde temin etmektir. Ancak uzun dönemli fonlara ve özkaynağa olan taleplerin karşılanamamasına ve beklenen başarıyı göstermemiş olmalarına rağmen, risk sermayesi piyasasının gelişmesinde büyük bir öneme sahiptir. Risk sermayesinin bu gelişimi özellikle 1980'li yıllarda büyük bir başarı ile uygulama alanı bulmuştur.[57]

Ülkelerde değişik zamanlarda ortaya çıkan risk sermayesi uygulanmaya başlandığı günden bu güne kadar en fazla 5 farklı dönemden geçmiştir. Buna göre risk sermayesinin;1945-1956 yılları arasında durgun,1957 ile 1969 yılları arasında patlayış yaptığı, 1970-1975 yılları arasında gerilediği,1976-1982 yılları arasında iyileştiği görülmüş olup, son olarak da 1983 ve sonrasından bu yana ikinci patlayış/yükselme dönemi yaşadığı söylenebilir. Özellikle İkinci Dünya savaşında sonra dünya ekonomisinde meydana gelen teknolojik gelişmeler ve sermaye birikimlerine paralel olarak inişli çıkışlı dönemler geçirmiş olsa da risk sermayesi çok ciddi boyutlara ulaşmış bir finansman yöntemidir. Günümüzde ise geniş bir ekonomik coğrafya da uygulanmaktadır.[58]

1.4.3. Risk Sermayesinin Özellikleri

Ortaklık temeli üzerine kurulan risk sermayesi ortaklığının, bir taraftan da yeni fikrileri teknolojik yeniliklere dönüştürecek, ticari ürün üretebilecek gerçek anlamda girişimciler yer alırken, bir diğer tarafında bu girişimcilerin projelerinden yüksek kazanç sağlayacağına inanan ve bu amaçla onlara finansal destek sağlayan risk sermayedarları yer almaktadır. Risk sermayedarı tasarruf fazlası olan kişiler veya bu amaçla kurulmuş olan risk sermayesi şirketleridir. Bu şekilde risk sermayesi şirketi başlı başına alternatif bir finansal model olarak ortaya çıkmaktadır.[59]

Risk sermayesi finansman yönteminin taşıdığı başlıca özellikler şunlardır:

---

57 Tülay Zaimoğlu, **Risk sermayesi ve Türkiye'de Uygulama Olanakları**, SPK Yayınları, 1995, s.8
58 Aypek, s. 13
59 Ceylan, Korkmaz, s. 155-156

1-Risk sermayesi yatırımı esas olarak bir öz sermaye yatırımı olup, sermayedar şirkete bir alacaklı olarak değil bir ortak olarak katılmaktadır. Bunu da hisse senedi ve benzeri araçları satın alarak yapmaktadır. Böylece risk sermayedarı işletme ile alakalı riskleri girişimci ile birlikte üstlenmiş olmaktadır.[60]

2-Risk sermayesi yatırım süresi, ilk yatırım tarihinden itibaren 5-10 yıl likit edilen uzun vadeli bir yatırımdır. Çünkü teknolojik yeniliğin gerçekleştirilip piyasaya sürülmesi ve bunun sonucunda yüksek kazanç sağlanması yatırımının likiditasyonu için uzun bir zaman dilimi gerektirmektedir.[61]Girişimci şirketlere fon sağlayan risk sermayedarı, şirket büyüdükten sonra maksimum fayda sağlayacak şekilde girişimci şirketteki payları temsil eden hisse senetlerini menkul kıymetler borsasında satarak sermayesini büyütecektir.[62] Buda risk sermayesinin potansiyel olarak yüksek gelir sağlama ihtimali olan yatırımlara yönelik bir finansman yöntemi olduğunu göstermektedir.[63]

3-Borçlanmada olduğu gibi girişimciyi faiz ve anapara ödeme yükümlüğü altına sokmayan risk sermayedarı bu şekilde işletmeyi nakit sıkıntısına sokmayarak işletmenin otofinasman olanaklarını artırmaktadır. Böylece firmanın, piyasaya girdiği dönemdeki likidite yetersizliğine ve ödeme güçlüğüne düşme ihtimalini büyük ölçüde azaltarak işletmenin başarısına önemli bir katkıda bulunulmuş olacaktır.[64]

4-Yatırımcı (risk sermayedarı) yönetim riskini azaltmak ve kazançlarını artırmak için şirkete yönetsel ve teknik destek sağlamaktadır. Sermayedar pasif bir ortak değil, yönetime aktif olarak katılmakta ve bu şekilde yatırımın gelişmesini kontrol etmektedir.[65]

---

60 Abdurahman Fettahoğlu; **Riziko Sermayesi Finansı**, KOSGEB Yayını, Ankara, 1992,s.15

61 Berna Kocaman, **Finansal Piyasalara (Kurumlar, Teknikler ve Araçlar),** Siyasal Kitapevi. 1. Baskı, Ankara, 2004

62 Göktuğ Akkaya, Yılmaz İçerli, "KOBİ'lerin Finansal Problemlerinin Çözümünde Risk Sermayesi Modeli", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2001, s. 65. 67

63 Tayfun Deniz Kuğu; "Finansman Yönetimi Olarak Risk Sermayesi", **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt:11, Sayı:2 Celal Bayar Üniv. İ.İ.B.F, Manisa, 2004, s. 146

64 Kemalletin Çonkar,**Risk Sermayesi Finansman Yönteminin KOBİ'ler Açısından Önemi ve Uygulanabilirliği**. KOSGEB YAY. (I. Orta Anadolu Kongresi, KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları), 2001, s. 32

65 Barış Bekar, "Girişim Sermayedarlarının Hedefindeki Sektörler", **Para Dergisi,** 2008/Ağustos, s. 24

5- Risk sermayesi yöntemin doğmasına yol açan ana nedenlerden biri risk sermayedarının gelişme potansiyeli yüksek olan KOBİ'lere faizsiz ve hiçbir garanti, kefalet veya ipotek aramadan kredi imkanı sağlamasıdır. Kredi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle KOBİ'ler bankalardan ve diğer finansal kuruluşlardan yeterli ölçüde finansal kaynak temin edememektedir. Böylece risk sermayesiyle yeni fikir veya buluş sahibi olan ve sermaye yetersizliği içinde bulunan küçük işletmelere finansman imkanı doğmaktadır.[66]

6-Risk sermayesi yüksek riskin ve yüksek kazancın bir arada olduğu bir yatırımdır. Riskin yüksek olması beklenen sonucun ortaya çıkmama ihtimalinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Risk sermayedarı da diğer yatırımcılar gibi az riskle yüksek kazanç sağlamak isteyen, ancak sermayedar riski göze alan ve elinden geldiği kadarıyla onu yenmeye çalışan bir yatırımcıdır. Dolayısıyla riskin yüksek olduğu bu yatırımda girişimci riski düşürmek için risk sermayedar aracılığıyla fonları farklı yatırım projeleri arasında dağıtarak bir proje portföyü oluşturmaya çalışmaktadır.[67]

1.4.4. Risk Sermayesinin Unsurları

1.4.4.1.Teknolojik Yenilik

Genel olarak teknolojik gelişmelere yönelik olarak ortaya çıkan risk sermayesinin doğru tanımlanabilmesi için teknoloji kavramının tanımının kapsamlı bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Teknoloji en genel anlamda mal ve hizmet üretiminde kullanılan ve kullanılabilecek olan üretim bilgisi,bu bilginin üretilme ve kullanma ustalığıdır.[68]

Soyak'a göre teknoloji kavramı iktisadi olarak;"*Organize olmuş üretim bilgisi,iktisadi faaliyetlerle ilgili tüm şeylerin yapılacağının bilgisi ya da üretimin doğal*

---

66 Kemalletin Çonkar,**Risk sermayesi Finansman Yöntemi**; İTO Yayınları, No:61, 2007, s. 10
67 Fettahoğlu, s. 16
68 Nüket Yetiş, **Teknolojiyi Geliştirme ve Risk sermayesi.** Panel, KOSGEB, 1993

*olgusunun nasıl kontrol edileceği ve sömürüleceğinin bilgisi"*şeklinde tanımlanmaktadır.[69]

Teknolojik gelişme iç içe geçmiş süreçler şeklindedir ve bunu bir süreç olarak ortaya koyduğunda da, yöntemlerde ve ürünlerde inovasyon kavramıyla oraya çıkmaktadır.[70]

Uzun vadede yüksek kazanç amaçlayan risk sermayedarı için temel ölçütlerden biri teknolojik yeniliktir. Sözü edilen teknolojik yeniliğin mikro düzeyde yani işletme bazında düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü teknolojik yenilik, ancak o yeniliği getiren yenilikçi KOBİ'lerin bulunduğu pazarın sınırları içinde anlam ifade etmektedir.[71]

Bir teknoloji, geliştirilip ticarileştirme sürecine getirilene kadar birçok bilimsel ve teknik belirsizliği içerdiği gibi pazar geliştirme ve mevcut teknolojiyi fonlama riski de taşımaktadır. Çoğu yeni teknoloji fikri ticarileştirme girişiminden bu sebeplerden ötürü kaçınmaktadır. Dolayısıyla burada uzun vadede yüksek kar beklentisi içinde olan risk sermayedarları devreye girmektedir.[72]

Tüm bunlarda hareketle, risk sermayesinin yüksek getiri amaçlayan bir yatırım aracı olması veya risk sermayesinin yüksek kazanç sağlaması; teknolojik yeniliğin piyasada yeni olmanın, farklı olmanın sağladığı avantaj ve üstünlüklerin sonucudur.[73]Yani risk sermayesi şirketlerinin teknolojik yeniliklere yatırım yapmalarının temel sebebi, uzun vadede yaptıkları yatırımdan verimlilik artışı ve/veya rekabet avantajı yakalayarak yüksek tutarda kar getirisi sağlanmasıdır.[74]

---

69 Alkan Soyak, "Teknoloji İktisadına Giriş, Ders Notu", **M. Ü İ. İ. B. F. İktisat Bölümü**, 2002, s. 1

70 Ceylan, Korkmaz, s. 150

71 Ülkü Dağdelen, "Risk Sermayesi", **İktisat İşletme ve Finans Dergisi**, Cilt:7,Sayı:72, Mart/1992,s. 53

72 Yaşar Bülbül, Rahmi D. Özbay, **Teknoparklar Teknolojik Bilginin Ticarileşmesi,** İTO Yayın, 2010-11, s. 24

73 Selim Soydemir**,** "Risk Sermayesi", **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, Cilt:4, Sayı:11, 1994

74 Tansu Çiler ve Murat Çizakça, **Türk Finans Kesiminde Sorunlar ve Reform Önerileri, İstanbul**: İSO Araştırma Dairesi Yayınları, 1989

1.4.4.2. Sermayeye Katılma

Bir öz sermaye yatırımı olan risk sermayesi teknolojik açıdan gelişme potansiyeli olan işletmelerin hisse senetlerini satın alması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sermayedar şirketin bir alacaklısı olmayıp şirketin bir ortağı niteliğindedir. Bunu da şirketin denetimini ele geçirerek değil, şirketin sermayesine katılarak ortaklık kurmak şeklinde gerçekleştirmektir. Ortaklıktaki hisse payları, başlangıçta yapılan görüşmeler ve pazarlıklar neticesinde belirlenmektedir. Bu şekilde yönetimde de söz sahibi olunmaktadır. Ayrıca risk sermayedarının girişimciden zararının karşılanmasını istemesi gibi bir durum söz konusu değildir. [75]

1.4.4.3. Yönetime Katılma

Risk sermayesinin sağladığı finansman genellikle yüksek risk barındıran yeni yatırımlardan oluştuğu için, risk sermayedarları girişimci şirketin yönetimin de aktif olarak yer almaktadır. Sermayedar yönetim alanındaki bilgi birikimini ve deneyimleri kullanarak, girişimci işletmenin kuruluş aşamasından fizibilite çalışmasına kadar idari destek vermektedir. Burada önemli olan yönetimin kontrolünü ele geçirmek değil, yönetime idari destek vermektir. Bu şekilde işletmenin yatırımlarını uzman bir kadro ile denetlemiş olacaktır.[76]

1.4.4.4.Uzun Vadeli Yatırım

Teknolojik gelişme; teknolojik düşüncenin bir buluş olmaktan çıkıp, ekonomik bir değere dönüştüğü zamana kadar ki faaliyeti olup, bu zaman aralığı ortalama olarak çekirdek aşamada7-10, başlangıç aşamasında 5-10 yıldır. En uzun yatırım süreleri bu iki aşamada olurken geç aşamalarda bu süre çoğunlukla daha kısa olmaktadır. Dolayısıyla, ilk iki aşamadaki süreler risk sermayesi için uzun vadeli bir yatırımdır.[77]

---

75 Halil Sarıaslan, "Risk Sermayesi Finansman Modeli ve Türkiye'de Uygulama Olanakları", **ASO Dergisi**, Nisan 1992, s. 3.

76 İlhan Uludağ, **Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli**, İTO Yayın No:42, 1996, s. 11

77 Nesrin Şirvan, **Risk Sermayesi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği**, Yazarlar/Yazılar, http://www. iubam. org/risksermayesi, pdf, 2002, s. 29

1.4.4.5. Küçük İşletme - Hızlı Büyüme

Risk sermayesi yatırımcılarının amacı uzun vadeli yatırımlarla hisse senetlerinden normal üstü kar sağlamaktır. Bunu çoğu kez küçük olan aynı zamanda teknolojiyle çok hızlı bir büyüme sağlayan KOBİ'lerle yapmaktadır. Risk sermayesi bu ölçütle KOBİ'lerin gelişimine de ortak olmaktadır.[78] Bu nedenle Ceylan,A.&Korkmaz, T.,risk sermayesini;"*finansman açısından teknolojik yeniliklerle büyümeye çalışan küçük bir işletmenin hisse senetlerinin satın alınması"* şeklinde tanımlanmıştır.[79]

1.4.4.6. Yüksek Risk –Yüksek Getiri

Zaimoğlu'na göre; "*riskin yüksek olması demek beklenen sonucun ortaya çıkmaması ihtimalinin yüksek olması kuvvetli olması demektir. Fakat risk sermayedarı riskten kaçınmayan daha fazla risk getiren ve elinden geldiği kadarıyla onu yenmeye çalışan kişidir. Bu nedenle risk sermayedarı yüksek risk/yüksek kazanç yatırımcısıdır.*[80]

1.4.5. Risk Sermayesi Modelinin Aktörleri, İşleyişi, Kaynakları

1.4.5.1. Risk sermayesi Modelinin Aktörleri

Risk sermayesi finansman modelinin işleyişinde etkili olan aktörler şunlardır:

1-Girişimci: Girişim eyleminde bulunan kişi olarak tanımlanır. Kuğu tarafından girişimci;*"yeni pazar, yeni tedarik ve finansman kaynakları bularak, yeni ürün, hizmet, üretim veya hizmet teknikleri geliştiren veya örgütlenme biçimleri geliştirerek girişimin öncülüğünü yapan ve fikrin eyleme geçirerek ekonomik değer kazanmasına neden olan kişi.*"şeklinde tanımlanmaktadır.[81]

Girişimci şirket, yatırım fikri olan bir şahıs olabileceği gibi bu fikre sahip bir işletme de olabilir. Yatırım fikri aşamasındaki girişimler için finansmana başvurabileceği gibi genişleme yatırımları içinde başvurabilirler.[82]

---

78 Kürşat Tuncel**, Risk Sermayesi Finansman Modeli**; SPK Yayın No:37, 1996, ss. 6-7
79 Ceylan, Korkmaz. s. 154
80 Zaimoğlu, s. 102
81 Kuğu, s. 143
82 Çonkar (2007), s. 16

2-Mucit: İcat yapan kişidir. İcat (teknoloji alanında belirli bir sorunun fiilen çözümlenmesini sağlayan fikirler), ya yeni ürün şeklinde ya da eski ürüne yeni üretim tekniği ve yeni pazar seçeneklerinden birini uygulayarak inovasyona dönüştürmektir. Dolayısıyla, bazen icadı yenilik halinde pazara sunan girişimci ile mucit aynı kişi olabilir.[83]

3-Yatırımcılar: Yüksek kazancı hedefleyip bu doğrultuda sermayesini riske edip risk sermayesi şirketlerinin çıkardığı katılım paylarına yatıran ve girişimci şirketin finansmanında kullanan kişi ve kuruluşlardır. Bu yatırımcıların amacı tasarruflarını yatırımlara aktararak orta ve uzun vadede yüksek getiri elde etmektir.

4-Risk Sermayedarı: Risk sermayedarı ortaklık veya yatırım için ihtiyaç duyulan sermayeyi temin eden kişi ve kurumdur. Risk sermayesi şirketi ise; kişi ve kuruluşlara yatırım yapmadan önce topladığı finansal kaynaklarla yatırım fonları oluşturarak, yeni bir fikri olan ya da hayata geçirdikten sonra belli bir zaman finansal desteğe ihtiyacı olan ve kendisine başvuran şirketlerin, projesini iyi bir incelemeden geçirdikten sonra uygun gördüklerinin hisse senetleri karşılığında onlara öz sermaye biçiminde finansman sağlayandır.[84]

Risk sermayedarının görevi yalnızca gelişme potansiyeli gösteren yeni teknolojileri bulunup değerlendirilmesi ve yeni bir projenin geliştirilmesine karar vermekle sınırlı değildir. Sermayedar aynı zamanda bilgi ve yeteneklerini kullanarak yatırımın değerini arttırma ve işin gelişimini sağlamada da destek vermektedir.[85]

1.4.5.2. Risk Sermayesi Modelinin Fon Kaynakları

Risk sermayesi şirketleri, yatırımları finanse ederken şirketin kendi kaynaklarının yanı sıra, bireysel tasarrufçular, sigorta şirketleri,emekli fonları,ticari bankalar,vakıflar,kamu kuruluşları,büyük sermayeli girişimciler gibi kaynaklardan

---

83 Tuncel (1996), s. 3
84 Uludağ, s. 12-14
85 Müge İçeri, **Risk Sermayesi ve Türkiye'deki Geleceği**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, s. 9

yatırımında kullanılmak üzere fon sağlanmaktadır. Bu araçlar diğer yatırım araçlarına göre daha uzun vadeli olup riski yüksektir.[86]

Tasarruflarını risk sermayesi alanına yatıranlar, nakit akışların belirsizliği hatta yatırımın ilk yıllarında negatif olması ve bu yatırımların uzun vadede nakde dönüşmesi gibi nedenlerle fon kaynaklarını büyük ölçüde kısıtlamaktadır. Bir başka ifadeyle yatırım için uygun olan risk sermayesi, göreli olarak riskli ve likiditesi düşük olacak aynı zaman da sermaye yatırımlarına katılacak yüksek faiz getirisi ve karlılık beklentileri fazla olan birey ve kurumların fonları olmaktadır.[87]

Risk sermayesinin fonun kaynakları ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bu durum ülkelerdeki mali sistemlerin farklılığından kaynaklanmaktadır.[88]

Risk sermayesi fon kaynakları, yapılan yatırım şekillerine göre de farklılık arz etmektedir. Çekirdek aşamasında ve başlangıç aşamasında sermayedar riski azaltmak için yönetime katılmayı ve ortaklık için hisse senedi ile fon sağlamayı tercih etmektedir. Genişleme ve destek aşamalarında daha çok hisse senedi ile değiştirilen kredileri tercih etmektedirler. Sermayedar bunu yaparken, borçla öz sermaye arası bir fon desteği vermiş olup, ortaklık ertelemiş olmaktadır.[89]

1.4.5.3. Risk Sermayesi Modelinin İşleyişi

Risk sermayesi modelinin işleyişi, çeşitli alt aşamaları içermekle birlikte esasen üç temel aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar, ilk olarak risk sermayesi fonun oluşturulması ile başlayıp, risk sermayesi yatırımın yapılması ve risk sermayesi yatırımından ortaklık payanın satılması yoluyla çıkış aşaması şeklinde tamamlanmaktadır.

Risk sermayesi finansman modelinin birinci aşaması yatırımda kullanmak üzere fon oluşturulmasıdır. Buradaki fon daha öncede belirtildiği gibi, bireysel tasarrufçular, sigorta şirketleri, emekli fonları, ticari bankalar, vakıflar, kamu kuruluşları, büyük

---

86 Kuğu, s. 149
87 Aypek, s. 21
88 Mustafa H. Çolakoğlu, **KOBİ Rehberi**, KOSGEB, 2002 ss. 173-175
89 Kürşat Yalçıner ve Diğerleri; **Finansal Teknikler ve Türev Araçlar**, Gazi Kitapevi, 2008, s. 113

sermayeli girişimcilerin kaynaklarından oluşan uzun vadeli fonlardır. Risk sermayesi şirketleri bünyesinde toplanan bu fonlar için ne kar payı ne de faiz biçiminde bir yükümlülük altına girmemektedir. Fonlar tamamen karşılıklı güven ilişkisi içinde oluşturulur.[90]

Risk sermayesi fon oluşturulmaya çalışılırken karşılaşılan en temel sorun kaynağın yeterli büyüklükte ve vadede olmamasıdır.

Risk sermaye yatırımının yapılması aşamasında, yatırım yapılacak alanlar belirlenerek, yönetici kadroları oluşturulmakta,finansman kaynakları ile yöntemleri belirlenmekte ve son olarak yapılan yatırımların denetimi sağlanmaktadır. Bu aşama risk sermayesi sürecinin en uzun aşamasıdır.[91]

Risk Sermayesi şirketi bu aşamada;

- ✓ Yeni bir yatırım fikri olan,
- ✓ Yatırıma başlamış fakat sermaye yetersizliğinden yatırımı yarım kalmış,
- ✓ Mevcut işletmelerini genişletmek veya büyütmek isteyenlerin,
- ✓ Satılmakta olan bir işletmeyi satın almak isteyen kişi ve kuruluşların fon taleplerini toplamaktadır.[92]

Bir risk sermayesi yatırımı yapılırken belirlenen aşamalar şu şekildedir. Risk sermayesi şirketinden finansman isteyen girişimci bir iş planı ile risk sermayesi yönetimine başvuruda bulunmaktadır. Girişimciler projenin çalışmaları doğrultusunda hazırladıkları iş planı ile projenin ekonomik olarak yapılabilirliğini, teknik araştırmalarını ve mali boyutlarını ortaya koyup,risk sermayesi şirketini ikna etmeyi hedeflemektedir.[93]

Risk sermayesi şirketinden gerekli finansman desteğini almak için hazırlanan bu iş planı; şirketin ve sektörün yapısını (hedefleri, stratejileri, ürünleri hizmetleri, müşteri mali performansı, sorunları,sektörün doğası, karları ve girişimin piyasa payına

90 Aypek, s. 28
91 Aypek, s. 28
92 Kuğu, s. 150
93 Tuncel, s. 27

ilişkin cari durumu ile ilgili olarak geçmişten bugüne kadar ki gelişim süreci ve geleceğe ilişkin beklentileri), yönetim kadrosunun genel olarak üretim düzeyini ve finansal gereksinimlerini belirlemedeki bilgi, yetenek ve deneyimleri, düşünülen ürünlerin ve hizmetlerin özellikleri, avantajları, girişimin araştırma ve analizleri, sunulan teknolojinin özellikleri işletmenin temel hatlarıyla birlikte kaynakları ve finansman planlarını içermektedir.[94]

Risk sermayedarı için yönetim kadrosunun yönetim konusunda yeterli birikime sahip olup olmadığının değerlendirilmesi aşaması çok önemlidir. Yapılan araştırmalarda bu tür işletmelerdeki başarısızlıkların %91'nin yönetim kadrosunun başarısızlığı ile ilgili olduğunu ve işi yürütecek ya da yönetecek bireylerin niteliklerinin en önde tutulan değerlendirme ölçütü olduğunu ortaya koymaktadır. Bundan dolayı sermayedar, yetenekli ve azimli yönetim kadrosuna sahip olmadıkça başarı ihtimali zayıf olduğunu bilmektedir.[95]

Risk sermayedarına ulaşan projeler ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmadan önce ön elemeden geçilmekte ve çekici olan kabul edilmektedir. Buradaki çekici olandan kasıt ürüne karşı oluşabilecek talep, bununla ilgili sanayi kolunun ne durumda olduğu, bu alanda piyasada bulunan rakipler ve alternatif ürünler hakkında bir fikir edinip, öneriler için öneri sahibinin de katılımı ile yatırım projesi uzmanlarına kapsamlı bir yapılabilirlik çalışması yapmaktır.[96]

Girişimcilerin sundukları projenin değerlendirilmesi aşamasında; projenin uygulamaya elverişli olup olmadığı, projenin eksik, hatalı ve zayıf yanları bulunup,karlılık derecesi ölçülmeye çalışılmaktadır.[97]Risk sermayesi şirketinin değerlendirilmesi olumlu olursa yani yapılabilir ve beklenen karlılık düzeyinde bulunursa bundan sonraki aşama, öneri sahibi birey veya işletme ile ortaklık görüşmesinin yapılmasıdır. Risk sermayesi şirketigirişimci işletmenin hisse senedini

94 Çonkar,(2007), s. 20
95 Tuncel, s. 27-28
96 Aypek,, s. 29
97 Berna İpekten, "Risk Sermayesi Finansman Modeli", **Atatürk Üniversitesi SBE Dergisi**, Cilt 7, Sayı 1 392, 2006

alarak işletmeye ortak olup ona uzun vadede finansman imkanı sağlamaktır. Söz konusu şirkete ne oranda ortak olacağı karşılıklı görüşmeler neticesinde belirlenmektedir.[98]

Risk sermayesi şirketi, hisse senedi karşılığı ortak olduğu girişimin yönetiminde söz sahibi olmanın yanı sıra işletmeye teknik bilgi ve danışmanlık desteği de vermektedir.[99]Dolayısıyla sermayedar hisselerin değerini olabildiğince arttırmaya yönelik katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Risk sermayesi finansman sürecinin son aşaması yatırımdan çıkış aşamasıdır. Risk sermayesi şirketi tarafından hisse senetleri satılan girişimci şirketin kar dağıtacak aşamaya gelip sürecin tamamlandığı son halkayı oluşturmaktadır.[100] Risk sermayedarı için en önemli an, bir şirketteki hisselerinin kendisine en yüksek getiriyi sağlayacağı durumda mevcut hisselerini borsada halka arz yoluyla ya da hisselerini üçüncü bir kişiye satması anıdır. Bu noktada risk sermayedarı elindeki hisse senetlerini satabileceği uygun zamanı ve koşulları gözleyerek yatırımdan beklediği maksimum faydayı sağlamaya çalışacaktır.[101]

Risk sermayesi sürecinin son aşaması olan yatırımdan çıkış aşamasında söz edebilmek için desteklenen işletmenin teknolojik ve ekonomik gelişimini tamamlamış ve piyasada belli bir büyüklüğe ulaşmış olması gerekmektedir. Risk sermayesi şirketinin, yatırımdan çıkışı çeşitli şekillerde olmaktadır. Temel çıkış yolları şu şekildedir:[102]

- Halka arz yatırımdan çıkış şekillerinden biri
- Şirketin paylarının tekrar kendisi tarafından geri alınması
- Girişimci şirkete ait tüm hisseleri üçüncü kişilere satılması
- Şirketin yeniden organize edilmesi

98 Çonkar, (2007), s. 22
99 Sarıaslan, s. 7
100 Aypek, s. 30
101 Çonkar (2007), s. 26
102 Aypek, s. 31

- Sermayedar kaybını en az indirmeye yönelik şirketin tasfiye edilmesi,

Görüldüğü gibi yatırımdan çıkış aşamasının hisse senetlerinin satışı şeklinde gerçekleşmesi, bir bakıma sermaye piyasasında arz yönünü geliştirerek yeni şirketlerin girişimine de katkıda bulunacaktır.[103]

Yukarıda 3 aşama şeklinde açıklanan risk sermayesi süreci aşağıda Şekil-2'de şematik olarak gösterilmektedir.

[103] Beytullah Yılmaz**,** "KOBİ'lerin Finansman Sorunlarına Bir Çözüm Önerisi Risk Sermayesi Finansman Modeli", **ODTÜ İİBF Dergisi**, 2001, s. 35

Şekil 2: Risk Sermayesi Süreci **Kaynak:**Aypek, s.32

1.4.6. Risk Sermayesi Modelinin Finansman Aşamaları

Risk sermayesi modelinin finansman aşamaları, yeni kurulacak işletmeler ya da büyüme potansiyeli bulunan küçük işletmelerde ortaya atılan düşüncenin olgunlaşmasından piyasaya sürülmesine kadar ihtiyaç duyulan kaynağın, bir risk sermayesi kurumun verdiği özsermaye ile karşılanmasına dayanmaktadır.[104]

Risk sermayesi modelinde, yatırım yapacak sermayedar, girişimci şirkete yapacağı desteği çeşitli aşamalarda gerçekleştirmektedir. Risk sermayesi şirketleri riski azaltmak amacıyla yatırımlarını işletmelerin gelişim aşamasına göre sektörel dağılımını göz önüne alarak bir yatırım portföyü oluşturmaktadır.[105] Risk sermayesi şirketlerinin uygulamış oldukları bu stratejiler onları değişik gelişim aşamalarında bulunan şirketlere yatırım yapmayı yöneltmiştir.[106] Risk sermayesi modeli yatırım aşamaları aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir.

1.4.6.1. Çekirdek Sermayesi

Çekirdek sermayesi, proje veya fikir aşaması finansman şeklinde de isimlendirilmektedir. Çünkü girişimci bir fikir gerçekleştirmiş fakat bu fikirin henüz ne teknik nede ticaretleşmesi için bir plan yapılmamıştır.[107]

Çekirdek aşamasında yeni ürün ve projelerin fikir aşamasında desteklenmesi söz konusudur. Bu aşamada finansman sağlanacak mevcut bir işletme yoktur. Sadece risk sermayedarlarını etkileyecek yenilikçi fikir vardır. Girişimciye ait projenin geleceği, genellikle bir yıl içinde şekillenmektedir. Risk sermayedarı, işletmeyi bu aşamada desteklemeye başlamaktadır. Çekirdek aşamada projenin uygulanabilirliği net olarak bilinmediğinden bu aşamada yapılan risk sermayesi yatırımlarında risk yüksektir.

---

104 Zaimoğlu s. 65

105 İlhan Uludağ, **Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli**, İTO No:42, s. 21

106 Sarıaslan, s. 2

107 Berra Altıntaş,"Finansman Tekniği Olarak Risk sermayesi", **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**, Aralık, 1986, s. 33

Projenin başarısız olma ihtimali çok yüksek olduğundan dolayı projelerin yaklaşık %70'i ilk bir yıl içinde risk sermayesi şirketleri tarafından elenmektedir.[108]

1.4.6.2. Başlangıç Sermayesi

Risk sermayesinde finansman modelinin genel kullanım alanı olan bir yatırım biçimidir. Çekirdek sermayesinde ayrılan en önemli yönü, girişimci tarafından kurulmuş veya kurulmaya başlanmış bir firmanın olduğu, ancak ürettiği ürünü ticari bir marka olarak piyasaya sürememiş olan firmalara ürünü üretme ve piyasaya sürme aşamasında başlangıç sermayesi desteği verilmektedir.[109]

Bu aşamada planlanan mal ve hizmetleri üretmek amacıyla kurulmuş olan işletmede, teknolojik yeniliği projelendirilen, iş planları hazırlanan ve pazar araştırmaları yapılan ürün denenme durumundadır.[110]Dolayısıyla ürünün geleceğiyle ilgili en yoğun araştırmaların ve tahminlerin yapıldığı dönemdir. Başlangıç aşaması genellikle beş ile on yıl arasında sürmektedir. Sermayedar bilgi birikimini ve tecrübesini yoğun olarak bu dönemde kullanmaktadır. Risk sermayesinin işletmelere yatırım yapmak için en çok istekli oldukları aşamadır[111]

Başlangıç finansmanı talebinde bulunan işletmelerin her ne kadar projeleri, iş planları, yönetim kadroları belirlenerek yatırım çeşitli yönleriyle değerlendirilse de, işletmenin ve projenin başarılı ya da başarısız olma belirsizliğinden dolayı pazar riski hala mevcuttur.[112]Çünkü bu aşamada mal ve hizmet piyasada denenmemiş olduğundan risk çekirdek aşamasından daha büyüktür.[113]

1.4.6.3. Erken Aşama ve Geçit Finansmanı

Erken aşamada firma kurulmuş ve üretime başlamıştır. Bu aşamada, firmanın pazara sürdüğü bir mal ya da hizmet olmasına rağmen piyasada bir marka imajı ve önemli bir pazar payı yoktur. Dolayısıyla yatırımcılar ürününün ticarileşme ve

---

108 Kuğu, ss. 141-153/147

109 Cem İ. Özkök, "Bir Finansman Türü Olarak Risk Sermayesi ve Uygulama Örnekleri", **Dokuz Eylül Üniv. İİBF Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, 1992, ss. 212-216

110 İşeri, s. 44.

111 Kuğu, s. 148

112 Aypek, s. 34

113 Özkök, ss. 212-216

pazarlanması sırasında meydana gelen finansman sorunları için fon sağlanmaktadır.[114]Bu aşamaya birinci aşama finansmanı da denilmektedir. İşletme ürünün gelişimini bitirmiş seri üretim ve pazarlama için ek fona ihtiyaç duymaktadır. Satış hasılatın henüz elde edilmediği veya çok az olduğu bu aşamada risk sermayedarın riski çekirdek sermayesine oranla azaltmıştır.[115]

Geçit Finansmanı; ikinci aşama finansmanı da denilen bu aşamada, erken aşama veya birinci aşama finansmanında artan ihtiyaçları nedeniyle kaynaklarını tüketmiş olan ticari üretim ve pazarlama için ek sermayeye ihtiyaç duyan girişimcinin finanse edilmesidir.[116]Bu aşamada işletmenin bankacılık kesiminden kaynak bulabilmesi için teminatları yetersizdir ve sermaye piyasasından fon sağlama imkanı da yoktur.[117]

1.4.6.4. Köprü Finansmanı (Piyasada Tutunma Aşaması)

Köprü finansmanı aşamasında işletme artık piyasada ürünle tutunmuş ve yeni pazarlara açılmayı, ürünü yeni pazarlarda satmaya başlamıştır. İşletmenin üretim ve pazarlama kapasitesi genişlemiş olsa da bu aşamaya gelmiş işletmelerde çeşitli sorunlar yaşayabilir. İşte köprü finansmanı bu aşamada çeşitli sorunları bulunan bu işletmelerin ihtiyaç duyduğu fonu temin etmektedir. Başka bir ifadeyle halka açılmayı amaçlayan, ancak bu süre içinde finansmana ihtiyacı olan işletmelere risk sermayedarının finansman sağlamasıdır.[118]

Altı ay veya bir sene süren bu süreç, işletmelerin ihtiyaç duyduğu fonu, hisseleri halka açarak sermaye şeklinde fon temin etmesiyle sonuçlanmaktadır. Risk görece daha düşük olup risk sermayedarı elindeki hisselerini halka arz ederek veya borsa dışında satarak nakde dönüştürmekte ve artık yatırım bitmiş, kazanç elde

---

114 Zaimoğlu, s. 73
115 Uludağ, s. 25
116 Tuncel, s. 55-56
117 Kuğu; s. 148
118 Aypek, s. 35

edilmektedir. Elde edilen bu kazanç başka yatırımların desteklenmesi içinde kaynak olarak kullanılmaktadır.[119]

[119] Kuğu, s. 148

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LER, KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE RİSK SERMAYESİ

Günümüzde hızla değişen rekabet ortamında, KOBİ'ler varlıklarını sürdürebilmek için çevreye ve zamana ayak uydurmak zorundadır. Bu uyumu sağlamadaki en önemli unsurlarda biri de inovasyondur. Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde KOBİ'lerle ilgili genel bir çerceve çizilerek, KOBİ'lerde inovasyonun önemine değinilerek, finansman sorunları ve finansman sorunlarının çözünde risk sermayesinin önemi üzerinde durulacaktır

2.1. KOBİ'lerin Tanımı ve Özellikleri

KOBİ'lerin tanımlanmasında tek bir tanım üzerinde görüş birliğine varıldığı söylenemez. Ülkelerin, işletmeler bağlamında büyüklük/küçüklük anlayışları zaman içinde değişime uğramaktadır. Özellikle KOBİ tanımlamalarında kullanılan kriterlerin farklılığı tek bir tanım üzerinde görüş birliğine varılmasını güçleştirmektedir.[120] KOBİ'ler tanımlama güçlüğünün sebebi; KOBİ'leri belirlemek amacıyla kullanılan ölçütlerin ülkelerin ekonomik, sosyal ve üretim tekniklerine bağlı olarak değişmesidir.[121]

Ülke ekonomilerinin bel kemiğini oluşturan KOBİ'lerin ekonomiye olan katkılarını artırmak için her ülke kendi ekonomik, sosyal yapısına uygun olan çeşitli politikaları belirleyerek, programlar hazırlamakta ve programların hedef kitlesi kapsamında kendi KOBİ tanımlarını yapmaktadırlar. Tanımlamalar, işletmelerin iç piyasada varlığını koruyup aynı zaman da uluslararası piyasada rekabet edebilmesi için taşıması gereken asgari kriterleri ve bu politikalar çerçevesinde sermaye büyüklüğü, işçi

---

120 Süleyman Özdemir, H. Ersöz Y. Sarıoğlu, **İşsizlik Sorunun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi,** İstanbul İTO Yayını 2006-45, s. 35

121 Edip Örücü, Recep Kılıç, Abdullah Savaş, **KOBİ'lerde İnovasyon**, s. 60 http://openaccess. dogus. edu. tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11376/248/orucu. pdf?sequence=1

sayısı, ciro gibi unsurlar baz alınarak oluşturulmaktadır.[122] Bu çerçevede yapılan KOBİ tanımları şu şekilde sınıflandırılabilmektedir:

İşletmelerde imalat, hizmet ve ticaret gibi unsurlar farklılık göstermektedir. Dünya Bankası tarafından hazırlanan bir raporda Türkiye'de 50 işçiye kadar istihdam sağlayan işyerleri küçük işletme, 51-200 işçi çalıştıran işyerleri de orta ölçekli işletmeler olarak tanımlanmıştır.[123]

KOSGEB'in KOBİ tanımı ise, "*1-50 işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri küçük sanayi, 51-150 işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri orta ölçekli sanayi işletmeleridir*." şeklindedir.[124]

AB Komisyonu KOBİ'leri;"*Mikro işletmeler, 10 kişiden az işçi çalıştıran, yıllık satış cirosu veya bilanço toplamı 2 milyon Euro'yu aşmayan bağımsız işletme kriterine uygun işletmeler şeklinde, küçük işletmeler 10–49 işçi çalıştıran, yıllık satış cirosu veya bilanço toplamı 10 milyon Euro'yu geçmeyen bağımsız işletme kriterine uygun işletmeler şeklinde ve Orta büyüklükteki işletmeleri ise 50–250 işçi çalıştıran, yıllık satış cirosu 50 milyon Euro'yu veya bilanço toplamı 43 milyon Euro'yu geçmeyen, bağımsız işletme kriterine uygun işletmeler*." şeklinde tanımlamaktadır.[125]

Yapılan tanımlara bakıldığında KOBİ tanımları, ülkelere, zamana, araştırmalara, kişi ve kuruluşlara göre farklılık göstermektedir. Esasen KOBİ tanımında belirli rakamsal ölçütler ve büyüklük kriterleri ölçüt kullanılmaktadır. Aypek çalışmasında bu ölçütleri,"*personel sayısı, makine ve tezgah sayısı, yararlanılan toprağın genişliği ve verimi, kapasite, harcanan enerji, ciro yatırım tutarı gibi nicel ölçütlerle birlikte, işletme yönetiminin bağımsızlığı, sermayenin bir birey veya bir grup tarafından sağlanması, bulundukları bölgede iş yapmaları sektör içindeki büyüklüklerin nispi olması gibi nicel ölçütlerde olabileceği*"[126] şeklinde belirtmiştir.

---

122 Mehmet Cansız, **Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB,** DPT Sosyal Sektörel ve Koordinasyon Genel Müd. Uzmanlık Tezi, 2008, s. 3

123 Zeyyat Sabuncuoğlu, Tuncer Tokol, **İşletme**, Uludağ Üniv. İİBF, 7. Baskı, 2009, Bursa s. 58

124 Çolakoğlu, s. 7

125 EuropeanComission, The New SME Definition User Guide, htt://.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy.sme _definition

126 Aypek, s. 67

KOBİ'lerin tanımlanmasında kullanılan ölçütler nitel ve nicel özellikler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

2.1.1. Nitel Özelikler

Nitel özellikler işletme sahibi ve işletmeye özgü kriterleri içermektedir.[127]Burada KOBİ olgusu arkasında duran ve ona damgasını vuran işletme sahibi veya girişimci ön plana çıkmaktadır. İşletmenin yapısına bir üretim faktörleri bileşeni olarak teknik ve ekonomik bir bütünlük arz eden işletmenin kendisine ilişkin nitelikleri dikkate alınmış olmaktadır.

İşletme sahibi veya girişimciye ilişkin nitel özellikler şu şekildedir:[128]

- İşletme ile sahibi arasında tam bir bütünleşme vardır.
- KOBİ'lerde işletme sahibi dediğimiz kişi işletmede filen çalışmakta ve işletmenin tüm kararlarına katılmaktadır.
- KOBİ'ler genellikle aile şirketi şeklinde kurulduğu için aile bireyleri de işletme faaliyetlerine değişik aşamalarda çalışarak katılırlar.
- Girişimcinin en önemli gelir kaynağı işletmesidir.
- İşletme sahibi ile personel arasındaki ilişki dolaysız ve kişisel bir ilişki niteliğindedir.

İşletme yapısına ilişkin nitel özellikler şu şekildedir:[129]

- İşletme yönetimi; işletme sahibi tarafında işletmenin varlığı devam ettiği sürece kullanılmaktadır. Sonra ailenin diğer bireylerine kısmen devredilebilmektedir.
- Firma sahibi ile çalışanlar arasında doğrudan bir ilişki olduğu için sendikalaşma düzeyi düşüktür.

---

127 İdris Sarısoy; **KOBİ'lere Yönelik Vergi Teşvik Politikası**, İTO Yayını, 2008-23, s. 25
128 Müftüoğlu, s. 45
129 Sarısoy, s. 26

- Firma sahibi, firmayı kendi hesabından bağımsız olarak yönetmektedir.
- KOBİ'lerde ayrı bir finansman bölümü yoktur.
- Bankalar kredi verirken daha büyük işletmeleri tercih etmektedir. Dolayısıyla elde ettikleri kredilerin maliyeti büyük şirketlere göre daha yüksek olmaktadır.
- Oto finansman açısından KOBİ'ler büyük işletmelere oranla daha olumsuz durumdadır. Çünkü bu tür işletmeler emek yoğun teknoloji kullanırlar. Dolayısıyla otofinansmanın bir unsur olan amortisman tutarı, bu işletmelerde düşük kalmaktadır.[130]
- Pazarlama konusunda uzman kişiler istihdam edilmediği için piyasaya araştırması yaparak geleceğe ilişkin projeler oluşturulması zordur. Az gelişmiş bir pazarlama anlayışı söz konusudur.
- KOBİ'ler pazarlarda tekelci bir konuma sahiptir.
- KOBİ'ler; müşterilerinin özel taleplerini karşılayan esnek bir yapıya sahiptir. Bu işletmelerde sipariş tarzı üretim vardır.

2.1.2. Nicel Özellikler

KOBİ tanımları yapılırken en çok kullanılan yöntem nicel ölçütlerdir. Nicel ölçütlere dayanarak işletme büyüklüğünü ölçmek işletmeleri, küçük orta ve büyük şeklinde sınıflandırmayı gerekli kılmaktadır. Böylece tanımlamada biraz daha objektif olunmuş olmaktadır. Bu durum devletin bu işletmelere yönelik geliştirip uyguladığı teşvik politikaları için son derece önemlidir. Devlet bu tür politikaların uygulanmasında tarafsızlığını ve objektifliğini koruyabilmek için nicel ölçütlere gereksinim duymaktadır.[131]

130 Müftüoğlu, s. 59
131 Müftüoğlu, ss. 76-77

Belli başlı işletme büyüklüğünü belirlemede kullanılan ölçütler şu şekildedir:[132]

- ✓ Çalışan kişi sayısı
- ✓ Makine sayısı
- ✓ Kullanılan ve/veya yararlanılan alanın büyüklüğü
- ✓ İşletmenin kapasite ve kapasite kullanım oranı
- ✓ İşletmedeki sabit varlıkların değeri
- ✓ Yaratılan katma değer
- ✓ İşletmenin sektörel pazar payı
- ✓ Makine parkı değeri

Yukarıda verilen nicel ölçütler baz alınarak işletme büyüklükleri arasında sınırlar çizilmiş ve KOBİ tanımlamasında karşılaşılan güçlükler giderilmeye çalışılmıştır.

2.2. KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri

KOBİ'lerin ekonomi içindeki öneminin anlaşılması İkinci Dünya Savaşı dönemine kadar dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşıyla birlikte savaş sanayisi ve teknolojisi büyük bir gelişme göstermiş ve bu gelişme özellikle de dayanıklı tüketim mallarının üretiminde kullanılan teknolojinin hızla gelişmesine yol açmıştır.1960'lıyılların ikinci yarısında batı ülkelerinde hayat standartlarının yükselmesiyle değişen taleplere büyük işletmeler cevap veremez hale gelmiştir. Özellikle 1970'li yıllarda petrol krizinin yaratığı bunalımdan KOBİ'lerin büyük şirketlere kıyasla daha az etkilenmiş olması yeni politikaların üretilmesini zorunlu kılmıştır.1970'li yıllarda yaşanan bunalımın üstesinden gelmek için esnek üretim kavramı gündeme gelmiş olup, standart mal üreten büyük işletmelerin yeniden

[132] Nurullah Uçkun, "KOBİ'lerin Finansal Sorunlarına Melek Sermaye Çözüm Olabilir mi?" **Muhasebe Finans Dergisi**, Sayı 41, 2009, s. 122

yapılanması gerektiği ve bunların yerine teknolojik değişim ve küçük işletmeler yeni tartışma konusu olmuştur. Özellikle KOBİ'ler esnek yapılarından dolayı piyasada oluşan talep değişikliklerine yerinde ve zamanında kolayca uyum sağlayabildikleri için birçok ülkede desteklenmeye başlanmıştır.[133]

KOBİ'lerin ekonomideki önemine üzerinde özellikle tüketici eğilimindeki değişim etkili olmuştur. Çünkü bu işletmeler esnek yapılarından dolayı ekonomilerdeki konjoktürel değişimlere daha kolay uyum göstermektedirler. Büyük işletmelerin konjoktürel değişimlere karşı üretim sürecinde değişikliğe gitmesi hem zaman almakta hem de yüksek maliyetlere neden olmaktadır[134]

KOBİ'lerin ekonomideki ağırlıklarına bakıldığında; KOBİ'ler tüm ülkelerde toplam işletmelerin %95-99 gibi önemli bir orana sahip olduğu görülmektedir. KOBİ'ler yaklaşık olarak toplam istihdamın %66'sını ve toplam üretimin ise %55'ni sağlamaktadır.[135]

Ekonomilerde büyük bir öneme sahip olan KOBİ'ler, bağımsız ekonomik birimler olarak sadece mal ve hizmet üretmezler, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ve yarı mamul girdilerini de üretmekte ve bu işletmelerin gelişmelerini tamamlamaktadırlar. Böylece büyük işletmeler için bir "yan sanayi" oluşturarak büyük işletmelerle ortak bir yaşam kurmaktadır. KOBİ'ler büyük işletmeleri yan sanayi biçiminde tamamlarken, aynı zamanda onların daha fazla üretken olmalarını ve ekonomiye daha fazla katkıda bulunmalarına da yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla KOBİ'ler esneklikleri, yenilik kapasiteleri, rekabetçiliği ve sosyal bütünlüğü güçlendirmedeki rolleri bakımından ekonomiler için hayati öneme sahiptirler.[136]

KOBİ'ler istihdam alanı oluşturmada büyük işletmelere göre daha elverişlidir. Çünkü KOBİ'ler emek yoğun işletmeler olduklarından bir kişiye istihdam sağlamak için

---

133 E.Öz ve B Yılmaz, "KOBİ'lerin Dış Ticarete Açılımında Dış Ticaret Şirketlerinin Rolü", **Türkiye Çimento End. İşverenler Sendikası CEİSE Dergisi**, Sayı 6, 2007, s. 16

134 Yavuz Bayülken, Cahit Kötükoğlu; **KOBİ'ler**, TMMOB Oda Raporu, Nisan Yayın no: mm\583, 2002, s. 15

135 Uçkun s. 122

136 Aypek, s. 68

harcanan miktar büyük işletmelerden azdır.[137] Böylelikle KOBİ'ler gerek istihdam yaratma açısından gerekse ara ürün geliştirme açısından ekonomide kalkınmanın motoru görevini yaparak ekonomide önemli bir yere sahiptir.

Sonuç olarak KOBİ'ler esnek üretim yapıları sayesinde, değişen piyasa koşullarına hızlı uyum sağlamaları, istihdam yaratmaları, yatırım hacmini genişletmeleri, teknolojik yeniliklere hızlı uyum sağlamaları gibi birçok olumlu özellikleri sayesinde ülkelerin ekonomik ve toplumsal yapılarında çok önemli paya sahiptir. KOBİ'lerin ülke ekonomilerine olan bu katkılarından dolayı kamu politikalarının önemli uygulama alanlarından biri haline gelmiştir. Bu çerçevede, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm ülkeler KOBİ'lerin doğması, büyümesi, gelişmesi ve korunabilmesi için politikalar geliştirmeye çalışmışlardır.[138]

2.3. KOBİ'lerin Avantajlı ve Dezavantajlı Yönleri

Ekonomideki yerini ve önemini korumaya çalışan KOBİ'lerin, büyük işletmeler karşısında birçok avantajının yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Bu avantajlar ve dezavantajlar şu şekilde özetlenebilir.

2.3.1. KOBİ'lerin Avantajlı Yönler

KOBİ'ler birçok üstün yönlerinden dolayı büyük firmalardan daha fazla avantajlara sahip olmaktadır. Önceleri bir KOBİ olan büyük firmaların birçoğu, dinamik lider tipleriyle iyi yönetilmesi sonucunda artık büyük bir işletme haline gelmişlerdir.[139]

KOBİ'lerin büyük işletmeler karşısındaki güçlü yönleri; KOBİ'ler daha esnek üretim yapıları nedeniyle talep değişikliklerine çok çabuk uyum sağlamaktadır. Pazarı yakından takip edebilen, değişen müşterileri ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve taleplerine kolayca cevap verebilen KOBİ'ler, gelişen ekonomiyle birlikte avantajlı yönlere sahiptir. KOBİ'ler tüketiciye daha yakın olduklarındanüretim sürecinde gerekli değişiklikleri hızla yaparak, talebi karşılamaya çalışırlar.[140]Aynı durumda; büyük

137 Özdemir, Ersöz, Sarıoğlu, s. 46
138 Cansız, s. 4-5
139 Mikail Erol, "Ekonomik Kriz ve KOBİ'ler", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, (5:1), 2010,s. 173
140 Aypek s. 70

işletmeler ölçek ekonomisinin maliyet avantajından dolayı makine, araç gereç ve işgücüne yaptıkları büyük yatırımlar nedeniyle aynı ürünü uzun süre üretmek zorundadır. KOBİ'lerin ise ölçekleri küçüktür ve büyük işletmelere göre daha esnek olduklarından büyük ölçekli yatırımlara bağlı kalmak gibi bir sorunları bulunmamaktadır.[141]

KOBİ'ler, teknik gelişmelere aynı maliyette daha kısa sürede ayak uydurabilme yeteneğine sahiptirler. Büyük işletmeler zaman alıcı ve sonucu önceden kestirilemeyen projelerini çok fazla personelle gerçekleştirirler. Bu işletmelerin üretim sürecinde değişikliğe gitmesi hem zaman almakta hem de maliyeti yükseltmektedir. KOBİ'ler ise daha kısa sürede daha az personelle pazarı değerlendirebilir nitelikte yenilik ve değişiklik yapabilmektedir. Buradaki temel yaklaşımları biraz dene, biraz sat, biraz daha dene, biraz daha sat biçimindedir.[142]

İstihdam artışı, büyük işletmelerden ziyade, yeni ve küçük işletmeler tarafından yaratılmaktadır. KOBİ'ler daha az yatırımla daha çok kişiye istihdam imkanı sağlamaktadırlar. Emek yoğun teknolojilerle çalışarak ve genelde düşük vasıflı eleman istihdam ederek işsizliğin aşağıya çekilmesinde katkıda bulunurlar. Aynı zamanda KOBİ'ler teknik ve mesleki eğitimin verildiği yerler olmaları nedeniyle özellikle büyük işletmelere kalifiye eleman yetiştirerek de ekonomiye katkıda bulunurlar.[143] Bu nedenle, KOBİ'lerde gerçekleşen istihdam artışları, milli ekonomileri önemli derecede etkilemektedir.[144]

Kapasite küçüklüğüne bağlı olarak daha düşük sabit maliyetlerle çalışan KOBİ'ler üretim maliyetlerini düşük seviyede gerçekleştirmektedirler. Üretimlerin fazla olmayışında kaynaklı depolama ve satışlarından doğan sorunları da nispeten azalmaktadır. KOBİ'ler sadece bağımsız olarak üretimde bulunmazlar, büyük işletmeleri "yan sanayi" biçiminde tamamlayarak onların kendi üretiminde kullandıkları yarı mamul ve mamul ürünleri üretmekte ve böylece daha üretken olmalarına yardımcı

141 Uçkun, s. 123
142 Aypek, s. 71
143 Aypek, s. 71-72
144 Özdemir ve Diğerleri, s.46

olunmaktadır.[145]Dolayısıyla büyük işletmeler ile KOBİ'ler birbirlerine rakip olmaktan çok birbirini tamamlamaktadır.[146]

KOBİ'ler ülke içinde bölgeler arası dengeli büyümeye katkı bulunurlar. Piyasada yatırımlarını büyük işletmelere nazaran daha az sermaye ve daha düşük düzeyde teknolojiyle gerçekleştirdiklerinde, ülke içinde birçok bölgede daha kolay yayılabilmektedirler. Aynı zamanda bölgenin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak yatırımlarını gerçekleştirdiklerinden bölgenin kalkınmasına yardımcı olunmaktadır.[147]Kısaca KOBİ'lerin kalkınma iktisadı alanında bir lokomotif güç olduğu kabul edilmektedir.[148]

KOBİ'lerde personel sayısının az olması dolayısıyla ilişkiler daha çok birincil niteliktedir ve işbirliği duygusu daha fazladır. Dolaysıyla üretim sürecinde aksama ve gecikmeye sebep olan dikey örgütlenme, KOBİ'lerde yoktur. Genelde üretime bizzat katılırlar istişare neticesinde alınan kararlar uygulamaya konulduğundan söz konusu kararlar, daha isabetli olmakta ve bu da başarı oranını artırmaktadır.[149]

KOBİ'ler rekabeti teşvik etmektedirler. Tam rekabet piyasasında çok sayıda satıcının olması, rekabet oranının oluşmasını sağlamakta ve monopolleşmeyi engellemektedir. Aynı durum KOBİ'ler içinde geçerlidir. Çok sayıda KOBİ'nin varlığı rekabet ortamını oluşmasını sağlamaktadır. Piyasaya giren her firma diğer firmanın payını azaltmakta, bu durumda rekabeti artırmaktadır. Artan rekabette düşük fiyat, yüksek kalite ve teknik yenilik gibi imkanlar sağlanmaktadır. Ayrıca KOBİ'ler, artan rekabet ortamında büyük işletmelere nazaran daha hızlı uyum sağlamaktadır. Dolayısıyla rekabet ortamındandolayı bazı işletmelerin piyasadan çekilmesinin ekonomik ve sosyal sonuçları büyük işletmelerde yarattığı etki daha az yıkıcı olmaktadır.[150]

---

145 Özdemir ve Diğerleri, s. 48-49

146 Ekinci, M.,Behzet, **Türkiye'de KOBİ'lerin Kurumsal Gelişimi ve Finansal Sorunları**, ASKON Anadolu Aslanları İşadamları Derneği, 2003, s. 20-21

147 Aypek, s. 73

148 Özdemir ve Diğerleri, s. 44

149 Ekinci, s. 20

150 Özdemir ve Diğerleri, s. 44

2.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

KOBİ'lerin büyük işletmelere oranla avantajlı yönleri olduğu gibi dezavantajları yani KOBİ'lerin gelişmesinin önünde engel olarak görülen durumlarda mevcuttur.

KOBİ'lerin yapılarından kaynaklanan dezavantajlı yönleri;

Yetersiz sermaye yapısı ve finansman sorunu; KOBİ'lerin yetersiz sermaye yapısından dolayı kapasite artırmaimkanı sınırlıdır. Ayrıca KOBİ'ler büyük işletmelere nazaran, finansman kaynaklarına yeterince güvence vermediklerinden, yabancı kaynak bulmakta zorlanmaktadırlar.[151]

KOBİ'lerin kuruluş sermayesi genellikle bireylerden ve aile kaynaklarından sağlanmaktadır. Dolayısıyla işe başlarken o işin gerektirdiği sermaye ile değil ortaya çıkan sermaye ile yetinmek durumundadırlar.[152]

KOBİ'lerin bir diğer dezavantajı, genel yönetim yetersizliğidir. KOBİ sahipleri aynı zamanda işletmenin yöneticisidir. Yönetimde genellikle profesyonellerden yararlanılmamaktadır. Yöneticilerin sürekli değişen piyasa şartları ve teknolojik gelişim konusunda mesleki ve teknik bilgileri yetersiz kalmaktadır.[153]

KOBİ'lerin teknolojiye uyum sağlayamaması; bilginin önemli bir üretim faktörü olduğunu henüz tam manasıyla kavramayan KOBİ'ler, AR-GE konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Bu durumda KOBİ'ler, bilgi teminindeki zorluklar ve elde edilen bilgilerin değerlendirilmesindeki yetersizlikler nedeniyle teknolojik değişikliklere ayak uyduramamakta ve gerekli önlemleri alamamaktadır.[154]

KOBİ'lerin teknik eleman tedarik edememe sorunu;personel eğitimi konusunda yatırım yapmayan KOBİ'ler, personel konusunda büyük işletmelerle rekabet edememekte ve aynı zamanda yetişmiş elemanlarını da yüksek ücret ödemelerinden dolayıbüyük işletmelere kaptırmaktadır. Sermaye yetersizliği ve diğer imkanların

151 Ekinci, s. 21
152 Aypek, s. 73
153 Uludağ, s. 75
154 Aypek, s.73

kısıtlılığı eğitimli personel yetiştirmesini ve nitelikli eleman tedarikinizorlaştırmaktadır. Uzman eleman istihdamında yaşanan eksiklikler mevcut durumu daha da güçleştirmekte ve KOBİ'lerin rekabet şansı azalmaktadır[155]

KOBİ'ler büyük işletmelere oranla, pazarlama kanalarını ve pazarlama araçlarını kullanma konusunda dezavantajlıdır. Pazarlama kavramı günümüzde tüketici istek ve ihtiyaçlarının sürekli olarak araştırılıp, yerine getirilmesi temeline dayanmakta dolayısıyla pazarlama fonksiyonuna eğilmeyen KOBİ'ler piyasadan silinmektedirler. Ölçek ekonomisinin avantajlarından yararlanmayan ve marka oluşturmakta zorlanan KOBİ'ler, pazardaki dezavantajlı konumları nedeniyle, ürettikleri ürünlerden hak ettikleri katma değeri alamamaktadırlar. Bu nedenle büyük işletmelere fason görevi görmektedir. Pazar payları sınırlı kalan bu işletmeler daha çok mahalli pazarlara mal üretmek zorunda kalmaktadır.[156]

2.4. KOBİ'lerde İnovasyon ve Önemi

KOBİ'ler ülkelerin gelişmişlik seviyeleri ne olursa olsun ekonominin bel kemiğini oluşturmaktadırlar. İşletmelerin piyasada var olabilmeleri yani yaşamlarını sürdürebilmeleri, farklılaşmak suretiyle artı değer yaratabilmeleriyle mümkün olabilmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu ise yenilikçi bir firma olarak, yenilik stratejilerini izlemekten geçmektedir. Yenilik, rekabetçiliğin kazanılması ve sürdürülebilmesi açısından önemli bir süreçtir. KOBİ'lerin kendi yeteneklerini ve yaratıcılıklarını kullanmaları sayesinde yeniliğin ve yenilenmenin motoru sayıldıkları bilinmektedir.[157]

KOBİ'lerin her düzeyde tüketiciye yakın olarak çalışmaları, onların tercihlerini ve sorunlarını hemen değerlendirerek, üretim mekanizmaların da gerekli değişiklikler yapmaları değişen pazar şartlarına hızlı bir şekilde uyum sağlama kabiliyetlerini artıracaktır.[158]

---

155 Aypek, ss. 74-75
156 Özdemir ve Diğerleri, s. 51.
157 Örücü ve Diğerleri, ss.63- 64
158 Örücü ve Diğerleri, s. 64

KOBİ'lerin en önemli üstünlükleri esneklikleridir. Esneklik avantajlarını iyi kullanarak büyük işletmelerin giremedikleri pazar alanlarına girerek rekabet üstünlüğü elde edebilirler. KOBİ'lerin büyük ölçekli işletmelere karşı rekabet üstünlüğü sağlayabilmeleri, bu işletmelerin ürettiği ürünleri değil; faaliyetlerini yeni ürünler ve hizmetler geliştirerek ve pazarlama üzerine yoğunlaşarak başarıya ulaşabilirler. Böylece KOBİ'ler ürün ve pazarda yeniliklere giderek kendilerine geniş bir hareket alanı yaratabilirler.

KOBİ'ler rekabetçi ortamda varlıklarını korumak için inovasyona önem vermek zorundadırlar. Dolayısıyla bu yeni düzende bilgiyi en iyi yöneten, insan kaynağını ve fikir varlığını en iyi kullanan ve sürekli olarak güçlendiren ve inovasyonu tüm faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası haline getiren firmalar rekabet edebilmektedir.[159]Fakat KOBİ'ler yenilik konusunda yetersiz kalabilmektedirler. KOBİ'lerin yenilik yapmasının önündeki engeller bir başka çalışmada,"*yeterli fonların olmaması, yeniliğin yüksek risk içermesi, teknolojik olarak know-how eksikliği, ulaşılması zor ya da pahalı teknoloji kalifiye personel eksikliği,yeniliğe gerek duymama, yeniliği pazarlayamamak ya da ticarete dökememek, dış talep baskısı ve müşteri ihtiyaçlarının gizliliği*" şeklinde özetlenmektedir.[160]

2.5. KOBİ'lerin Finansman Sorunları

KOBİ'ler ülke ekonomisinde önemli bir role sahip olmakla birlikte yapısal özellikleri nedeniyle birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. KOBİ'lerin yaşadığı sorunların başında finansal sorunlar gelmektedir. Bunun sebebi; işletmelerin kurulması, gelişmesi, yeni yatırım yapması ve büyümesi için, aynı zamanda uluslararası alanda rekabet edebilirliklerini artırmak için en önemli faktörlerden birinin finansman olarak düşünülmesidir. KOBİ'lerin finansman erişimin önündeki en önemli engellerin başında KOBİ kredilerindeki yüksek risk algısı gelmektedir. Bunun kadar önemli olan bir diğer engel ise, finansal sistem yapısındaki gelişmemişlik, finansal derinliğin az rekabetin

159 Elçi (Mayıs/2008), s. 64

160 Özgür Günay, "KOBİ'lerde Yenilik Türlerinin Analizi ve Yenilik Engellerinin Belirlenmesin Yönelik Bir Araştırma" , **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniv. SBE. 2007 s. 30

sınırlı, ikincil piyasa ve alternatif finansal yöntemlerin gelişmemiş olması ve bundan en çok KOBİ'lerinetkilenmesidir.[161]

Finansal kaynaklara sahip olma konusunda büyük işletmelere göre dezavantajlı olan KOBİ'ler için finansman sıkıntısı çoğu kez kuruluş aşamasında başlamaktadır. Bu da finansal sorunların en önemlilerinden biri olan özkaynak yetersizliğidir. Özkaynakişletme sahibi ve ortaklarının mal varlığı ile faaliyet karından oluşmaktadır. Özellikle kuruluş aşamasında kendi öz sermayelerini kullanırken büyüme ve gelişme aşamalarında çoğu kez, dışarıdan finansman sağlanmaktadır.[162]

KOBİ'lerin kuruluş sermayesini oluşturmada iki temel yol vardır. Bu yollar:

- Şahsi tasarrufları sonucunda oluşan öz kaynaklar,

-Akraba ve dostlardan sağlanan borçlardır.

Başlangıç sermayesini bu yöntemlerle temin eden KOBİ'lerin, yatırım araçlarının karşılanmasında ve büyüme dönemlerinde yararlandıkları en önemli finansman kaynakları iseotofinansmandır. KOBİ'ler temel finansman kaynağı olan özkaynakları temin edip kurulduktan sonra, otofinansman yöntemi olarak adlandırılan, elde edilen karların dağıtılmayarak sermayeye eklenmesi yöntemi ile finansman sağlamda büyük ölçekli işletmelere göre daha olumsuz şartlar taşımaktadır.[163]

KOBİ'ler ilk finansman ihtiyacı olan özkaynakları yukarıdaki kaynaklardan temin etmekle birlikte gerek yatırımın tamamlanması sırasında gerekse işletme döneminde finansman kaynağı sıkıntısı çekmektedir. Bu sıkıntıyı aşmak için amortisman ve karşılık ayırma yoluyla sağlayacakları otofinansman imkanları sınırlıdır.[164]

---

161 Selcan Zorlu**, KOBİ'lerin Finansmana Erişiminde Kredi Garanti Fonları,** Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müd. Kalkınma Bakanlığı, 2013/Temmuz, s. 7

162 Yüksel Aycan; **Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi**, DPT Sosyal Sektörel ve Koordinasyon Genel Müd. Uzmanlık Tezi, 2011, s.18

163 Damla N. Özkılıç, **Türk KOBİ'leri için Alternatif Finansman Bulma Yöntemleri ve Sermaye Piyasası**, http://dergipark. ulakbim. gov. tr/jyasar/article/view/5000066351

164 KemelletinÇonkar, Ş. Özdemir, **KOBİ Girişimleri İçin Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi,** İTO Yayını,2009 s. 34

Özkaynakları sınırlı olan KOBİ'lerin, enflasyon oranın hızla artmasıyla, girdi fiyatlarının yükselmesi karşısında mamul fiyatlarını gerektiği ölçüde yükseltilmemesi, KOBİ'lerin otofinansman imkânlarını daraltmakta ve genelde beklenenin üzerinde sermaye ihtiyacı doğurmaktadır. Söz konusu olumsuzlukların giderilmesi için dış finansman kaynaklarına müracaat edilmesi gündeme gelmektedir. Bu çerçevede, KOBİ'lerin yararlanabileceği dış finansman imkanları şu şekilde sıralanabilmektedir.

İşletme dış kaynakları; banka kredileri, finansal kiralama şirketi, faktöring şirketi, risk sermayesi, yatırım ortaklığı şirketleri gibi yurt içi ve yurt dışı, finansal kurumlar ile sermaye piyasalarında oluşturmaktadır.[165]

Piyasa koşulları, KOBİ'lerin bankalardan finansman sağlamalarını zorunlu hale getirmektedir. Bankacılık sistemine borçlanma yoluyla gerçekleştirilen finansman KOBİ'ler için önemli bir finansman kaynağıdır. Kredilerin KOBİ'ler tarafından yoğun ve etkin kullanımı hem KOBİ'lerin hayatta kalmaları hem de ülkedeki sürdürülebilir ekonomik kalkınma açısından oldukça önemlidir. Banka kredisi kullanımı hayati önem taşımasına rağmen KOBİ'lerin teminat göstermemeleri, aldıkları kredinin miktarının küçük olması ve yüksek maliyetli olması gibi sebeplerden dolayı kredilerden aldıkları pay oldukça düşük kalmaktadır. Kısaca, KOBİ'ler miktar, vade, faiz oranı ve teminat açısından zor kredi imkanlarınamaruz kalmaktadır. Bu sebeple ticari bankalar genellikle kredi vermede büyük işletmeleri tercih etmektedir.[166]

KOBİ'lerin temel özelliklerinden biri emek yoğun üretim yapmasıdır. Bu da banka kredisiyle borçlanma (borç/aktifler) oranını yükseltmektedir. Bir işletmenin aktiflerinin ne kadarını borçla finanse ettiğini gösteren bu oranın yüksek olması, işletmenin borçlarını ödeyebilme riskini artırmaktadır. Bu durum KOBİ kredilerini temerrüde düşme riskini artırmakta dolayısıyla kar beklentisi içinde olan kredi kuruluşları KOBİ'lere finansman sağlama konusunda titiz davranmaktadır.

KOBİ'lerin teminat eksikliğinin olması onların bankalardan finansman sağlamalarının önündeki bir diğer engeldir. KOBİ'lerin emek yoğun üretim yapmalarından dolayı makineleri ve mülkleri ya çok az ya da düşük değerde olmaktadır.

[165] Yüksel, s. 18
[166] Aypek, s. 76

Bu durum da bankalar kendi kredilerini güvenceye almak için işletmelerden talep ettiği teminat büyük işletmelere nazaran KOBİ'lerde daha yüksek olabilmektedir. KOBİ'ler bankalar tarafından daha yüksek tutarda teminatlara mahkum edilmekte, bu da KOBİ'lerin finansman bulamamasının önündeki büyük engellerden biri olarak görülmektedir.[167]

KOBİ'lerin, para piyasasında faaliyet gösteren finans kurumlarınca faktöring şirketleri, finansal kiralama gibi, özelikle bankalarca ekonomik açıdan yeterli görülmemeleri nedeniyle banka ve kredi sisteminde yeterince yararlanamamaktadır. Bankalar kredilerini daha çok kendini ispatlamış büyük şirketlere verilmektedir. Bu nedenle yeni girişimcilerle kurulan KOBİ'lerin banka kredilerinden yaralanma imkanları sınırlı kalmaktadır.

İşletmelerin bir diğer finansman sağlama yöntemi sermaye piyasaları yoluyladır. Sermaye piyasası, genel olarak, uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasa olarak tanımlanmaktadır. Sermaye piyasaları şirketlere, uzun vadeli ihtiyaçlarını sürekli karşılayabilecekleri likit pazar olanakları sağlamaktadır.[168]

Sermaye piyasaları işletmelere uzun vadeli fon sağlayarak, riskli projeleri finanse edip işletmeler üzerinde denetim işlemini gerçekleştirmekte ve aynı zaman da işletmeleri piyasaya tanıtarak reel sektörün gelişmesini destekleyebilmektedir.[169]

KOBİ'ler sermaye piyasası aracı ihraç ederek ihtiyaç duydukları fonlara erişim sağlayabilmektedir. Ancak KOBİ'ler sermaye piyasası imkanlarından yeterince yararlanamamaktadır.

KOBİ'lerin uzun vadeli finansman bulmasının önündeki engeller, sermaye piyasasının yeterince gelişmemiş olması veya düzenlenen mevzuatlarınKOBİ'lerin sermaye piyasasında faydalanmasına imkan tanımamasından kaynaklanmaktadır.[170]

---

167 Zorlu, s. 7-9

168 Özkılıç, http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/view/5000066351

169 Aras Güler; AlövsatMüslümov, **Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri**, 21. Yüzyılda KOBİ'ler: Sorunları, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 2002

170 Aypek;s. 78

KOBİ'lerin ekonomik ve idari güçlükleri nedeniyle fon kullanamamaları; hisse ortaklığı ile kısmen de olsa şirket sahipliğini kaybedeceği düşüncesi, bürokratik işlemlerin ve formalitelerin çok olması aynı zamanda sermaye piyasası kuruluna şirketler hakkında düzenli olarak bilgi verilmesinin zorunluluğu gibi sebeplerden dolayıKOBİ'ler sermaye piyasasında çok fazla yararlanmak istememektedir. Ayrıca halka açılma konusunda yeterli teşviklerin olmaması, yeterli fon toplayamayacağı inancı ve borsada oluşacak fiyatın gerçek fiyatı yansıtmayacağı yani menkul kıymetlere itibar etmemeleri nedeniyle; sermaye piyasasında uzun vadeli fon temini yoluna gitmemektedir.[171]

Özkaynakları sınırlı olan, hem para piyasalarında fon kullanması hem de sermaye piyasasında fon kullanması güç olan KOBİ'lerin uzun vadeli finansman sağlayabileceği bir yöntemde risk sermayesidir.[172]

2.6. KOBİ'lerin Finansal Sorunları Çözümünde Risk Sermayesi

KOBİ'lerin finansal sorunları kısmın da değinildiği gibi; sermaye piyasası gelişmemiş ülkeler, uzun vadeli kaynaklardan yeterince yararlanamamakta, dolayısıyla uzun vadeli yatırımlarına finansman bulmak için bankalara ve diğer finansal kuruluşlara yönelmek zorunda kalmaktadır. Ancak banka kredilerin maliyetlerinin yüksek olması ve özkaynak finansmanın sınırlı olması dolayısıyla şirketlerin alternatif bir finansman kaynağı olan risk sermayesine ihtiyacını artırmaktadır.

Risk sermayesi; fon fazlasına sahip yatırımcıların yüksek gelişme potansiyeli olan ve rekabet üstünlüğüne sahip KOBİ'lere yaptıkları uzun vadeli yatırımdır. Genelde KOBİ niteliğinde olan işletmelere yatırım yapan risk sermayesi yatırımcıları daha fazla risk almaları, teminat talep etmemeleri, orta ve uzun vadeli yatırım yapmaları ve işletme yönetimini yönlendirici ve yönetim danışmanlığı sağlama gibi özellikler nedeniyle banka kredileri ve diğer finansal kuruluşların kredilerine kıyasla daha avantajlı bir finansman yöntemidir.[173]

---

171 Ahu Coşkun, "KOBİ'lerin finansmanında Risk Sermayesi ve Türkiye'deki Uygulamamalar" **Doktora Tezi**, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, , 2012, s. 12-13

172 Aypek, s. 78

173 Aycan; s. 18-19

KOBİ'lerin piyasada rekabet avantajı sağlayabilmeleri yüksek maliyetli teknolojik yatırımlarına uzun vadeli finansman kaynağı bulmaları ile mümkün olmaktadır. Dolayısıyla yüksek teknolojiye yönelik projeleri bulunan gelişme potansiyeline sahip KOBİ'lere risk sermayesi finansman sağlayarak, bu ürünleri proje aşamasından üretim aşamasına getirip, ticarileştirerekuluslararası piyasada rekabet avantajı sağlamaktır.

Risk sermayesi finansman yönteminden daha önceki bölümde bahsedildiği gibi KOBİ'leri, faiz ve anaparanın geri ödenmesi gibi bir yükümlülük altına girmediği için faaliyetleri sırasında zorunlu ödeme güçlülüğüne düşme ihtimali azalmakta veotofinansmanimkanını artmaktadır. Diğer finansman kuruluşlar gibi, sermayeye katkıları karşılığında garanti, teminat, ipotek aranmamaktadır. Çünkü kaynak teminatla değil başarı ihtimaliyle tahsil edilmektedir. Oysa KOBİ'ler diğer finansal kurumlarca garanti ve teminat sağlamadıkları için finansman sıkıntısı çekmektedir. Risk sermayesinde bu tür teminatların kalkmasıyla, teminat verecek yeterince kaynağı olmayan KOBİ'ler için önemli bir imkan sağlamaktadır.[174]

Risk sermayesi yatırımcıları, ortak işletmeciliği değil, sermaye yatırımcılığını amaçlamışlardır. Yani yaptıkları yatırım işletmeyi sahiplenmek amacıyla değil, ona destek olmak amacıyladır. Dolayısıyla risk sermayesi finansman modeli işletme sahiplerinin işletmeyi başkaları ile paylaşma endişesini azaltıcı bir özkaynak temin yöntemidir. Risk sermayesi iyi çalıştırıldığında KOBİ'lerin hem kuruluş aşamasında hem de gelişme döneminde yaralanabilecekleri önemli bir finansman aracı ve uygun bir kaynak olmaktadır.[175]

[174] Aypek, s. 81-83
[175] Çonkar, (2007), s. 47-48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BİLİM, TEKNOLOJİ VE SANAYİLEŞME POLİTİKALARININ GELİŞİMİ: İNOVASYON, KOBİLER VE RİSK SERMAYESİ

İnovasyon, inovasyonun finansmanı ve KOBİ'lerde risk sermayesi hakkında verilen genel bilgilerden sonra bu bölümde de Türkiye'nin bilim, teknoloji ve sanayileşme politikaları ve KOBİ'lerin genel görünümü ele alınmış olup, KOBİ'lerin finansman sorunları, finansman sorunları çözümünde etkili olan risk sermayesi modelinin gelişim süreci ve uygulamaları ele alınmıştır. Türkiye uygulamasında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, KOSGEB, SPK, TÜİK ve bu konuda daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalardan alınan veriler üzerinden inceleme yapılmıştır. Bu kapsamda, SWOT(GFZT) analizi ile Türkiye'de KOBİ'ler açısından risk sermayesinin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve tehdit unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.1.Türkiye Ekonomisinde Bilim-Teknoloji-İnovasyon Politikası ve KOBİ'lerin Gelişim Süreci

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde yaşadığı iç isyanlar ve toprak kayıpları bunların beraberinde getirdiği birçok soruna çözüm bulamaması özellikle Balkan savaşları ve 1. Dünya savaşın sonuçlarında yaşanan büyük boyutlu tahribatlarından da kaynaklı olarak, bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeleri yakından takip edememiştir. 1923 yılında fiilen son bulan Osmanlının yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Büyük fedakarlıklakurulan Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ilk olarak ekonomiyi düzeltme kararı almıştır. Bu karar ekonomik kalkınmanın hızlı bir sanayileşme ile mümkün olacağı görüşü ile desteklemiştir.[176] Bundan sonraki bölümlerde de dönemler bazında sınıflandırma yaparak bilim-teknoloji-inovasyon politikası ve KOBİ'lerde yaşanan gelişmeler üzerinde durulmuştur.

[176] İsmail H. Yücel, **Bilim Teknoloji ve 21. Yüzyılın Toplumu**, DPT Yayını, Ağustos/1997, ss.44-45

3.1.1. 1960 Planlı Dönem Öncesi

3.1.1.1. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikası Açısından Gelişim Süreci

Balkan Savaşları ve 1. Dünya Savaşları sonucunda ekonomisi çökmüş bir ülkeyi devr alan Türkiye, çok büyük fedakârlıklar sonucunda kazanılmış olan Cumhuriyet'ten sonra ilk olarak ekonomiyi toparlamaya yönelik karalar almıştır. Tarım ekonomisi konumunda olan Türkiye, bu dönemde, ekonomik kalkınmanın hızlı bir sanayileşme ile mümkün olacağını görüşünü benimsemiş ve 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'ni toplamıştır. Bu kapsamda, sanayideki gelişmeyi hızlandırmak amacıyla, özel girişimcinin desteklenmesi, yatırım alanlarına kredi uygulayacak bankaların kurulması, önemli kurumların millileştirilmesi gibi sanayi teşvik etmeye yönelik yasaların çıkarılması gündeme gelmiştir.[177]

Ülkeyi yeniden yapılandırmak ve ekonomiyi toparlamak amacıyla İzmir İktisat Kongresi sonuçları doğrultusunda adımlar atılmaya başlanmıştır. Yaşanan savaşlardan dolayı yetişmiş insan gücünü büyük ölçüde kaybeden Türkiye özellikle imalat sanayisini geliştirmek için teknik elemana ihtiyaç olduğu üzerine de durmuş olup, aynı zamanda finansman imkanı sağlamakiçin Ziraat Bankası güçlendirilmiştir.1924 yılında ilk özel banka olan İş Bankası kurulmuştur.1925 yılında Şeker fabrikasının kurulması amaçlanmış aynı zamanda bu yıl Devlet Sanayi Madencilik Bankası kurularak, devlet aitsanayileşme yönetimi, yeni sanayi işletmeleri ve maden ocakları kurulması ve bunlarla ilgili bütün kredi ve ticaret işletmeleri yetiştirmesi amaçlanmıştır. Tümbu gelişmeler Teşvik Sanayi Kanununun yürürlüğe girmesiyle de genişletilmiştir. Bu açıdan, kongrede alınan ekonomik, mali ve sosyal içerikli kararlar temelinde ulusal devlet ve ulusal uzlaşma anlayışı bulunan ve toplumun zayıf kesiminin korunmasını da içeren sınırlı bir liberal kapitalist modeli esasına dayanmaktadır.[178]

Osmanlı Devleti'nden yok denecek kadar az olarak devr alınan beşeri ve maddi kaynaklarla Türkiye Cumhuriyeti kalkınmaya çalışmıştır. 1.Dünya Savaşında umduğunu bulamayan ülkelerin tekrar silahlanmaya başlaması dünya ekonomilerinde

---

177 Yücel, (1997), s. 45

178 Hüseyin Akyıldız, Ömer Eroğlu**,** "Türkiye'de Döneminde Uygulanan İktisat Politikası", **Süleyman Demirel Üni. İİBF Dergisi**, c:9, s:1, 2004, s. 47-48

çalkantılar ve akabinde 1929 Büyük Buhrana sebep olmuştur. Bu durumda Türkiye özel sektöre verdiği desteğe rağmen bu sektörden beklenen performansı alamamıştır.[179]

1929 Ekonomik Buhranından sonra birçok ülkede devletçi politikalar ön plana çıkmış olup, Türkiye de bu yaşanan krizden dolayı diğer ülkeler gibi devletçi bir sanayileşme modeli içine girmiştir.1934 yılında Türkiye devletçi korumacı bir iktisat politikası ile sanayide planlı döneme geçmiştir. Bir plan belgesinin aksine daha çok "Projeler Topluluğu" olarak adlandırılan ve ekonomide 5 yıllık kalkınma planı doğrultusunda Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (BBYSP) oluşturulmuştur. 1933-1938 yıllarını kapsayan bu plan, maden, kağıt, seramik,cam ve kimya sanayisinde yatırımların düzenlenmesi şeklinde konular ele alınmıştır.1933 yılında Sümerbank kurulmuş olup, SSCB bunun kuruluşunda önemli bir rol oynamıştır. Sümerbank'ın kurulmasıyla imalat sanayi bu kuruluşun yönetimine verilmiştir.[180]

BBYSP ile birlikte uygulanan devletçilik politikası kapsamında kamulaştırma yoluna gidilerek Zonguldak Kömür Şirketi ve İzmir Telefon Şirketi gibi şirketlerin kamulaştırıldığı ve yerli hammaddeyi kullanarak sanayi kuruluşlarının teşvik edildiği, bu plan boyunca dış borç ödemelerinde başarı sağlandığı ve sanayi üretimi ile kalkınma hızının artığı görülmektedir. Ayrıca ithal ikameci politikaların uygulandığı 1934'te devletin demir-çelik ve kağıt fabrikaları başta olmak üzere bir dizi kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Merkez Bankası kurulmuştur. Aynı zamanda 1930 yılı dış ticaretin ilk kez fazla verdiği bir dönemdir.[181]

BBYSP başarılı olması nedeniyle 1939 yılında uygulamaya koymak üzere ikinci bir beş yıllık plan hazırlamıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı nedeniyle başlayan planlama çalışmaları ve sanayi yatırım programları sekteye uğramış bundan sonra hazırlanan planlarda da başarılı olunamamıştır. Türkiye ikinci Dünya Savaşına girmemesine rağmen ülke uyguladığı savaş ekonomisi ile ciddi boyutta bir mali külfet yüklenmiştir. Bu durum, aynı zamanda ülkenin sanayileşme politikasına paralel olarak bilim teknoloji alanında da gelişmeleri büyük sekteye uğratmıştır. Türkiye savaşın

---

179 DPT, **Bilim Teknoloji Politikalarının Ülke Kalkınmasındaki Önemi ve Türkiye'nin Araştırma Kapasitesi** , Sosyal Planlama Genel Müd, s.77-78

180 Alkan Soyak, **İktisadi Planlama ve Türkiye Deneyimi**, Der Yayın. 2004, İstanbul, s. 121

181 Akyıldız, Eroğlu, s. 49

dışında kalmasına rağmen teknoloji transferi ile araştırma ve geliştirme faaliyetleriyle sanayiyi geliştirmeyi başaramamıştır.[182]

1950-1960 döneminde; Demokrat Partinin başa gelmesiyle birlikte liberal politikalar benimsenmiş daha çok dış krediye dayalı büyüme politikaları ile teknoloji transferi yoluyla özel sektör teşvik politikası yatırımları yapılmıştır. Devlet tarafında daha çok ulaşım haberleşme,baraj,liman gibi yatırımlara ağırlık verilmiş, buna paralel olarak pazarın büyütülmesine yönelik, tarımsal kalkınmaya büyük önem verilerek tarımda makineleşmeye de büyük imkan sağlanmıştır.[183]

Bu dönemde uygulanan liberal politikalarla kredi ve yatırımdaki artışla birlikte toplam talepte büyük artış olmuş, buda beraberinde enflasyonu getirmiştir. Aynı zaman da dış ticaret rejimi de döviz dar boğazına sebep olmuştur. Sonuç olarak duraklayan ithalata bağlı olarak üretim azalmıştır. Liberal politikaların Türkiye'nin şartlarına uygun olmadığı ve bunun sürdürebilirliğinin olmaması sonucunda da 1956 yılında Milli Koruma Kanunu tekrar yürürlüğe konularak devletçi politikalara dönülmüş ve iktisadi hayat büyük ölçüde kontrol altına alınmıştır. Bu dönemde sanayileşme için gerekli olan teknoloji transferi yapılmıştır. Ancak bu daha çok alt yapı tesisleri ve tarım sektöründe makineleşme içindir. Türkiye'nin ilk özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankası olan TürkiyeSanayi Kalkınma Bankası bu dönemde kurulmuş olup, amaç özel kesime geniş yelpazede kredi seçenekleriyle finansmandesteği vermek, iç kredi hacmi enflasyonist bir para politikası ile destekleyerek sanayi yatırımlarının finansmanı için gereken tasarrufun sağlanması olmuştur.[184]

3.1.1.2. KOBİ'ler Açısından Gelişim Süreci

Türkiye ekonomisi, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana serbest piyasa ekonomisi, devletçilik daha sonra planlı karma ekonomisi ve son olarak özelleştirme ile serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci yaşayan bir ülke görünümündedir.

---

182 İsmail H. Yücel, **Türkiye'de Bilim Teknoloji Politikası İktisadi Gelişmenin Yönü,** DPT, Sosyal Sektörel ve Koordinasyon Genel Müd. Haziran/2016, ss.165-166

183 Yücel, (2006), s. 166

184 Yücel, (2006) ss.165-166

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman Osmanlı'dan gelişmiş bir sanayi devri olmamıştır. Dolayısıyla ekonomideki sanayileşmeyi geliştirmek adına 1923 yılında İzmir İktisat Kongresini toplamıştır. Burada alınan kararların uygulanabilirliğini artırmak adına 1927'de Teşvik Sanayi Kanunu kabul edilmiş ve KOBİ'ler " 5 işçiden az ve en çok 9 beygirlik muharrik güç çalıştıran iş yerleri" olarak tanımlamıştır. Bununla ülkemizdeki ilk KOBİ tanımı oluşturulmuştur.[185]

1929 yılında patlak veren neredeyse tüm ülkeleri etkisi altına alan ekonomik krizden kaynaklı serbest piyasa ekonomisi terk edilip devletin aktif rol aldığı bir sisteme geçilmiştir. Devlet bu dönemde mevcut boşluğu doldurarak Kamu İktisadi Teşebbüsleri kurup ekonomide aktif rol alırken, diğer taraftan da özel sektörü ve girişimciyi teşvik etmiştir. Teşvik sanayi Kanunu, Ticaret ve Sanayi Odası kanunu, Sümerbank'ın kurulması bu çerçevede değerlendirilebilir.1924 yılında Ticaret ve Sanayi Odaları kanunu çıkarılarak esnaf, zanaatkâr ve küçük sanayiciler tek çatı altında toplanmaya çalışılmıştır. 1943 yılında "Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları Kanunu" yürürlüğe girmesiyle bu kuruluşlar arasında örgütlenmeler başlamış ve 1949 yılında "Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Kanunu" çıkarılarak esnaf kesimini aynı çatı altında toplanmış, Ticaret Sanayi Odalarını ve Esnaf Odalarını ayırmıştır. 1933 yılında; esnaf, zanaatkâr ve küçük sanayiciye kredi finansmanı sağlamak amacıyla "Türkiye Halk Bankası" kurulmuştur. Halk Bankası KOBİ'ler için kurulmuş bir finansman ve kalkınma bankası özelliğine sahiptir. 1950'lerden sonra KOBİ'lerin tanımlanması için çalışılmıştır.1957 yılında da Sanayi Sicil Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1961 yılında kabul edilen Gelir Vergisi kanunu ile kazançlar ile ilgili kıstas tespit edilmiş ve tacir ayrımı yapılmıştır. Amaç küçük ve orta sanayici tespitinde bulunmaktır. Yapılan tüm bu düzenlemeler Türkiye'de KOBİ'ciliğin gelişmesini hızlandırmıştır.[186]

---

185 İlhan Uludağ&Vildan Serin; **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler- Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler**, İTO Yayını, 1991, s. 26

186 Ekinci, s.30

3.1.2. 1960-1980 Planlı Dönem

3.1.2.1. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikası Açısından Gelişim Süreci

Bu dönemde Türkiye'nin bilim sanayi ve teknoloji politikaları alanındaki çalışmalarına baktığımızda, 1960 yılı Türkiye'nin siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan önemli değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. 1960 yılından Türkiye de tekrar planlı kalkınma dönemi başlamıştır.1961 Anayasası Türkiye Cumhuriyetini "sosyal devlet" olarak tanımlamış olup, anayasa ile birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek için kalkınma planlarının hazırlanması hükme bağlanmıştır.Budoğrultuda, 30 Eylül 1960 tarihinde, ekonomik,sosyal ve kültürel politikaların, hedeflerin tayininde ve ekonomik politikayı ilgilendiren faaliyetlerin koordinasyonunda hükümete yardımcı olmak ve danışmanlık yapmak üzere Başbakanlığa bağlı 'Devlet Planlama Teşkilatı(DPT)'[187] kurulmuştur. [188]

Türkiye'nin 1930'larda tanıştığı planlı anlayışa daha çok ekonomik kalkınmanın ulusal kaynaklarla gerçekleştirilmesi düşüncesi hakimken, 1960'lardaki kalkınma planları, daha çok dış yardımlardan yararlanma aracı haline gelmiştir. Bu dönemdeki planlı kalkınma politikaları daha çok kamu için emredici, özel sektör için ise yol gösterici özelliktedir.[189]

Birinci Beş yıllık kalkınma planı(BBYKP) 1963-1967; Ülke için bilim ve teknoloji alanında bir politika izleme arayışı bu planla birlikte başlamıştır. Bu doğrultuda atılan adım 1963 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknoloji Araştırma Kurumu(TÜBİTAK)'nun kuruluş olmasıdır. TÜBİTAK'ın kuruluş amacına bakıldığında, TÜBİTAK*;"özellikle doğa bilimlerinde temel ve uygulamalı akademik araştırmaları desteklemek ve genç araştırmacıları teşvik etmek, özendirmektir*."[190]

---

187 03.06.2011 tarihinde Bakanlar Kurulu'nda kabul edilen Kalkınma Bakanlığı'nın Teşkilatı ve Görevleri hakkında kanun hükmünde kararname ile Devlet Planlama Teşkilatı Kalkınma Bakanlığı'na dönüştürülmüştür.

188 Kalkınma Bakanlığı, 1960 Sonrası Dönemde Planlama,www.kalkinma.gov.tr, Erişim tarihi: 20.04.2016

189 Soyak, s. 126

190 TÜBİTAK, "Tarihçesi", www.tubitak.gov.tr, Erişim, 21. 04. 2016

Türkiye birinci planıyla birlikte bilim politikası için genel bir çerçeve çizmiş;ekonomik kalkınma ile bilim,teknoloji arasında sistematik bir ilişki olduğunun farkına vararak öngörülen ekonomik ve toplumsal hedeflere erişimde yardımcı olacak politikalar belirlemeye çalışmıştır[191]

İkinci beş yıllık plan (1968-1972); birinci beş yıllık planın devamı niteliğinde olup son yıllardaki yıllık programlardan ayrı bir bölüm olarak yer alan bilim teknoloji politikası kapsamında daha çok teknoloji transferi politikası ile bu alanda adımlar atılmaya çalışılmıştır.Üçüncü beş yıllık kalkınma planında (1973-1977); teknolojik gelişme ve teknolojik transferi konularına değinilmiştir. Dördüncü beş yıllık kalkınma planında teknoloji politikalarının sanayi,istihdam ve yatırım politikalarıyla birlikte bir bütün olarak ele alınması ve belli sektörlerin kendi teknolojilerini üretecek biçimde geliştirilmesi şeklinde öngörüde bulunulmuştur. Teknoloji politikasının kalkınma planlarında yer alması ilk kez Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer almaktadır.İlk kez teknoloji politikalarında bahsedilmiş olmasında rağmen bunlar sadece kağıt üzerinde kalıp uygulanmamıştır.[192]

Özetle, bu dönemde bilim teknoloji politikalarında bilimin önemi kavranmıştır. Planlı dönemin ilk dört dönemine hakim olan korumacı politika ile bilinçli bir sanayileşme politikası ortaya koyaraksanayisini teknoloji üretebilir bir yapıya ulaştıramamıştır. Uygulanan ithal ikameci politikalar daha çok iç pazara yönelik bir sanayinin oluşmasını sağlamıştır. Bu durum dışarıyla mücadele edecek rekabetçi,yenilikçi,dinamik bir sanayinin oluşmamasına ve beraberinde de Ar-Ge faaliyetinin yapılmamasına neden olmuştur. Teknoloji transferi ile yurt içinde üretim yapan bir tüketim sanayisinin oluşmasına imkan sağlamış olsa dauluslararası alanda rekabet edecek bir sanayi temeli atılmamıştır.[193]

---

191 Aykut Göker, **Türkiye'de 1960'lar ve Sonrasındaki Bilim ve Teknoloji Politikası Tasarımları Niçin (tam)Uygulamadık**, ODTÜ Öğretim Üyeleri Derneği, "Ulusal Bilim politikası" 2002

192 Yücel,(2016), s.170

193 Yücel,(2016), s. 170

3.1.2.2. KOBİ'ler Açısından Gelişim Süreci

1960 yılından sonra ekonominin tümünü ve dolayısıyla imalat sanayi sektörünü de kapsayan kalkınma planları hazırlanmıştır. Bu kapsamda KOBİ'lerle ilgili çok çeşitli tedbirler alınıp, çözüm önerileri sunularak küçük işletmelerin geliştirilmeye çalışıldığıgörülmektedir. Birinci plandan başlayarak her plan döneminde yer alan KOBİ'lerle ilgili getirilen düzenlemeler vardır.[194]

I.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967); bu planda küçük sanayi işletmelerinin, esnaf ve sanatkârların sorunları ile ilgilenerek çözüm önerileri üretecek merkezi birörgütün kurulması planlanmış olup, küçük sanayinin kooperatif şeklinde birleşmeleri ve iç dış pazarların bulunması gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Alınan bu kararlarla küçük sanayinin gelişmesi ve kalkınmanın sağlanması amaçlanmıştır. Küçük sanayi ve elsanatlarında uygulanacak politikaları yürütmek amacıyla KOBİ'lerin Sanayi Bakanlığı'nın sorumluluğu altında olduğu ifade edilmiştir. Aynı amaç doğrultusunda Esnaf ve Sanatkârlaryasası 1964 yılında çıkarılmıştır. Aynı zamanda küçük sanayi işletmelerine kredi veren tek kurum olan Halk Bankası bu alanda kredi ihtiyaçlarının giderilmesi için bankanın kredi fonunu genişletmesi amaçlanmıştır.[195]

II.BeşYıllık Kalınma Planı (1968-1971); BBYP'da hedeflenen politikalar gerçekleşmeyince, aynı politikalar bu planda tekrarlanmıştır. Bu planda en önemli gelişme 1970 yılında küçük sanayi işletmelerine kolaylık sağlamak amacıyla; Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi (KÜSGEM) kurulmuştur. KÜSGEM ilk olarak Gaziantep'te faaliyete geçmiş olup, bu bölgeyle sınırlı kalmıştır. Daha sonra ülke genelinde yayılmıştır. Bu projeyle amaç işletmeleri, modern düzeye getirmek ve küçük sanayi sitesi kurmaktır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Küçük Sanayi Geliştirme Şubesini, küçük sanayi sitelerini kurmak için görevlendirilmiş olup, bu süreçte 17 adet

---

194 Mustafa Aykaç, Zeki Parlak, Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gününün Artırılması ve Türkiye'de KOBİ'ler,** İTO Yayınları, İstanbul, 2009,s. 210

195 Ekinci, s.30

sanayi sitesi kurulup hizmete açılmıştır. Küçük sanayiye teknik alanda destek verip büyük işletmelerle işbirliği yapması teşvik edilmiştir.[196]

1970 yılı öncesinde büyük işletmeler küçük işletmelere kıyasla daha rekabetçidir. Büyük işletmelerin düşük maliyetle üretim yapabilmeleri ve gelişmiş teknikleri kullanabiliyor olmaları, finansal açıdan güçlü oldukları varsayılmış olup büyük işletmelerin oluşmasına yönelik politikalar geliştirilmiştir. Ancak 1970 yılından sonra büyük işletmelerin beklenen etkiyi yaratamadığı anlaşılmış olup, aynı zamanda büyük işletmelerin değişen talebe karşı yeterince esnek olmayıp hızlı cevap verememesi ve piyasalarda rekabetçiliği azaltması gibi olumsuz yönleri görülünce bunlara yönelik politikalar terk edilmeye başlanmıştır. 1970 yılında sonra artık KOBİ'lerin dinamik yapısından yani esnek olmasından kaynaklı piyasaya hızlı ayak uydurması ve hızlı ürün ve hizmet geliştirme, istihdam artırma gibi hususlarda ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmıştır. Bundan sonra KOBİ'lerin geliştirilmesine yönelik politikalar benimsenmiştir.[197]

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977); KOBİ'lerin ülkelerin rekabet gücünü artırmada önemli rol üstlendikleri anlaşılmıştır. Bu planda özellikle KOBİ'lere yönelik alınan tedbirlere rağmen bu işletmelerin hala devam eden problemlerine değinilmiştir. Bunun yanında küçük işletmelerin dış pazara açılması gerektiği bunun için KOBİ'lere yönelik destek ve finansman modellerinin geliştirilmesi, eğitim ve teknik danışmanlık ve hizmetlerin yaygınlaştırılması ön görülmüştür. Küçük işletmelerin şehirlerde dağınık halde bulunmalarında doğan zararları önlemek amacıyla küçük sanayi sitelerinin kurulmasına ağırlık verilmiştir.[198]

IV. Beş Yılık Kalkınma Planı (1979-1984); 1983 yılında küçük sanayi kesimine, ülke genelinde mali ve idari danışmanlık hizmetleri ile eğitim hizmetleri götürmek amacıyla KÜSGET kurulmuştur. Bu dönemde KOBİ'lere yönelik en önemli gelişme ilk kez Küçük sanayi ile esnaf ve sanatkar kesimi ayrımı yapılmıştır. "*Küçük Sanayiyi bir dereceye kadar makineleşmiş veya modern araç gereçler ve makinelere*

196 Ekinci, s. 31
197 Aycan Yüksel; **Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi**, DPT, Uzmanlık Tezi, Haziran/2011,s.7
198 Ekinci, ss. 31-32

*sahip küçük imalat birimleri olarak tanımlamıştır. Esnafı, ticaret ve diğer hizmet dalında çalışmış, zanatkarı ise imalat alanında ve henüz küçük sanayi kapsamına girmeyen iş sahiplerini kapamaktadır."*şeklinde tanımlamıştır.[199]

3.1.3. 1980 Sonrası Dışa Açık Neoliberal Dönem

3.1.3.1. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikası Açısından Gelişim Süreci

1970'lerin sonlarına doğru dünya da yaşanan ekonomik krizin Türkiye'de de hissedilmesiyle daha önce uygulanan bütçe, kamu açıkları ve enflasyonist para politikaları terk edilmiştir.24 Ocak 1980 kararıyla alınan istikrar tedbiri ülkede liberalleşme sürecini tekrar başlatmıştır. İçe dönük sanayileşme politikası yerini ihracata dönük, dünya ekonomisiyle entegre olanbir sanayileşme politikasına bırakmıştır. Devletin ekonomi alanındaki rolüdaha çok alt yapı hizmetleriyle sınırlı kalmıştır.[200]

1980'lerdeki bilim ve teknoloji politikasına bakıldığında, 1983 yılında 300 kadar bilim adamı ve uzman katılımıyla hazırlanan "Türk Bilim Politikası 1983-2003" belgeyle ilk kez ayrıntılı bir bilim ve teknoloji politikası tasarımı ortaya konmuştur. Dönemin TÜBİTAK ve TAEK'tan sorumlu Devlet Bakanı Prof.Dr.M.Nimet ÖZDAŞ'ınеş güdümünde bu tasarı hazırlanmıştır. ÖZDAŞ bu programın temel hedeflerini şu şekilde ifade etmiştir:[201]

> *"Türkiye XXI. Yüzyıla hazırlamak ve dünya ülkeleri arasında saygın bir yer edinebilmek için bilime yeni ve önemli katkılar yapabilen, yeni teknolojileri üretebilen, geliştirebilen ilk yirmi endüstri ülkesi arasına girmiş olmasıdır. Gelişmelerin takipçisi bir ülke durumundan, gelişme içinde olan bir ülke düzeyine yükselmesidir. Bu amaçla da, çağdaş üniversiteler sistemi ile yaratıcı bir neslin hızla yetişmesi, AR-GE sisteminingüçlendirilmesi ve ileri teknolojiye dayalı bir endüstri sektörü yapısı gereklidir."*

Bu belge kapsamında 4 Ekim 1983 yılında yayınlanan 77 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olmak üzere Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) kurulmuştur.

---

199 Ekinci, s. 32

200 DPT, **Bilim Teknoloji Politikalarının Ülke Kalkınmasındaki Önemi ve Türkiye'nin Araştırma kapasitesi**, DPT Sosyal Planlama Genel Müd. s. 92

201 Nimet Özdaş, **Bilim ve Teknoloji Politikası ve Türkiye**, TÜBİTAK Yayınları, 2002, www. inovasyon. org/getfile. asp?file=nimetbook. Pdf, Erişim Tarihi: 15. 04. 2016

Bilim teknoloji konusunda en üst düzey organ olan BTYK'nın sekretarya görevi TÜBİTAK'a verilmiştir. İlk Toplantısı 9 Ekim 1989 tarihinde gerçekleştiren BTYK'nın temel görevi; ülke için uzun vadeli bilim teknoloji politikalarının hazırlanması, hedeflerin saptanması, öncelikli alanların belirlenmesi ve kabul ettirdiği politikaların başta TÜBİTAK olmak üzere ilgili kuruluşlara uygulanmasıdır.[202]

Beşinci Beş yıllık Kalkınma Planı (1985-1989); 1980 yılına hakim olan liberal politikalar benimsenmiş olsa da; Anayasanın gereği olarak plan ve programların yapımına devam edilmiştir. Beşinci beş yıllık planda Ar-Ge'nınve teknolojik gelişmenin ekonomik ve sosyal yönden yol gösterici olduğu belirtilmiştir. Bu açıdan Bilim-Araştırma Teknoloji başlıklı bölümde:

> *"Uzun dönemli plan hedef ve stratejilerine ve ülkenin ekonomik, sınai ve sosyal amaçlara uygun bir bilim ve teknoloji politikası hazırlanacak olup, 1983-2003 Türk Bilim Politikası konulu çalışma bu doğrultuda hareket noktası olarak kabul edilecektir*."diye yeni bir bilim politikası belirlenmişve*"Türkiye'nin bilim teknolojideki alt yapı eksikliğinin giderilmesi aynı zamanda ülkenin altında;ekonomik ve sosyal kalkınmasına ivme kazandırmak amacıyla bu planın başlığı altında, tarım, sanayi ve hizmet kesimlerinde verimliliğini artırmak için bilgi işlem teknolojisini geliştirilmesi planlamış olup, bu alan da gerekli insan gücünü yetiştirmek ve bu amaçla gerekli kurumlaşmanın desteklenmesi esastır*," ibaresine yer verilmiştir. [203]

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994);"TürkiyeBilim Teknoloji Politikası:1983-2003" projesiyle bilim ve teknoloji politikası konusunda ilk kez ayrıntılı bir doküman ortaya konmaya çalışılmıştır. Özellikte Türkiye'nin gelişmiş ülkeler ile arasındaki bilgi açığını kapatabilmek için bilim teknoloji politikasına, teknoloji

---

202 Ergun Türkcan**, Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Politika,** İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, s. 644-645

203 Türkcan, s. 646

konusunu temel motif olarak belirleyip burada öncelik verilecek teknoloji alanları ele alınmıştır. Fakat bu planda tam manasıyla hayata geçirilememiştir.[204]

1983 yılında ilk toplantısını yapan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK), 2 Şubat 1993 tarihinde 2.Toplantıyı yaparak, bilim ve teknolojide izlenecek yeni yöntemler belirlenmiştir. 1993-2003 on yıllık dönemi içine alan Türkiye Bilim ve Teknoloji Politikası Özdaş'a göre; "*1993'te yapılan ikinci toplantı; Türk Bilim Politikası 1983-2003'teki hedeflerin on yıl kaydırılması ile aynı değerde olan Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003, on yıldır durmuş olan bir süreci harekete geçirmesinden dolayı önemlidir.*"[205]

Bu politikada Türkiye'yi bilim teknoloji bakımından ileri ülke düzeyine getirilmesi hedeflenmiş olup, uygun teknoloji transferiyle, teknolojiyi ülke koşullarına göre seçerek, uyarlayıp aynı zamanda bunu Ar-Ge faaliyetleriyle destekleneceği belirtilmiştir. Ayrıca bu alanda uygulamaları olan kamu ve özel sektör kuruluşlarının teşvik edilmesine ilişkin politikalar belirlenmiştir.[206]

Araştırma geliştirme fonunun kurulması; bilim ve teknoloji alanındaki Ar-Ge faaliyetleri ile ilgili gerek eğitim programları gereksede projede kullanılmak üzere TÜBİTAK'da ayrı bir banka hesabında toplanılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, Dünya Bankasından sağlanan krediler çerçevesin de, 1991'de Teknoloji Geliştirme Projesiyle ikili arasında imzalanan anlaşmayla ülkenin teknoloji alt yapısını oluşturup güçlendirmek ve sanayinin uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla,Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) kurulmuştur. TTGV'nin katkısıyla yurt genelinde Ar-Ge hacimleri yaratılmıştır. Bu vakıf,teknik anlamda bir risk sermayesi kuruluşu olmasada bu görevi yeterli şartlarda yerine getiren ilk kuruluş sayılmaktadır.[207]

Türk Bilim Teknoloji Politikası:1993-2003'de bilim politikası ana hedeflerine ulaşma yolunda alınması gereken önlemler arasında,özel kuruluşların Ar-Ge harcamalarındaki payının artırılmasına yönelik parasal kaynak sağlanmasıdır. Bu

---

204 Metin Durgun, Aykut Göker, Ahmet Ş. Üşer, **Türkiye İçin Teknoloji Öngörü Çalışması Model Önerisi**, 2001/Mayıs s. 3

205 Özdaş, s. 54

206 DPT, "Türkiye'nin Altıncı Beş Yıllık Planı:1990-1989", www.kalkinma.gov.tr Erişim:20. 04. 2016

207 Türkcan, s. 648

kapsamda KOBİ'leri Ar-Ge faaliyetlerine özendirerek bu kapsamda risk sermayesi piyasası kurulup, risk sermayesi için gerekli yasal düzenlemelerin bir an önce sonuçlandırılması tavsiye edilmektedir.[208]

Göker, Geçmişten Geleceğe Türk Bilim ve Teknoloji Politikaları, konulu değerlendirmesinde; "*Türk Bilim Teknoloji Politikası:1993-2003 dökümü getiren ve BTYK da kabul gören politika,çağın jenerik teknolojilerinde yetkinleşmeyi ve bu yetkinliği teknoloji inovasyon yoluyla ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürme becerisini kazanmayı ön gören ve bu öngörünün hayata geçirilebilmesi için ulusal inovasyon sisteminin kurulmasını şart koşan bir politika*" olarak görmektedir.[209]

Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003 projesiyle Türkiye için yeni bir politika tasarımı ortaya koymuş olsa da, 2003'e gelindiğinde istenilen sonuç alınamamıştır. Fakat bu proje bundan sonraki BTYK toplantılarında alınan karaların temelini oluşturmuştur.[210]

1993-2003 hedeflenenlerin önemli bir bölümüne ulaşılamamasının nedenlerine baktığımız da;[211]

- Bilim ve teknoloji sorunu, bürokrasi ve hükümet kanadında sınırlı bir kadroylaaynı zamanda toplumsal bir bilinç oluştuğu ve siyasi kesiminde buna uygun olduğu görüşüyle hazırlanmış olmasına rağmen, bilim ve teknoloji sorunu, sanayi kesimini ve diğer toplumsal kesim tarafından da yeterince sahiplenilmemiştir,

- Bilim teknoloji yapacak kurumların uzun vadeli bir bakış acısı ve aynı zamanda stratejik planlama anlayışından yoksun olmalar ve öğrenen örgüt olmamaları,

---

208 BTYK, **Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Türk Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003**,3 Şubat 1993 Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu Toplantısından Alınan Kararlar

209 Aykut Göker, **TÜBA'nın 29 Mart 2004'te İstanbul'da Yaptığı ' Geçmişten Geleceğe Türk Bilim ve Teknoloji Politikaları**' Konulu Toplantı Sonuç Alanına İlişkin Bir Değerlendirme, Nisan/2004,s. 14

210 Aykut Göker, **Pazar Ekonomilerinde Bilim ve Teknoloji Politikaları ve Türkiye**, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, TMMOB 50. Yıl yayınları,2004, s. 43

211 Göker,(Nisan/2004), s,3-8

- Bilim ve teknoloji için kurulmuş olan TÜBİTAK ve bununla eş güdümlü çalışması gereken DPT'nın yeterince işbirliği içinde olmamaları ve iletişim kuramamaları

- BTYK'nın bilim ve teknoloji alanında yetkinleştirilmiş olmasına rağmen bu konu da etkin işlememesi gibi sebeplerden ötürü tamamıyla başarılı olamamıştır.

Özdaş'ında belirtiği gibi "*B&T de hızlı bir gelişme için uzun vadeli Ulusal ve B&T politikasının hazırlanması ve bilhassa uygulanmasına zemin hazırlamak için 14-16 Mayıs 1990'da Bilim ve Teknoloji Şurası toplanmıştır. Daha önceki politikalarda olduğu gibi hükümetin talebi üzerine hazırlanmış olan"Türkiye İleri teknoloji Araştırma Projesi'' de bir aksiyona geçememiş olup, ülkenin politik gündemine girememiştir*.[212]

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) ; 1993 ve sonrasında izlenen politikalara bakıldığında, sadece bilim alanın da değil aynı zaman da teknoloji alanında da yetkinleşmeyi ve bunuekonomi ve toplumsal faydaya yani inovasyona dönüşebilme becerisini de içermektedir. Bu çerçevedeYüksek Planlama Kurulu'nca Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde öncelikle ele alınması gereken ve izlenecek yeni yöntemler belirlenip, Temel YapısalDeğişim Projesikapsamında 1995'de Çalışma Komitesi Raporu olarak '*Bilim Teknoloji Atılım Projesi*' (24 Şubat 1995) oluşturulmuştur. Bu projede her şeyden önce bilim ve teknolojide atılım gibi, son derecede kapsamlı ve ciddi bir eylemin stratejik hedeflerini oluşturmak ve bu hedeflere ulaşmak için nasıl bir strateji izlenmelidir, sorusuna yanıt verilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin bilim ve teknoloji yeteneğini yükseltmeye yönelik bir adım olan Atılım Projesi, üretilen bilim ve teknolojiyi hızla ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürmek için nasıl bir yol izlemesi gerektiğini göstermektedir.[213]

TÜBİTAK tarafından hazırlanan Bilim Teknoloji Atılım Projesi'nde, "*bilimsel ve teknolojik araştırmalar yapabilmek ve bu tür araştırmalar sonucunda ortaya konan bulguları ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürebilmek için gerek duyulacak bütün kurum ve mekanizmalarla birlikte, bunların sistemsel bir bütünlük içinde*

[212] Özdaş, s. 48
[213] Göker, Pazar Ekonomilerinde Bilim ve Teknoloji Politikaları ve Türkiye, s.41

işletilebilmesini ifade eden Ulusal İnovasyon Sistemi'mizin bir an önce kurulması" bilim ve teknoloji politikasının amacı olarak benimsenmiştir.[214]

25 Ağustos 1997'de BTYK'a üçüncü toplantısında, Atılım Projesi'ni değerlendirilerek'Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası' dokümanını onaylanmışve bu kapsamda Ulusal İnovasyon Sistemi'nin kurulmasına ilişkin düzenlemeler karara bağlanmıştır.Bu dokümanla ulusal bilim ve teknoloji politikası bir 'Acil Eylem Plânı' niteliğinde son şeklini almıştır.[215]Ayrıca bu çalışmada, '*Türkiye'nin temel eksikliği Bilim ve Teknoloji Politikası'nın sistemsel bir bütünlük, süreklilik ve siyasi karalılık içinde hayata geçirilmemesidir.*' ifadesi yer almış olup daha önceki toplantılarda alınan karalar tekrar gözden geçirilmiştir.[216]

Türkiye'de ulusal inovasyon sisteminin kurulması özellikle TÜBİTAK tarafından 1990'larda gündeme getirilmiş ve hazırlanan projeler kapsamında sistemik bir yaklaşım olarak benimsenmiştir. 1993 yılı sonrasında izlenen politikanın öncekilerden farklı olarak sadece bilim alanında değil teknoloji alanında da yetkinleşmenin amaçlanması ve bu yetkinleşmenin, bilim ve teknolojiyi ekonomik ve toplumsal faydaya (yeniliğe) dönüştürebilme becerisine de sahip olma amacını içermesidir. Türkiye'nin bu beceriyi kazanması, ULİS'i kurmayı başarmasına bağlıdır.[217]Bu çerçevede Ulusal Yenilik Sistemi'nin kurulması ve etkin bir şekilde çalışması için çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemelerde önerilmiştir.Patent Enstitüsü, Ulusal Metroloji Enstitüsü, Türkiye Bilimler Akademisi, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türkiye Akreditasyon Kurulu gibi kuruluşların kurulması ve ilgili yasaların çıkarılması, 1995'den itibaren TÜBİTAK ve TTGV tarafından Ar-Ge faaliyetlerine destek verilmesi, Marmara Araştırma Merkezi'nin sanayiye dönük araştırmaya ağırlık vermesi gibi önemli gelişmeler ulusal yenilik sisteminin kurulmasını hedefleyen bu çalışmaların sonucu sağlanmıştır.[218]

---

214 TÜBİTAK, **Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası,** 1997, Ankara: TÜBİTAK BTP 97/04, s.15

215 Göker (Nisan/2004), s.14

216 Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 3. Toplantısı, **Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası**, www. tubitak. gov. tr Erişim Tarihi: 25. 04. 2016

217 TÜBİTAK-BTP, **Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası.** TÜBİTAK Yayını: Ankara, 1999

218 Taymaz (2001), s.34

Bilim ve Teknoloji Atılım Projesi Türkiye'nin bilim ve teknoloji yeteneğini yükseltebilmek için yedi atılım alanı önermektedir; Bunlar:

1-Ulusal Enformasyon şebekesi ile teknik hizmet ağının kurulması,

2- Demir yolu sistemin hızlı tren teknolojileri bazın da yenilenmesi,

3-Gen Mühendisliği ve Biyo teknoloji Ar-Ge üzerine odaklanma,

4-İleri malzeme teknolojilerinde, diğer atılım alanlarını destekleyici yönde Ar-Ge ve uzantısındaki sınai yatırımlar

5-Ülke sanayisinin esnek üretim esnek otomasyon teknolojileriyle uyarlanması,
6-Çevre dostu teknolojileri enerji tasarrufu sağlayıcı teknolojileri,

7-Uzay ve havacılık sanayisinde alan ve ürün seçiminin hizmete dayalı gelişme stratejisigibi Türkiye'nin bilim teknoloji yeteneğini geliştirebilmenin somut zemini oluşturacak yedi atılım projesidir.[219]

Bu yedi atılım projenin gerçekleştirilmesi kapsamın da, eğitim-öğretim politikalarından, vergi politikalarına ve Ar-Ge politikalarından alt yapı politikalarına kadar uzanan ve tüm bunları kapsayacak şekilde sistematik bir bütünlük içinde ele alınması gerekiyor. Ne var ki 1996-2000 dönemlerini kapsayan bu proje bir sistematik bütünlük içinde başarıya ulaşamamıştır.[220]

Türkiye'nin üçüncü Bilim ve Teknoloji Strateji Belgesinin hazırlanması 13 Aralık 2000 yılında BTYK'nın 6. Toplantısında alınmış olan bir karardır. Yaklaşık bir yıl süren hazırlık çalışmalarından sonra 24 Aralık 2011 yılında yedinci BTYK'nın toplantısında projenin adı,Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejisi politikası olarak belirlenmiştir.[221]

---

219 TÜBİTAK, "Yüksek Planlama Kurulunca VII. Beş Yıllık Plan Döneminde Öncelik Ele alınması Öngrülen Temel Yapısal Değişim Projeleri Ve Kapsamındaki**Bilim Teknoloji Atılım Projesi** " **Çalışma Komitesi Raporu**, 24 Şubat 1995, Erişim Tarih: 20. 04. 2016, www. tübitak. gov. tr

220 Göker,(2002),s. 9

221 TÜBİTAK, **Vizyon 2023,** http://www. tubitak. gov. tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-vizyon-2023, Erişim Tarihi: 25. 04. 2016

Çimen'ninde ele aldığı gibi, Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejisi politikası, "*Cumhuriyetimizin 100. Yılı olan 2013'te Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği 'muhasır medeniyet' seviyesine ulaşma hedefi doğrultusunda bilim ve teknolojiyi bilinçli kullanan ve yeni teknolojiler üretebilen, teknolojik gelişmeleri toplumsal ve ekonomik faydaya (yenilik-İnovasyon) dönüştürme yeteneği kazanmış bir refah toplumu yaratmak olarak belirlemiştir*."Ayrıca, Vizyon 2023 Projesi, Teknolojik Öngörü Projesi, Ulusal Teknoloji Envanteri Projesi, Türk Araştırmacılar Envanteri Projesi ve Ulusal Ar-Ge Alt Yapı Projesi gibi dört alt proje kapsamakta olup uygulama çalışmaları devam etmektedir.[222]

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005); Türkiye'nin teknolojik yetkinliğinin artırılmasına yönelik hususları tekrar ele alarak Ar-Ge yönelik olarak uluslararası arenada rekabet gücünü artıracak ve bilgi topluma yaratma yolunda dönüşümü hızlandıracak bilimsel ve teknolojik gelişmeler sağlanması gerektiği yönünde daha önceden de alınan kararlar tekrar güncellenmiştir. Bunların sağlanması için gerekli olan fiziki, beşeri ve hukuki alt yapı koşulları oluşturulmalıdır. Ar-Ge çalışmalarında özellikle devlet desteği artırılacak teknoparklar ve teknolojik gelişme bölgeleri için gerekli destekler sağlanarak teknolojik riske dayalı girişimcilerin yararlanabileceği risk sermayesi uygulamasına geçilebilmesi için gerekli hukuksal temellerin atılması gerekmektedir. Bu planın ana öğesini ulusal yenilik sisteminin kurulması oluşturmaktadır.[223]

BTYK'nın 2004 tarihinde yaptığı 10. Toplantıda; Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji alanında ki temel stratejileri belirlenmiş, Bilim ve Teknoloji Stratejisi'nin bir aracı olarak Türkiye Araştırma alanı (Taral) tanımlanmıştır. Teknolojik riske dayalı girişimcilerin yaralanacağı, TÜBİTAK'in sermaye yatırımcısı ile birlikte bilim teknoloji ve Ar-Ge faaliyetlerini yürüten kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin ortak amaca yönelmesini ve bu alanda aynı stratejik çerçeve de

---

222 Filiz Çimen, "2023 İçin Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikalarını Oluşturma Yolunda Vizyon 2023", **Mühendislik, Mimarlık ve Planlama Ölçü Dergisi,** Aralık/2005, s.70

223 DPT, **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005),** www. kalkinma. gov. tr, 2000

yürütülmesini sağlayacak kavramsal bir bütünlüktür. IV. Planda da yeniliği benimsemiş bir bilgi toplumuna dönüşmüş bir Türkiye hedeflenmiştir.[224]

IX. Kalkınmam Planı (2007-2013); IX. plan öncesinde, inovasyonun uluslararası rekabeti artırmada en önemli unsurlardan biri olduğu ve bunun büyük bir kısmını da bilgi ve teknoloji üreten Ar-Ge faaliyetlerinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ar-Ge alt yapılarını üniversiteler ve kamu araştırma kurumları oluşturmaktadır. Türkiye'de bilgi ve teknolojiyi kullanan kurumlar arasında güçlü bir bağ kurulmamış olmasından dolayı, Ar-Ge için daha önce planlananlar hayata geçirilmemiştir. Dokuzuncu Plan kapsamında öngörülen, Ar-Ge faaliyetleri yenilik üretecek şekilde ve pazara yönelik olarak tasarlanan ülkenin verimlilik ve rekabet gücünü artırılması amaçlanmıştır. Özel sektörün piyasadaki etkinliğini artırarak, yenilik yaratma yeteneğini artıracaktır. Bu amaçla Ar-Ge'nin GSYİH içindeki payı artacaktır. Tüm bunları sağlanması içinde yenilikçilik amacıyla girişimcilerin desteklenmesi için risk sermayesi ve benzeri finansal destekler yaygınlaştırılmalıdır.[225]

X. kalkınma Planı (2014-2018) ; Uzun vadeli kalkınma amaçlı, ülkenin küresel ölçekte rekabet gücünü artırmasında yardımcı olmak amacıyla,Türkiye'nin yenilik kapasitesini yükseltecek şekilde, Ar-Ge ve inovasyon politikasının temel hareketi doğrultusun da özel sektör odaklı teknolojileri faydalı hale getirip markalaşmış teknoloji ürünleri üretmek gerekmektedir. Bu doğrultuda uygulanması gereken politikalar, tüm araştırmacılar için kesintisiz hizmet verecek şekilde üniversiteler ve kamu kuruluşları bünyesinde Ar-Ge merkezleri kurup, özel sektörle işbirliği içinde nitelikli insan gücüne sahip yapılar oluşturulması hedeflenmiştir.[226]

Türkiye'nin bilim teknoloji ve inovasyon politikası alanındaki çalışmaları kapsamında üç strateji belgesi (Türk Bilim Politikası:1983-2003, Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003, Vizyon 2023; Bilim ve Teknoloji stratejisi)

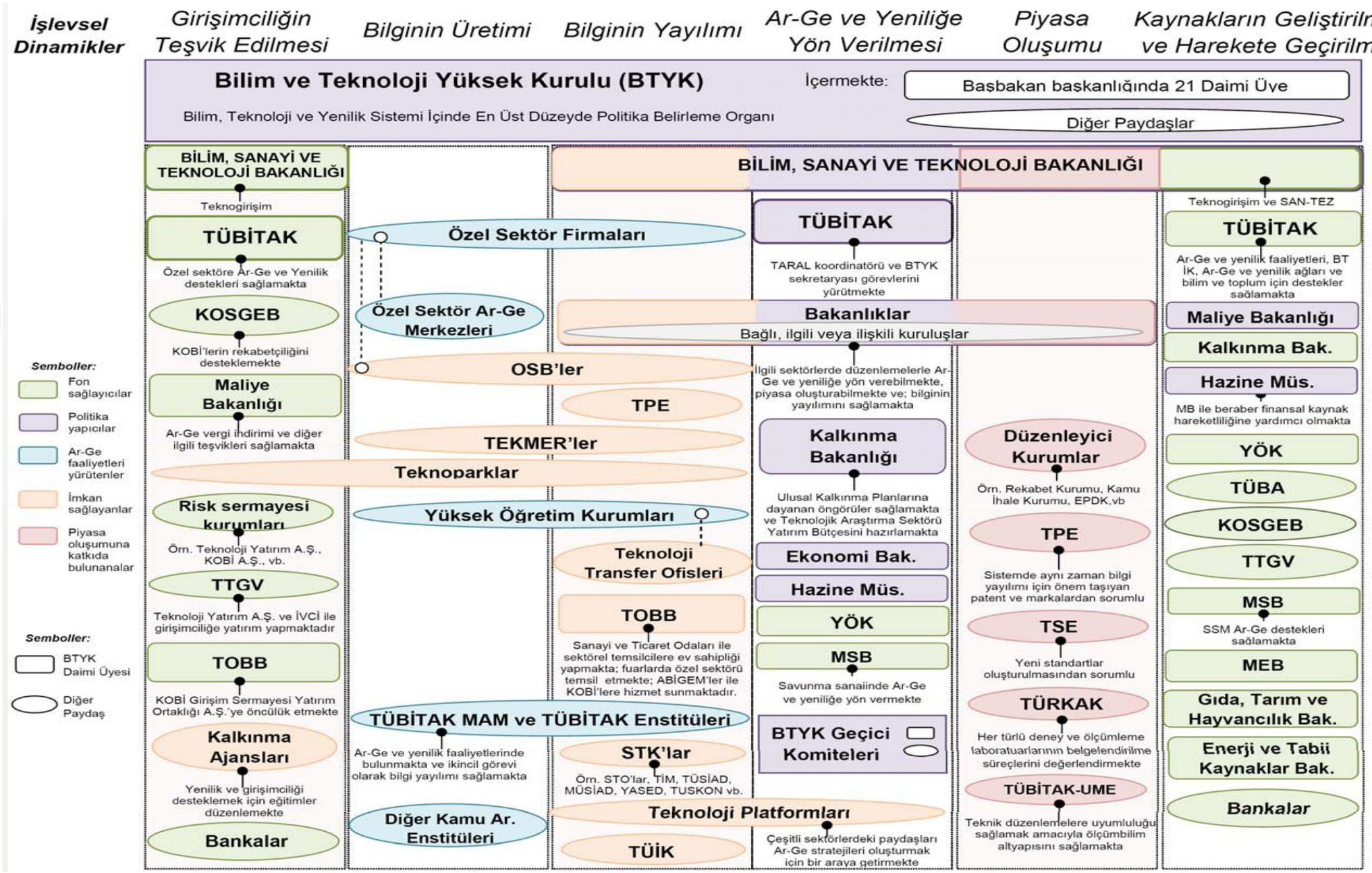
---

224 TÜBİTAK, Bilim Teknoloji Uygulama Planı (BTP-UP), 08.Eylül.2004 BTYK 10. Toplantısı, 2004, http://www. tubitak. gov. tr/sid/498/pid/468/index. htm

225 KalkınamBakanlığı, "Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)", www. kalkinma. gov. tr

226 Kalkınma Bakanlığı, "Onunucu Kalınma Planı (2014-2018)", www. kalkinma. gov. tr.

hazırlayarak ulusal inovasyon sisteminin kurulması hedef edinmiştir. BTYK ve TÜBİTAK öncülüğünde oluşturulan Türkiye'nin Ulusal İnovasyon Sistemi, bu sistemin içinde yer alan aktörler ve bu aktörler arasındaki ilişki Şekil 3'te ayrıntılı olarak görülmektedir.

Şekil 3:Türkiye'nin Ulusal Yenilik Sistemi

Kaynak: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 23. Toplantısı, Ulusal Yenilik veGirişimcilikSistemi,27 Aralık 2011,http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/23/BTYK23_TUBITAK_Sunus.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2017

Türkiye bilim teknoloji ve inovasyon politikası alanındaki yarışına bakıldığında bu bölümde, üç strateji belgesi (Türk Bilim Politikası:1983-2003, Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003, Vizyon 2023; Bilim ve Teknoloji stratejisi) hazırlamış ve BTYK'nın sorumluluğunda 29 toplantı gerçekleştirmiş ve ayrıca kalkınma planları doğrultusunda önemli ve etkili hedefler belirlendiği, ancak bu alanda belirlemiş olduğu hedefler ülke çapında, sistemsel bir bütünlük, süreklilik ve siyasi karalılık içinde hayata geçirilemediği görülmektedir. Bu yarışta neden daha ileriye gitmediğine ve teknoloji çağı değişimini neden yakalayamadığına bakıldığında;[227]

-Bilim teknoloji konularının Türkiye'nin siyasi gündeminde gereken yeri bulamadığı,

-Türkiye'de bilim teknoloji konusunda toplumun yeterince bilinçli olmaması ve bu konudaki talep yetersizliğidir. Türkiye'de özellikle sanayi kesimi olmak üzere, ilgili toplum katmanlarınca teknolojik gelişme benimsenip bir hedef haline getirmeli ve bu geniş bir kesim tarafından kabullenip bir siyasi programa dönüştürülmelidir ki; Türkiye bilim teknoloji yeteneğini yükseltip, uluslararası alanda rekabet edecek duruma gelebilsin.

Türkiye'nin bilim teknoloji ve inovasyonda nerde olduğuna bakmak için; Ar-Ge harcamalarının GSYİH içinde ne kadar pay verildiğine, özel sektörün sanayi kuruluşların toplam Ar-Ge harcamaları içindeki payına ve 1000 faal nüfus başına düşen bilim adamı sayısına bakmak gerekecektir.[228]

3.1.3.2. KOBİ'ler Açısından Gelişim Süreci

Beşinci Kalkınma Planında (1985-1989), küçük imalatçı işletmelerin önemli bir üretim, sosyal açıdan ise güvenli bir istikrar unsuru oldu belirtilmiş, ekonomik ve sosyal açıdan toplumdaki önemine değinilmiştir. 1980 sonrasındaki bu planda; ihracata dayalı bir sanayileşme stratejisi ve devlet müdahalesini en aza indirmek suretiyle özel sektör eliyle büyüme hedeflenmektedir. Yoğun bir sanayileşme sürecine girildiği bu

---

227 Aykut Göker, **Teknolojik Gelişmeler ve Türkiye'nin Teknoloji Geliştirme Koşul ve Olanakları**, TMMOB, Kentsel ve Kırsal Alan Gelişme Stratejileri Semineri, 13-14 Ocak 1996, Ankara, www. inovasyon. org

228 Göker, (1996),ss.1-12

dönemde KOBİ'lere daha önceki dönemden daha fazla önem veriliği görülmektedir. KOBİ'lerin önemli altyapı sorunlarını ortadan kaldırıp organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinin kurulmasını teşvik edecek düzenlemelerin gerçekleştirileceğine yer verilmiştir. Ancak Türkiye'de 1990'larda yaşanan ekonomik kırılganlıklar ekonominin büyümesi önünde büyük engel oluşturmuştur. Özellikle ekonominin içinde bulunduğu, yüksek enflasyon, artan kamu açıkları, faiz harcamaları ve borç stoku gibi sorunlar başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin uluslararası rekabet gücünü azaltmıştır.[229]

Tüm bunlar yaşanırken Altıncı Kalkınma Planı döneminde AB'ye uyum amacını güden politikalar amaçlandığından KOBİ'lere verilen önem artmıştır. KOBİ'lerin bankalarda kullanacağı kredilere belli şart ve oranlar dahilinde garanti ve kefalet sağlamak amacıyla 1991'de kredi garanti fonu kurulmuştur. 1993'te KOBİ'lere alternatif finansman kaynağı olarak risk sermayesi finansman şirketlerinin ülkemizde işleyebilirlik özelliğini test atmak amacıyla Halk Bankası kontrolünde bir şirket kurulması karara bağlanmıştır.[230]

1990 yılında ülke ekonomisinde KOBİ'lerin payını ve etkinliğini artırmak ayrıca üretim, yönetim, pazarlama, Ar-Ge ve teknoloji faaliyetlerini destekleyecek çalışmalar yapmak üzere Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur.[231]

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) ; planlamanın etkisinin azaldığı bu dönemde, 1996'da Gümrük Birliğine girilmesiyle Avrupa modeli esas alınıp bu çerçevede sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. Gümrük Birliğiyle birlikte KOBİ'ler küresel rekabeti daha fazla hissetmeye başlamıştır. Bu durumda ekonomide verimsiz çalışan geleneksel işletmeler yani teknolojik gelişmeleri yeterince izlemeyen, teknoloji üretemeyen ve uluslararası standartlarda ürün kalitesi olmayan işletmeler yerini modern işletmelere bırakacağı zorunlu bir dönüşüm getirmiştir. Dolayısıyla bu dönemde KOBİ'lerin pazar uyumlu, ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulmasına olanak tanıyan, teknoloji transferi ya da Ar-Ge alanlarının desteklenmesi öngörülmüştür. Yedinci

229 Yüksel, s. 10
230 Ekinci, s. 34
231 KOSGEB, "Kanunu",www.kosgeb.gov.tr, Erişim Tarihi:17. 05. 2016

Kalkınma Planında KOBİ'lerin desteklenmesine yönelik olarak somut adımlar atılmıştır.[232]

KOBİ'lerin kalkınma planlarında belirlenen hedeflere ulaşmaları, teşvik edilmeleri ve aynı zamanda kalite standartlarını artırmaları için 1996 yılında Bakanlar Kurulu 96/8615 sayılı "Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar" yürürlüğe girmiştir.[233] Ayrıca bu dönem KOBİ'lerin önemi açısından "KOBİ Yılı" kabul edilmiş olup, KOBİ'lerin projeleri, organizasyon yapısı ve teknolojik gelişimi için gerekli olan finansmanın desteklenmesi ve bunlar için girişimcilere eğitim verilmesi gerektiği belirtilmiştir.[234]

Sekizinci Kalınma Planı döneminde, 2000 ve 2001 krizlerinden dolayı başta KOBİ'ler olmak üzere işletmeler olumsuz etkilenmiştir. 2001 krizi ve sonrasında uygulamaya konulan istikrar politikası ve yapısal reform ile Türkiye ekonomisi ciddi bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönemde KOBİ'lerin gelişmeleri önündeki engeller somut olarak tespit edilmiş, bu kesime yönelik kaynaklar ve kurumsal kapasitelerini artıracak destekler verilmeye çalışılmıştır. Özellikle KOBİ'lerin rekabet gücünü ve verimliliği artıracak, Ar-Ge yeniliğine yönelik desteklerin artırılması bunların sağlanması içinde kredi garanti fonu, risk sermayesi yatırım ortaklığı, gibi finansman araçların desteklenmesi öngörülmüştür.[235]

Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013); KOBİ'lerin yapılarının güçlendirilmesi, rekabet gücünün artırılması kapsamında uluslararası pazarlarda rekabet edebilecek yenilikçi işletmelere dönüştürülmesi ve finansman erişimlerinin kolaylaştırılması gibi politikalar belirlenmiştir.[236] Bu planda KOBİ'lerin rekabet güçlerini artıracak şekilde ihracat olanakları genişletmeye çalışılmış olmasına karşın, KOBİ'ler için müstakil bir bölüm ayrılmamıştır.[237]

---

232 Ekinci, s. 35
233 Mehmet Cansız, **Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB**, DPT, Uzmanlık Tezi, 2008,s. 40
234 M. Aykaç, Z. Parlak, S. Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücünün Artırılması ve Türkiye'de KOBİ'ler,** İTO Yayını, 2008,s. 136
235 Ekinci, s. 37
236 Cansız, s. 41
237 Aykaç, Parlak, Özdemir, s. 137

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), dönemindeki gelişmelerden biri Türkiye'nin KOBİ politikasını tanımlayan doküman KOBİ Ekosistemi (KSEP)'in kurulmasıdır.KSEP'nin hazırlanmasındaki amaç, uygulanan KOBİ politikalarında ulusal düzeyde birliktelik sağlamaktır. Bu planda girişimciliğe ve KOBİ'lere ilişkin temel strateji, "*KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırarak ekonomik büyümeye katkısı yükseltilmesi*"şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda öncelikli olarak hızlı büyüyen veya büyüme potansiyeline sahip girişimciler ile ürün, hizmet ve iş modeli açısından yenilikçi KOBİ'lerin desteklenmesinin esas olduğu belirtilmiştir.[238]

1990 yılında kurunla KOSGEB sadece imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ'lere destek vermiştir. Ancak İmalat sanayi dışındaki diğer sektörlerinde katma değer yaratma ve istihdamı artıma potansiyelinin artmasına yönelik olarak, tüm KOBİ'lerin KOSGEB'in hedefkitlesine dahil edebilmek amacıyla, 3624 sayılı KOSGEB kuruluş kanununda değişikliğe gidilmiş olup, 5 Mayıs 2009 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmak üzere 5891 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda KOSGEB ülkenin KOBİ'lerinden sorumlu ulusal kuruluş niteliğine kavuşmuştur.[239]

3.2.Türkiye'de KOBİ Risk Sermayesi İlişkisi ve Önemi

Türkiye'de KOBİ'lerin önemi geç anlaşılmıştır. Ülke ekonomisinin neredeyse tamamını oluşturan KOBİ'lere 1980'li yıllardan sonra ağırlık verilmiştir. Bu bölümde Türkiye ekonomisindeki KOBİ'lerin gelişim sürecine, ülke ekonomisindeki yeri ve önemine TÜİK, BTK, KOSGEB, Kalkınma Bakanlığından alınan veriler üzerinden değinilecektir. Ayrıca KOBİ'ler için alternatif finansman yöntemlerinden biri olan risk sermayesi ve Türkiye ekonomisindeki gelişim süreci ele alınacaktır.

3.2.1. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomilerindeki Rolü ve Önemi

Türkiye ekonomisi açısından KOBİ'lerin sahip olduğu önemi ortaya koymak için aşağıdaki tablolarda verilen veriler üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

238 Kalkınma Bakanlığı, "Onuncu Kalınma Planı", s.92-94
239 Resmi Gazete, 5 Mayıs 2009/27219

Tablo 2

İmalat Sanayi İşletmelerinin Ölçeksel Dağılımı 2014

Büyüklük Grubu	Girişimci Sayısı	Toplam içindeki %	Çalışan Sayısı	Toplam İçindeki %
1-19 (mikro)	2.587,406	96,64	5.522.510	40,72
20-49 (küçük)	58.926	2.20	1.813.020	13,37
50-99 (orta)	16.157	0.603	1.110.048	8,18
100-249	9.969	0.37	1.514.957	11.17
KOBİ(1-249)	2.672,458	99.81	9.960.535	73,46
250-(büyük)	4.858	0.18	3.598.549	26,53
Toplam	**2.677,316**	**100**	**13.559.084**	**100**

Kaynak: www.tuik.gov.tr,"Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim istatistikleri" 25.11.2016

	Girişimci Sayısı				**Çalışan Sayısı**		
	YIL	TOPLAM	KOBİ	250+	TOPLAM	KOBİ	250+
Türkiye toplam içindeki pay%	2014	100	99.8	0.2	100	73,46	26,53

Kaynak: www.tuik.gov.tr, "Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim istatistikleri", 25.11.2016

Tablo2'de Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerinin sayısı ve bunların istihdamdaki payı göz önünde bulundurularak ölçeksel dağılımına yer verilmiştir. 2014 yılında ekonomide 2.677,316 girişim faaliyet göstermiş, faaliyet gösteren işletmelerin %99,8'sini KOBİ'lerin oluşturduğu görülmektedir. KOBİ'lerin istihdamdaki payı %73,46'dir.

Tablo3

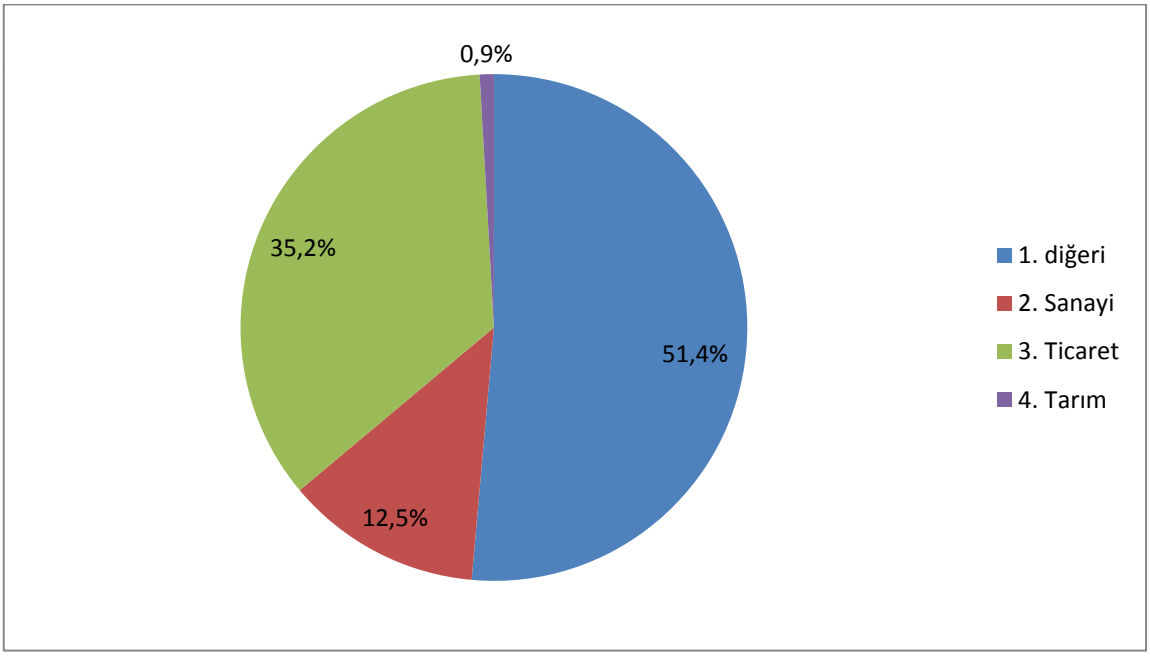
Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı

Sektör	**Çalışan Sayısına Göre Girişim Sayısı**				
	0-9 (mikro)	10-49 (Küçük)	50-249 (Orta)	0-249	>250
A Tarım, Ormancılık ve Balık	28.619	1.537	211	30.367	22
B Madencilik ve Taş Ocaklığı	5.475	1.437	352	7.264	60
C İmalat	371.608	44.668	8.882	425.158	1.627
D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	3.931	418	167	4.516	62
E Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	3.044	384	103	3.531	81
F İnşaat	210.095	36.027	7.115	253.237	510
G Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin onarımı	1.189.401	47.583	4.272	1.241.256	472
H Ulaştırma ve Depolama	548.578	10.929	1.387	560.894	219
I Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyeti	290.907	12.715	1.597	305.219	307
J Bilgi ve İletişim	37.877	2.401	426	40.407	86
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	24.702	1.026	161	25.889	75
L Gayri Menkul Faaliyetleri	49.662	1.562	160	51.385	15
M Meslek, Bilimsel ve Teknik Faaliyetleri	182.344	9.697	738	192.779	117
N İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	39.727	5.382	2.840	47.949	876
P Eğitim	21.307	6.284	885	28.476	345
Q İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	37.683	3.995	870	42.547	291
R Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	33.470	837	138	34.445	13
S Diğer Hizmet Faaliyetleri	224.781	3.672	263	228.716	32
TOPLAM	3.303.210	190.554	30.567	3.524.331	5.210
Ölçeklerine Göre İşletmelerin Dağılımı	%93.6	%5.4	%0.9	%99.9	%0.1

Kaynak: KOSGEB, "2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı", s.28

Tablo3'de Türkiye'de Sektör ve çalışan sayılarına göre girişimlerin dağılımı 2014 yılı verilerine göre hazırlanmıştır. Buna göre işletmelerin %99,8'unu oluşturan KOBİ'lerin sektörlere göre dağılımına bakıldığında, ülkemizde imalat sanayinin tüm

işletmeler içindeki payı % 12,3 olup, bunun % 88.8'ini (0-9) mikro ölçekli işletmeler, %9.1'ni Küçük ve %1.8'nide orta ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Tablodaki verileri kullanılarak ana sektör (Tarım, Sanayi, Ticaret ve Diğeri) grupları bazında Grafik1 oluşturulmuştur. Ana sektör dağılımına bakıldığında işletmelerin %99,9'unu oluşturan KOBİ'lerin sektörlere göre dağılımında en büyük payın %35,2 ile ticaret sektöründe %12,5'lik payla imalat sanayi sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Sonuç olarak KOBİ'lerin 2014 yılında en fazla ticaret sektöründe faaliyet göstermiş olduğu görülmektedir.

Grafik 1: KOBİ'lerin Ana Sektör Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: KOSGEB, (2015-2018) KOBİ Statejisi ve Eylem Planı, s.29

Girişimci özelliklerine göre KOBİ'lerin dış ticaretteki payına bakıldığında; (2014-2015)

Tablo 4

KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı 2014

Büyüklük Grubu	**İHRACAT**	**İTHALAT**
1-9	%17.3	%6.2
10-49	%20.7	%13.2
50-249	%18.4	%18.4
KOBİ Toplamı (1-249)	**%56.4**	**%37.8**
250+	%43.5	%62.2

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Tablo 4'te KOBİ'lerin 2014 yılında ihracattaki payı %56.4, ithalattaki payı ise %37.8 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla KOBİ'ler 2014 yılında ihracatın %56,4'ünü gerçekleştirerek ihracattaki payı büyük ölçekli işletmelere oranla daha fazla olmuştur. 2014 yılında girişimin ana faaliyetine göre ihracatının %35'i sanayi, %60,7' si ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler tarafından gerçekleştirmiştir.

Tablo 5

KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı 2015

Büyüklük Grubu	**İHRACAT**	**İTHALAT**
1-9	%17,7	%6,3
10-49	%20,3	%13,1
50-249	%17,1	%18,2
1-249 KOBİ Toplamı	**%55,1**	**%37,7**
250+	%44,8	%62,3

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Tablo %5'te KOBİ'lerin 2015 yılında ihracatın %55,1'ni, İthalatın ise %37,7'si gerçekleştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla KOBİ'ler 2015 yılında ihracatın %55,1'sini gerçekleştirerek ihracattaki payı büyük ölçekli işletmelerden daha fazla olmuştur**.** 2015 yılında girişimin ana faaliyetine göre ihracatının %36'sı sanayi, %59,6'sı ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildi.

2015 yılında girişimin ana faaliyetine göre KOBİ'lerin ithalatının %59,6'sı ticaret sektöründe, %33,1'i ise sanayi sektöründe faaliyet gösteren girişimciler tarafından gerçekleştirilmiştir. KOBİ'lerin 2015 yılındaki dış ticaretteki payı 2014 yılına oranla azalmış olduğu görülmektedir.

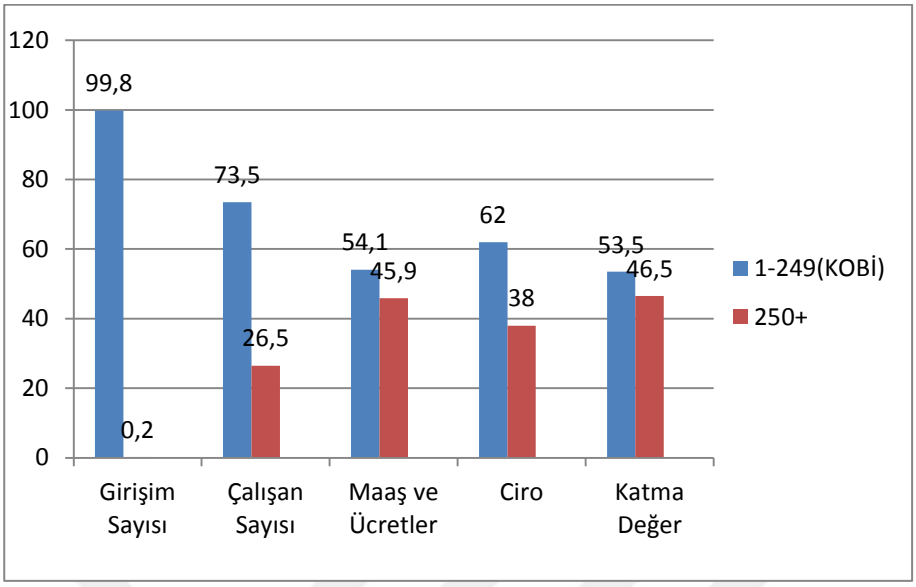
Tablo 6

KOBİ'lerin Ekonomideki Payının Yıllar İtibariyle Gelişimi (2013-2014)

Gösterge	**2013**	**2014**
	KOBİ %	**KOBİ %**
İstihdam	74,2	73,5
Katma Değer	52,8	53,5
Ciro	63,8	62
Yatırımlar	53,3	55,01

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, www.tuik.gov.tr

TÜİK'in yayınlamış olduğu Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinde 2013-2014 döneminde; Sanayi ve hizmet sektöründe 2013 yılında 2.695.131 girişim faaliyet göstermiş olup, KOBİ'ler toplam girişim sayısının %99,8'ini, istihdamın %74,2'ini, cironun %63,8'ni, katma değerin % 52,8'ni ve maddi mallarına ilişkin brüt yatırımın % 53,3'ni oluşturmuştur. 2014 yılında sanayi ve hizmet sektöründe 2.677,136 girişimci faaliyet göstermiş olup, bir önceki yılla oranla azalış göstermiştir. KOBİ'ler yine toplam girişim sayısının %99,8'ini oluşturarak, istihdamdaki payı % 73,5 ve Cironun % 62'sini gerçekleştirmiş olup bir önceki yıla oranla azalmıştır. Maddi mallarına ilişkin brüt yatırımın % 55,01 oluşturmuş olup bir önceki yıla oranla artmıştır.(Tablo 6)

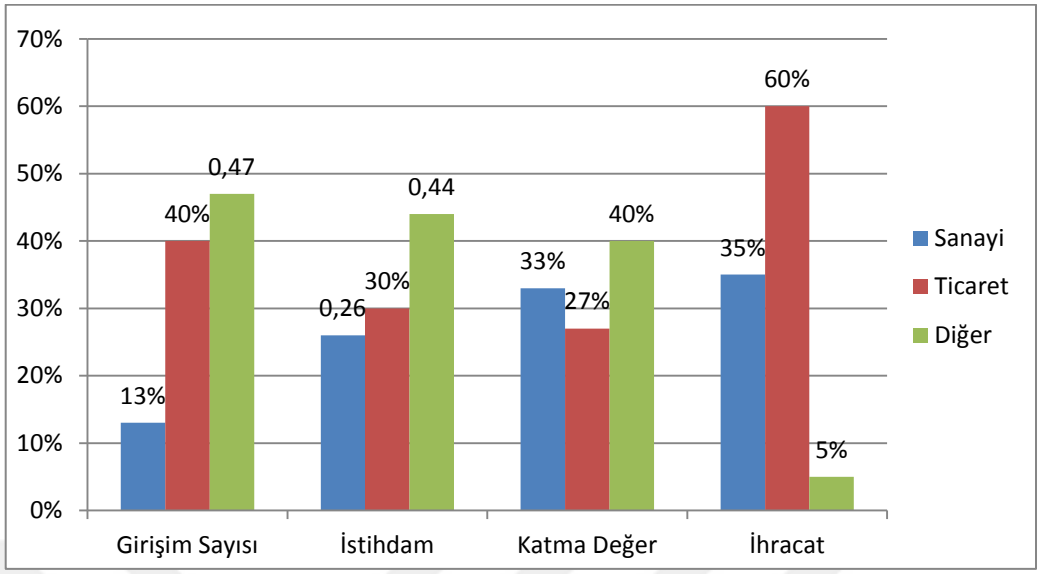

Grafik 2: Büyüklük Grubuna Göre Temel Göstergeler 2014

Kaynak: www.tuik.gov.tr"Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri", 25.11.2016

KOBİ 2014 yılında toplam girişim sayısının %99,8'ini oluşturmuştur. Grafik 2'de görüldüğü gibi istihdamın %73,5'ini, maaş ve ücretlerin %54,1'ini, cironun %62'sini, faktör maliyetleri ile katma değerin %55'ni oluşturduğu görülmektedir. KOBİ'lerin bir kez daha ekonomiye katkılarını büyük işletmelere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

KOBİ'lerin ekonomiye katkılarının ana sektör gruplarına göre incelemesini TÜİK'in yayınladığı Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerine göre yapılmıştır.KOBİ'ler tarafından oluşturulan katma değer, istihdam ve ihracatın ana sektörlere göre dağılımı aşağıdaki Grafik-3'te yer almaktadır.

Grafik 3: KOBİ'lerin Ekonomiye Katkılarının Ana Sektör Gruplarına Göre İncelemesini

Kaynak: KOSGEB, "2015-2018 KOBİ Statejisi ve Eylem Planı", s.29

Grafik 3'te, girişim sayısı açısından ticaret sektörünün yaklaşık üçte biri sayıdaki sanayi sektörü işletmeleri, ticaret sektörü ile neredeyse aynı miktarda istihdam oluşturmakta ve katma değer acısından ise ticaret sektörünü geride bırakmaktadır. Diğer yandan, ticaret sektörü KOBİ'lerinin, sanayi sektörü KOBİ'lerinden yaklaşık iki kat fazla ihracat yaptıkları görülmektedir. Görüldüğü gibi ülkede üretilen toplam katma değerin yarısından fazlasını KOBİ niteliği taşıyan işletmeler oluşturmaktadır.

Bir ülkenin kurumsal ve organizasyonel yapılanması ile ilgili olan iktisadi kalkınmada inovasyonun önemi oldukça büyüktür. Dolayısıyla Türkiye'nin içinde bulunduğu dönemde verimlilik artışını sağlayacak en önemli etken teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesidir. Ülkemizin gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşabilmesi ve gelişmiş ülkelerin sermaye yapısı güçlü ve son teknolojiyi kullanan işletmeleriyle rekabet edebilmesi için KOBİ'lerin verimliliğini arttıracak teknolojiyi sağlayabilmeleriyle mümkündür. Başka bir deyişle, günümüz ucuz işsizlik ve tabi kaynaklara dayalı geleneksel işletmeler yerine, bilgi ve teknolojiye dayalı işletmeleri öne çıkarılmalıdır.

Türkiye ekonomisinde büyük bir öneme sahip olan KOBİ'ler rekabet ortamında ilerlemek istiyorlarsa en iyi şekilde yönetilmeli ve yeni ürünler ile yeni süreçleri bünyelerine katmalıdırlar. Türkiye'de sektörlerin teknolojik inovasyon yapma, yeni ürün ve süreç geliştirme, yeni teknoloji kullanma ve teknoloji yayma konusundaki çalışmalarının tespiti amacıyla, Türkiye'de 2012-2014 yıları arasında faaliyet kolları ve büyüklük grubu ile teknoloji inovasyon düzeyine göre temel göstergeleri gösteren verileriler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

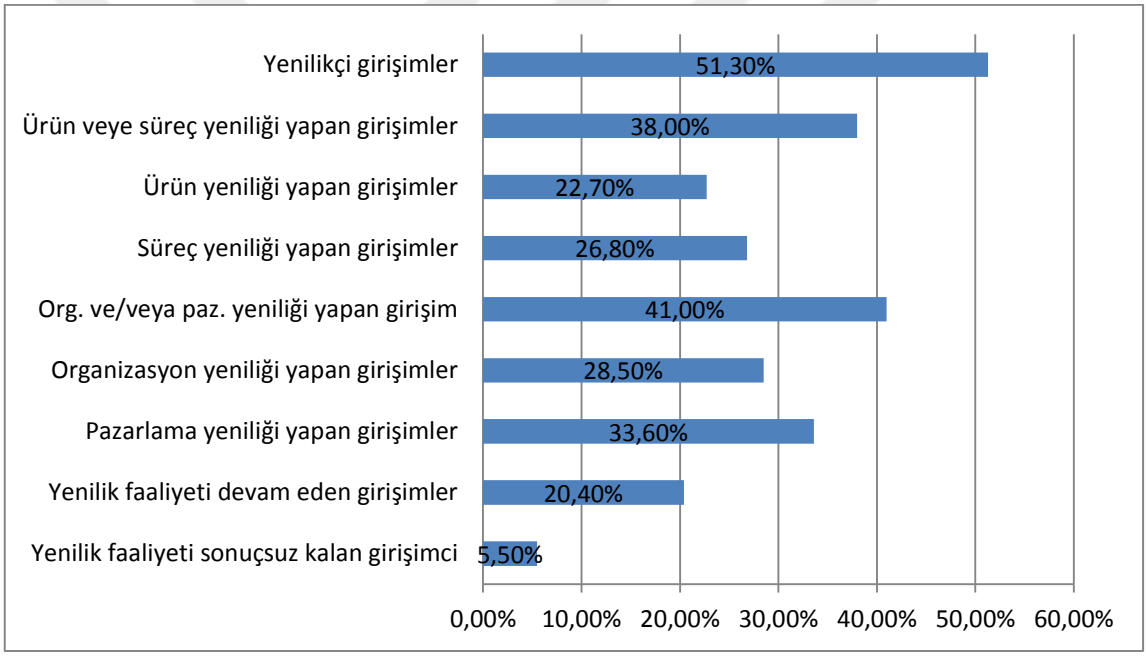
Tablo7

Faaliyet Kolları Büyüklük Grubu ve İnovasyon Düzeyine Göre Temel Göstergeler

Ekonomik Faaliyet ve çalışan sayısına Göre Büyüklük Grubu	Yenilikçi Girişimci
KOBİ(genel)	50.8
Sanayi	53,5
Madencilik ve Taşımacılık	44,1
İmalat Sanayi	54,0
Elektrik, Gaz, Buhar ve iklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	37,0
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyeti	40,3
HİZMET	47,5
Toptan Ticaret	50,3
Ulaştırma ve Depolama	38,8
Bilgi ve iletişim	64,9
Finans ve Sigorta	45,0
Mimarlık ve Müh. Faaliyetleri teknik test ve analizi faaliyetleri	45,2
Bilimsel araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri	75,1
Reklamcılık ve Piyasa Araştırma	56,6
Büyüklük Grubu Çalışan Sayısına Göre	
Toplam (10 ve daha fazla çalışanı Olan Tüm girişimciler)	51,3
KOBİ (10-249 çalışanı olan tüm girişimciler)	50,8
10-49	49,3
50-249	57,5
250 ve üzeri	65,0

Kaynak: TÜİK, Yenilik istatistikleri, www.tuik.gov.tr, Erişim: 15.05.2016

Tablo 7'de, sanayi sektörü içerisinde inovasyonun en fazla olduğu alanların imalat sanayisiyle (%54,0) ile madencilik ve taşımacılık (%44,1) olduğu görülmektedir. Hizmet sektöründe ise teknolojik inovasyon oranın en yüksek olduğu alanlar; bilimsel araştırma geliştirme faaliyetleri (%75,1), bilgi ve iletişim (%64,9) şeklinde gerçekleşmiştir. Çalışan sayısı bakımından en ileriinovasyon oranı 250 ve daha fazla çalıştıran işletmelerde (% 65,0) gözlenmektedir. KOBİ niteliğinde olan işletmelerde ise bu oran düşük kalmaktadır. Genel olarak bakıldığında ise, Türkiye'de 2012-2014 döneminde teknolojik inovasyon oranı %50,8 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Sanayi sektöründe yenilikçilik oranı %54,2 iken; hizmet sektöründe bu oran %47,8 olmuştur.

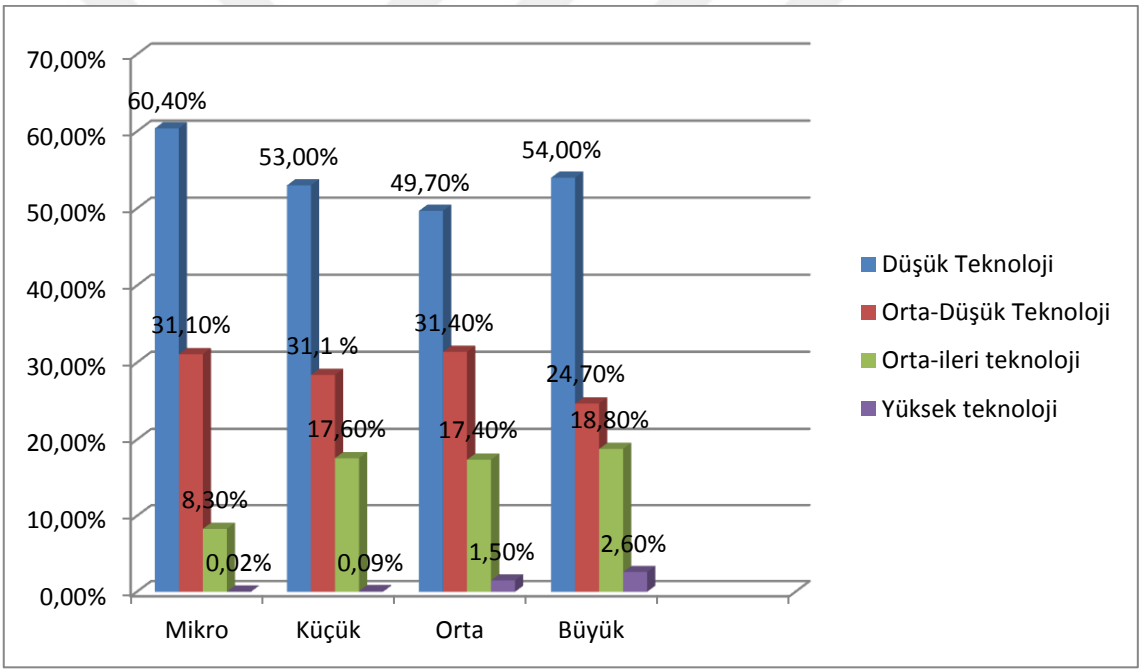
Grafik4: Temel Yenilik Göstergeleri (2012-2014)

Kaynak: TÜİK,"Bilim, Teknoloji ve Bilgi Toplumu İstatistikleri,Yenilik Araştırması", www.tuik.gov.tr, 17.05.2016

Türkiye'de 2012-2014 yıllarını kapsayan üç yıllık dönemde 10 ve daha fazla çalışanı olan tüm girişimciler içinde %51,3'nün yenilik faaliyetinde bulunduğunu yukarıdaki tabloda gösterilmişti. Türkiye'de sektörlerin teknolojik inovasyon yapma, yeni ürün ve süreç geliştirme, yeni teknoloji kullanma ve teknoloji yayma konusundaki çalışmalarının yani inovasyon yapabilme yeteneklerine baktığımızda;

girişimcilerin%38'nin ürün ve/veya süreç yeniliğinde bulunduğu ve aynı dönem içerisindeinovasyon faaliyeti devam eden girişimlerin oranı ise %20,4'tür. Girişimcilerin %41'i üç yıllık dönemde organizasyonel ve/veya pazarlama inovasyonunda bulunduğu, bu kapsamda da %28,5 organizasyonelinovasyonu, %33,6'sıda pazarlama inovasyonudur.

. Türkiye'de 2014 yılında GSYİH içinde Ar-Ge harcaması 17 milyar 589 milyon TL olarak hesaplanmış olup, bu harcamanın %17,4'ü KOBİ'ler tarafındanyapmıştır. 2015 yılında ise GSYİH içinde Ar-Ge harcaması 20 milyar 615 milyon olup, KOBİ'lerin payı %17,7 gerçekleşmiştir. 2014 yılındaAr-Ge harcamasında ciddi bir artış olmadığı görülmektedir. [240]

Grafik 5: Büyüklük Grubu ve Teknoloji Düzeyine Göre İmalat Sanayinde KOBİ'ler,2013

Kaynak: TÜİK, "Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri",www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: 25.11.2016

Grafik 5'te KOBİ'ler büyüklük grubu ayrıntısında incelendiğinde, 2014 yılında imalat sektörü işletmelerini 1-19 kişi çalışan mikro girişimlerin % 60,4'ü düşük

[240] www.tuik.gov.tr

teknoloji,%31,1'i orta-düşük teknoloji, %8,3'ü ise orta-ileri düzeyi teknoloji ile çalışmıştır. Buna karşılık 20-49 kişi çalışan küçük girişimler sırasıyla %53,%28,4,%17,6 iken 50-259 kişi çalışan orta girişimlerde %49,70, %31,4 ve %17,4 olmuştur.

KOBİ'leri teknoloji düzeylerine göre sınıflandırdığımızda %59,7'si düşük teknoloji ile çalışırken, bu girişimler istihdamın %54'ünü oluşturmuştur.

Genel olarak bu verilere bakıldığında; Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan KOBİ'lerin rekabet güçlerinin en önemli unsurlarından biri olan inovasyon konusunda arzu edilen noktada olmadığı söylenebilir. KOBİ'lerin inovasyonu, etkin, verimli, katma değeri sağlayacak ve rekabet gücünü artıracak şekilde kullanmadığı sürece varlığını sürdürmesi güçleşecektir.

Türkiye'deki KOBİ'lerin teknoloji düzeyleri düşük kalmaktadır. Bu durum uluslararası pazarlara yönelik mal ve hizmet üretimi azalmakta, aynı zamanda ülke ekonomisi içindeki ihracat oranlarında düşürmektedir.KOBİ'lerin verimlilik artışlarının sürdürülebilmesi ve rekabet edebilirliğin korunabilmesi için şirketlerin teknolojik ve organizasyon yapılarının yenilenmesi ölçek problemi olanların ise ölçeklerinin büyütülmesi için gereken desteğin sağlanması gerekmektedir. Yani geleneksel KOBİ'lerin oranlarının düşürülüp, girişimci KOBİ'lerin daha baskın hale gelmesine yönelik politikalar oluşturulmalıdır. Bunların önündeki en önemli engel ise; finansmana erişim olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkemizdeki KOBİ'lerin sorunlarının başında finansman sorunu gelmektedir. İşletmeler ihtiyaç duydukları finansmanı, işletme sahibinin ve ortaklarının mal varlığı ile faaliyet karı gibi kendi özsermayelerinden karşılayabileceği gibi banka kredisi, finansal kiralama,faktöring şirketleri, risk sermayesi gibi dış kaynaklardanda karşılayabilmektedir.[241]

3.2.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Finansal Sorunları

Türkiye ekonomisinde istihdam, ihracat ve yaratılan katma değer bakımından bu derece önemli olan KOBİ'lerin faaliyetlerini genişletebilmesi, verimlilik artışlarının

[241] Selcan Zorlu, **KOBİ'lerin Finansmana Erişimde Kredi Garanti Fonu,** Kalkınma Bakanlığı, Uzmanlık Tezi, Temmuz/2013,s5

sürdürülebilmesi ve rekabet edebilirliğin korunabilmesi için şirketlerin teknolojik ve organizasyon yapılarının yenilenmesi ölçek problemi olanların ise ölçeklerinin büyütülmesi gerekmektedir. Tüm bunların gerçekleştirebilmesi güçlü sermaye yapısıyla mümkün olabilmektedir. KOBİ'lerin genel olarak sorunları, yönetim, üretim, pazarlama ve diğer sorunlar olarak sınıflandırılabilmektedir. Ülkemizdeki KOBİ'lerin yaşadığı sıkıntıların başında finansman sorunu gelmektedir. Finansman sorunu da KOBİ'lerin yaşamakta olduğu birçok sorunun da temelini oluşturmaktadır.[242]

Ülkemizdeki KOBİ'lerin finansmanla ilgili yaşadıkları sıkıntıların kredi temin etmede yaşanan sorunlar, kredi faizlerinin yüksekliği,işletme sahibinin ve ortaklarının mal varlığı ile faaliyet karından olduğu gibi kendi özsermaye yapılarının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, sermaye piyasasında yeterince yaralanamama, finansal yönetimdeki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar ve bunların bir diğeri alternatif finansmanlardan olan finansal kiralama, faktöring şirketleri, risk sermayesi gibi dış kaynaklardanyeterince yaralanmaması oluşturmaktadır.

KOBİ'lerin finansman sorunları için başvurabilecekleri temel kaynaklarınbirincisi, firmanın kendi kaynağından yani özkaynakla, diğeri bankacılık sistemine başvurarak kredi yani borçla finansman yoluna gitmektir. Girişimciler ellerindeki küçük sermaye ile işletme kurmakta olup,ilk finansman ihtiyacını, öz kaynaklarla karşılamaktadırlar. Yalnız bunun onlar için yeterli olmadığı, bilinen bir gerçektir. Yani öz kaynaklarının yetersizliği daha işletmelerin kuruluş aşamasında önemli bir sorun teşkil etmektedir.[243]

KOBİ'ler faaliyetlerini mümkün olduğunca öz kaynaklarıyla finanse etmeye çalışmakta, ancak ekonomide yaşanan konjoktürel dalgalanmalar bunun beraberinde getirdiği, tahsilatlarda yaşanan zorluklar ve nakit sıkıntısı çekmesidir. Bunun dışında KOBİ'ler planlı hareket etmemekten kaynaklanan ve yatırım tutarlarının yanlış hesaplanmasından doğan olumsuzluklardan kaynaklı özkaynak yetersizliği

242 Özkılıç, http://dergipark. ulakbim. gov. tr/jyasar/article/view/5000066351
243 Uçkun, s. 123

yaşamaktadır. Bu durum işletmeleri banka kredilerine başvurmalarını zorunlu hale getirmektedir.[244]

Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan krediler konusunda ilk olarak Halk Bankası kurulmuş olup, temel görevi, sanayi ve ticaret alanında faaliyet gösteren küçük ve orta teşebbüslerin kredi ihtiyaçlarını karşılamak olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda KOBİ'lere düşük faizli kredi sağlamamıştır. 2000'li yıllarda KOBİ'lerin kredilere erişimine artırmaya yönelik olarak önemli adımlar atılmış olup, KOSGEB sıfır faizli kredi uygulamasına geçmiştir. Bunun dışında son yıllarda KGF (Kredi Garanti Fonu)'nin sermayesi ve şubeleri artırılmış ve Hazine Müsteşarlığı tarafından ayrılan kaynak artırılmıştır.[245]KGF KOBİ'lerin kredi teminatı göstermede yaşadığı sorunlara karşılık destek amaçlı kurulmuştur. KGF özellikle 1991'den bu yana Halk Bankasının verdiği ihtisas kredilerine teminat sağlamaktadır.[246]

Tüm bu gelişmelere rağmen KOBİ'ler kredi erişimini tam anlamıyla sağlayamamaktadır KOBİ'lerin banka kredilerine erişmeleri önündeki engellere bakıldığında, KOBİ'lerin muhasebe kriterlerini uygun tutmamalarından kaynaklı bankaların daha az veri sağlaması, bunun dışında KOBİ'lerin öz sermaye/toplam varlık oranın düşük olması gibi sebeplerden dolayı bankalar kredi vermekte çekimser davranmaktadır. Bunun dışında bankalar kredi verirken, kısa vadede, yüksek faiz uygulamakta ve kendi kazançlarını garanti altına almak için teminat istemektedirler tüm bunlar KOBİ'ler için alternatif finansman yöntemlerini cazip kılmaktadır. [247]

Türkiye'de KOBİ'lerin fon ihtiyaçlarını yüksek maliyetli olmasından kaynaklı daha çok para piyasasında kredi alma yolunu tercih ettiklerinden alternatif finansman yöntemlerden yararlanma düzeyleri düşüktür. Dolayısıyla, Türkiye'deki KOBİ'lerin

---

244 Hüseyin Ali Kutlu, N. Savaş Demirci, "KOBİ'lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri**", 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi**, İstanbul Kültür Üniversitesi, 7-8 Aralık 2007,www. kafkas. edu. tr.s. 192

245 Yüksel, s. 71

246 Aras, Müslümov, s. 10

247 Sema Genç Çapanoğlu, **Avrupa Birliği'nde Risk Sermayesi Uygulamaları ve Türkiye,** İktisadi Kalınma Vakfı, Aralık/2005, İstanbul, s. 46

temel sorun olarak görülen finansman kaynağı sıkıntı olmadığı, asıl sorun KOBİ'lere finansman piyasalarında kendilerine sunulan kredilerin yüksek maliyetli olmasıdır.[248]

KOBİ'lerin sermaye piyasasında finansman sağlamadaki mevcut durumuna bakıldığında; KOBİ'lerin ve teknoloji şirketlerinin sermaye piyasası yoluyla fon sağlamaları için İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)[249]'nda yapılan bir takım düzenlemeler mevcuttur. Burada halka açılmasınayönelik bazı imkanlarsunulmaktadır. Bu kapsamda, Ulusal Pazar, İkinci Ulusal Pazar ve Yeni ekonomi Pazarı kurulmuştur.

KOBİ'lerin sermaye piyasasında "Ulusal Pazar" şartlarını sağlamayan şirketler için İkinci Ulusal Pazar kurulmuştur. KOBİ'lerde özsermayeleri finansman ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalan ve banka kredilerinden %3-4 oranında yararlanabilen işletmeler için sermaye piyasasında finansman sağlayabilmeleri amacıyla Borsa İstanbul bünyesinde kurulmuştur. Ulusal Pazar'da işlem görmek için aranan şartlara göre daha esnek olarak düzenlenmiştir.

Teknoloji alanında faaliyette bulunan ve dünyanınönde gelen borsalarında bu alanda yüksek performans gösteren işletmeler mevcuttur. Yalnız buşirketlere başlangıçta risk sermayesi yatırım ortaklıkları, ortak olarak kaynak sağlamışlardır. Bu kapsamda yeni kurulan Ulusal ve İkinci Ulusal Pazarlar da işlem görme şartlarına henüz ulaşmamış ileri teknoloji şirketlerine yönelik olarak Yeni Ekonomi Pazarını kurulmuştur. Yeni Ekonomi Pazarı'nın oluşturulmasındaki amaç;"*telekomünikasyon, bilişim, elektronik, internet, bilgisayar üretim,yazılım ve donanım, medya veya Borsa Yönetim Kurulu'nca kabul edilecek benzerialanlarda faaliyet gösteren teknoloji şirketlerinin sermaye piyasasından kaynak eldeetmelerini sağlamak ve sözkonusu şirketlerin hisse senetlerinin borsada güven ve şeffaflıkortamında, organize ikincil piyasada işlem görmesini temin etmektir.*"Borsa İstanbul tarafından yapılan tüm bu düzenlemeler KOBİ'lerin sermaye piyasasında finansman sağlaması amacına yönelik olmasına karşın Ulusal Pazar ve İkincil Ulusal Pazar mevcut ihtiyaçları cevap verememesinin sebebi;1-KOBİ'lerin Borsa İstanbul Ulusal Pazarda yer almak istememeleri 2- İkincil Ulusal Pazarı, ikinci sınıf bir borsa olarak algılamaları 3-Ana

248 A. Güler, Müslümov; s. 14

249 5 Nisan 2013 Tarihinde 'İstanbul Menkul Kıymetler Borsası' olan adı, 'Borsa İstanbul' olarak değiştirilmiştir.

borsanın yatırımcılara tam olarak cevap verememesi veKOBİ'ler için farklı vergi avantajlarına sahip olmaması olarak sıralanabilir. Sonuç olarak Türkiye'de mevcut durumda KOBİ'lerin Ulusal Pazar'da sermaye piyasası yoluyla fon sağlama olanaklarının zor olduğu söylenebilir.[250]

Bundan sonraki bölümde ülkemizdeki KOBİ'lerin alternatif finansman kaynaklarından olan, Risk Sermayesi finansman tekniğinin uygulamasına ve KOBİ'ler için önemine değinilmiştir.

3.2.3. Türkiye'de KOBİ'ler İçin Alternatif Finansman Araçlarından Olan Risk Sermayesi

Ülkemizdeki KOBİ'lerin özsermayeleri finansman ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olmadığı ve KOBİ'lerin bankacılık kesiminden de daha önce ele aldığımız sebeplerden dolayı alabilecekleri kredi miktarları düşük seviyelerde kalmaktadır. Bunagöre Türkiye'de mevcut koşullarda KOBİ'lere finansman sağlamak için risk sermayesi önemli bir alternatif olabilir mi?

Ülkemizde risk sermayesi alanında yapılan çalışmalara bakıldığında; risk sermayesi kavramı 1960'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. 1963 yılından bu yana KOBİ'lerin bilim ve teknolojide gelişmesine yönelik olarak hedefler belirlenmiştir. Ancak finansal çözüm olaraktan risk sermayesi kavramı 1986 yılında resmi literatüre girmiştir.

1986'da hem kamu sektörüne hem de özel sektör kuruluşları tarafından İş Vakfı kurulmuştur. Amaç istihdamı geliştirmeye yönelik araçları saptamak ve pilot uygulamalar yaparak benimsenmesini sağlamaktır. Bu doğrultuda da 1988 yılında "İşsizlikle Mücadele ve İstihdamı Geliştirme Yüksek Koordinasyon Kurulu" KOBİ'lere destek sağlayabilmek adına çok sayıda faaliyet başlatmıştır. Kurulun risk sermayesi alanında yaptığı ilk atılım Teşebbüs Destekleme Ajansını (TDA) kurulmasıdır.[251] %100 İş Vakfı'ndaki hissesi %100 olan TDA özellikle yeni teknoloji geliştirme kapsamında

---

250 Berna Taner, Güler Şevinç, **Dünya da KOBİ Borsaları ve Türkiye'de KOBİ Borsalarının Oluşumuna Yönelik Uygulamalar**, Ege Akademik Bakış, http://www. onlinedergi. com/Makale Dosyalari/51/PDF2008_2_7. pdf, 2008, 519-540

251 Çapanoğlu, s. 46

kendi işini kurmak veya var olan işini genişletmek isteyenlere olanaklar sağlamaya çalışmıştır. [252]

1991 yılında Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Türk Hükümeti ve Dünya Bankası tarafından ortak hazırlanan "Teknolojiyi Geliştirme Projesi" çerçevesinde ileri teknoloji yatırımlarına finansmanı sağlamak amacıyla bir risk sermayesi kurulması gündeme gelmiştir.[253]

6 Temmuz 1993 tarihi ve 21629 sayılı Sermaye Piyasası Kanun'da yayımlanan "Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına ilişkin Esaslar Tebliği" İle Türkiye'de risk sermayesi kavramı ilk olarak yasal bir düzenlemeye kavuşmuştur. Bu bağlamda risk sermayesi ile finansman uygulamada, risk sermayesi yönetim şirketleri; Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları, Risk Sermayesi Yatırım Fonları ve Aracı Kurumlar olmak üzere üçlü bir yapıda kurulmuştur. Bunların esaslarını belirleme ve denetleme yetkisi Sermaye Piyasası Kurulu'na verilmiştir.[254]

SPK tarafından 2003 tarihinde Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı (RSYO)eksiklileri gidermek amacıyla bazı sınırlamaları kaldırmıştır. Bu Tebliğin amacı, "*girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının kurucularına ve kuruluşusullerine, hisse senetlerinin kurul kaydına alınması ve halka arzına, yönetimine veyöneticilerinde aranacak niteliklere, faaliyet konuları ve portföy sınırlamaları ile kamuyuaydınlatma yükümlülüklerine ilişkin esasları düzenlemektir.*"[255]

Sermaye Piyasası tarafından yapılan yasal düzenlemelerle birlikte Türkiye'de risk sermayesi yatırımlarına bakıldığında; ilk risk sermayesi 1996 yılında Vakıf A.Ş girişimi ile Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş adıyla kurulmuştur.Gerçek anlamda da kurulan ilk risk sermayesi şirketidir. 2009 yılında Rhea Yatırım Grubuna satılmıştır. Türkiye'de başvuru koşullarında seçici olan şirket daha çok, biyo-teknoloji, yazılım, makine imalat gibi alanları tercih etmiştir.

---

252 Kürşat Yalçıner ve Diğerleri; **Finansal Teknikler ve Türev Araçlar**, Gazi Kitapevi, 2008,s. 132
253 Çapanoğlu, s. 47
254 Çonkar (2007), s. 86
255 Çapanoğlu, s. 47

Şirketi ilk olarak, ODTÜ-KOSGEB Teknoloji Geliştirme Merkezi'nde faaliyette bulunanTeknoplazmaA.Ş.'ye yatırım yapmıştır.Fiziksel buharlaşma yöntemi ile çalışan bir kaplama reaktörünü Türkiye'de ilk keztasarlamış ve üretmiştir. Sözleşme kapsamında beş yıl sonra hisselerini borsada satarak yatırımdan çıkması planlanmıştır. Fakat beklendiği gibi olmamış, şirket iyi bir performans sergileyememiş ve 2006 yılında tasfiye edilmiştir.[256]Şirket ikinci yatırımını,İnovaBiyoteknoloji'ye yapmıştır. İnovaBiyoteknoloji A.Ş. 1999 yılında kurulmuştur. Şirket hepatit A, hepatit B, HIV gibi çeşitli hastalıklar ile hamileliğin hızlı bir şekilde teşhis edilmesinde kullanılan tanı kitleri üretmiştir.[257]Şirket yine beklenen performansı gösterememiş olup, 2015/Kasım da tasfiye sürecine girmiştir.[258] Vakıf Girişimin üçüncü yatırımıise ODTÜ yerleşkesi içinde faaliyet gösteren bir İnternet servis sağlayıcısını bünyesinde bulunduran Ortadoğu Yazılım Hizmetleri A.Ş.'dir. Şirket Türkiye'nin ilk İnternet servis sağlayıcısı TR-NET'i kurmuştur. Bu şirketlerin de performansı düşük olmuş ve şirketler 2005 yılında tasfiye edilmişlerdir.[259]

Şirket, 2009 da Rhea GSYO A.Ş'ye satıldıktan sonra yapılan yatırımlar ise şu şekildedir:2010 yılında, Netaş Telekomünikasyon A.Ş' ye ve tek kullanımlık tıbbi ekipman ve tüketim malzemeleri üretmekte olan Seta Tıbbi Cihazlar İthalat ve İhracat Pazarlama Tic. Ve San. A.Ş yatırım yapmıştır. [260]

İş Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş, İş Bankası Grubu tarafından 2000 yılında oluşturulmuştur. Dünya Bankası'ndan da destek alarak Sermaye Piyasası Kurulu'na İş Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.olarak başvurmuştur.5 Ekim 2000 tarihli kararıyla girişim sermayesi faaliyetlerine başlamış olup, 2001 yılı ile birlikte kadro oluşumu tamamlayarak yatırım projelerini değerlendirilmeye almaya başlamıştır. İş Girişim Sermayesi yüksek büyüme potansiyeline sahip KOBİ'leri, sermaye ihtiyaçlarını karşılayarak, gelişimleri süresince desteklemeyi amaçlamaktaydı.[261] İş Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş, Türkiye Sınai

256 Yalçıner ve Diğerleri, s. 140
257 Kuğu, s. 152
258 Yalçıner,s. 140
259 Çapanoğlu, s. 49
260 www.rheagirisim.com/tr/Yatırımlarımız
261 Yalçıner ve Diğerleri, s. 140

Kalkınma Bankası, İş Yatırım, Türk Teknoloji Geliştirme Vakfı, Anadolu Sigorta, Milli Reasürans ve İş Factoring'in ortak olmalarıyla kurulmuştur. Yatırım yaptığı başlıca girişimleri şöyle sıralayabiliriz: ilk olarak Probil Bilgi İşlem A.Ş. daha sonra sırayla İletişim Teknoloji Danışmanlık A.Ş.,Cinemars ve bir yazılım şirketi olan NevotekBilişim A.Ş.şeklindedir.[262]

KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş; 1999 yılında KOBİ finansmanları karşılamak amacıyla kurulmuş olup, 2004 yılı sonunda SPK'dan almış olduğu "Portföy Yönetim Belgesi" ile çalışmalarına aktif olarak başlamış olup, KOBİ'lerin Finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Halk Bankası, KOSGEB, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu KOBİ Hizmet Merkezi (TESK) ve 16 Sanayi ve Ticaret Odası'nın ortaklığında KOBİ Yatırımlarına Ortaklık A.Ş adı altında kurulmuş bir girişim sermayesi şirketidir. Amacı; Türkiye ekonomisine katkı sağlayacak rekabet avantajınasahip olan ürün veya hizmet projelerini, sermaye ve yönetim desteği ilegerçekleştirmelerini sağlamaktır. Katıldığı ortaklıklarda 3-5 yıl kalıp proje yeterli olgunluğa ulaştıktan sonra, sahip olduğu hisselerini ortaklarına geri satarak ya da borsaya arz ederek yatırımdan çıkmayı planlamıştır.[263]

Şirketin risk sermayesi alanında faaliyet göstermesine 2003 yılında karar verilmiş olup, bu kapsamda SPK tebliğinde seri III, 48,3 nolu tebliğ kapsamında girişim sermayesi olarak faaliyet göstermek üzere "KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı" olarak değiştirilmiştir. SPK'dan "Portföy İşletmeciliği Faaliyet Belgesi" İle yaklaşık 10 yıldır girişim sermayesi görevini yapmaktadır.[264] Şirket faaliyette bulunduğu 2004 yılından beri 9 farklı şirkete toplamda 30 milyon TL civarında yatırım yapmış olup, bunlardan iki tanesinde başarılı çıkış yapmıştır.[265]

Bunların dışında şirketi risk sermayesi biçiminde oluşturulan başlıca kuruluşları şöyle sıralayabiliriz: 2011 yılında Gözde Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş

---

262 Çapanoğlu, s. 49
263 Çonkar (2007), İTO, s. 92
264 www.kobias.com.tr Erişim tarihi: 30. 05. 2016
265 KOSGEB, "KOBİ Strateji Eylem Planı (2015-2018)",www.kosgeb.gov.tr, Erişim Tarihi: 30. 05. 2016

adıyla kurulan şirket öncelikli olarak finans, bilişim ve teknoloji, yenilenebilir enerji gibi alanlarda yatırıma ağırlık vermektedir.[266]

Egeli&Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. 2012 yılında menkul kıymet yatırım ortaklığından girişim sermayesi yatırım ortaklığına dönüşmüştür. Başta enerji sektörü gelişen ekonomilerin destekçisi olmuştur. En son olarak, 2014 Haziran'da büyük ölçekli mobil gaz türbinleri kiralama faaliyetinde bulunmak üzere 17,1 milyon TL ödenmiş sermaye ile %100 iştirak şeklinde Eurasia Enerji Yatırımları'nı kurmuştur. 2014 yılsonu EGC Girişim, %50 oranında iştirak olduğu jeneratör bakım servisi, kiralama hizmeti ve satış çözümleri sunmakta olan JKS Enerji Güç Sistemleri'ndeki paylarını şirket ortaklarına satışını yaparak yatırımdan çıkış yapmıştır.[267]

2000 yılında büyüme potansiyeli yüksek olan şirketlerin yatırımına ortak olmak amacıyla kurulan İlap Holding A.Ş. , 2002 yılında uluslararası kuruluşların yatırımı ile kurulmuş olan TurkvenPrivateEquity, Türkiye'deki Unmaş satın alarak da ilk 'buy-out' yatırımını yapmıştır. Esas Holding, 2000 yılında yatırım yapmaya başlamış olup, ilk yatırımını Medline ile yapan şirket son olarak da, Sporting ve Pan Tarım ürünlerine ortak olmuş olup, 2004 yılında hisselerini satarak şirketin yatırımlarından çıkmıştır.[268]

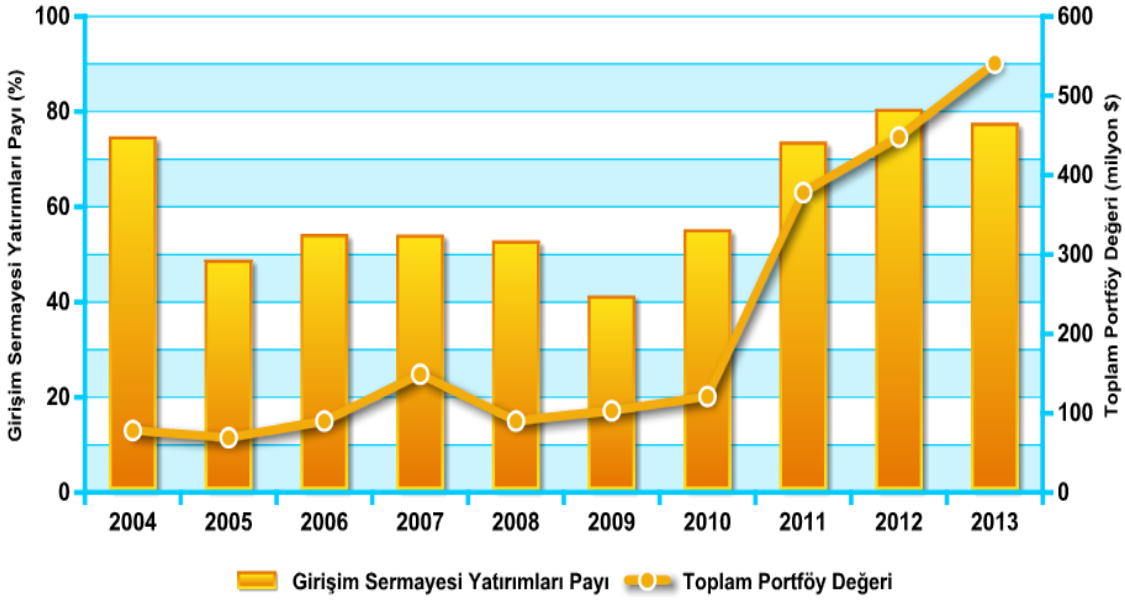
Lekhman Brother Uluslararası Yatırım Fonun Superonline İnternet servisine yaptığı yatırım, Doğuş holding bünyesinde kurulan Okyanux Risk sermayesi A.Ş.'ninİxir İnternet Hizmet Aş. Yaptığı yatırımda ve Koç Holding risk sermayesi yatırımı ile Biletix Bilet ve Organizasyon Hizmetleri A.Ş.bu açıdan ilk örnek olmuştur. Bunlardabirer risk sermayesi yatırımlarıdır.[269]

Türkiye'de risk sermayesi yatırımı yapan şirketlerin gelişimini hızlandırmak ve bu alanda kapasiteyi artırmak için, KOSGEB, Avrupa Yatırım Fonu,TTGV ve Türkiye Kalkınma Bankası'nın ortaklığı ile Türkiye'nin ilk fonların fonu ve eş-yatırım programı olarak 2007'de İstanbul Risk Sermayesi Girişimi (İVCİ) kurulmuştur. İVCİ'nin; *"başlıca yatırımcıları arasında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve*

266 www.gozdegirisim.com.tr
267 www.eglyo.com
268 Çapanoğlu, s. 50-51
269 Kuğu, s. 152

Destekleme İdaresi Başkanlığ (KOSGEB), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Garanti Bankası, National Bank of Greece Grubu (NBG) ve EuropeanInvestmentFund (Avrupa Yatırım Fonu – "EIF") bulunmaktadır. İVCİ, Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) için uzman finansal kuruluşu ve EuropeanInvestment Bank (Avrupa Yatırım Bankası – "EIB")'in risk sermayesi kolu olan EIF'in tecrübesinden güç almaktadır."[270]

Ülkemizde 2004'te 2014 yılına kadar faaliyet gösteren GSYO olan Girişimin portföyü aşağıda Grafik 6'da gösterilmektedir.[271]

Grafik 6: Türkiye'de Kurulu GSYO (Halka Açık)'ların Portföyleri (milyon$) ve Girişim Sermayesi Yatırımlarının Portföy İçerisindeki Payı(%)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi Türkiye'de yatırım alternatifleri içinde girişim sermayesi yatırımlarının önemli bir ağırlık taşıdığı ve son yıllarda artışgösterdiği görülmektedir. 2013 yılı sonu itibariyle belirlenen verilere göre Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıların toplam portföy değerleri içinde Risk Yatırımları Oranı ağırlığı %77,15'tir.2010 yılından itibaren girişim sermayesi portföy değeri artış göstermiştir.[272]

---

270 www. ivci. com. tr, Erişim Tarihi: 31. 05. 2016

271 Bünyamin Er, Y. Emre Şahin, Mesut Mutlu, "Girişimciler İçin Alternatif Finansman Kaynakları: Mevcut Durum ve Öneriler", **Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi**, 1, 31-54, 2015,s. 39

272 SPK, " İstatistik", www. spk. gov. tr, Erişim:25. 05. 2016

Türkiye'de 2016 Eylül ayı itibariyle, Egeli&Co Girişim Yatırım Ort. A.ş,Egeli&Co Tarım Girişim Yat. Ort. A.ş, Gedik Girişim Yat. Ort.A.ş, Gözde Girişim Yat. Ort. A.ş, Hedef Girişim Yat. Ort. A.ş, İş Girişim Sermayesi Yat. Ort. A.ş, Rhea Girişim Sermayesi Yat. Ort. A.ş. ve Verusatürk Girişim Sermayesi Yat. Ort. A.ş olmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu'nda lisans almış toplam 8 adet Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı (GSYO) firması bulunmaktadır.[273]

Türkiye'de erken aşama ve büyüme aşamasında yatırım yapacak kurumsal yatırımcı olan risk sermayesi yatırım ortaklıkları mevcut değildir. Türkiye'de genel olarak fikir aşamasını tamamlamış, firmayı kurmuş, kar etmeye başlamış ancak büyümek için ve yatırımlarını sürdürebilmek için finansman ihtiyacı duyan firmalara yatırım yapılmaktadır. Çünkü başlangıç aşamasındaki firmaların riski oldukça yüksek olmaktadır. Bu tür firmalar ölüm vadisi olarak adlandırılıp yatırım yapılmamaktadır. [274]

Risk sermayesi finansman yönteminin kullanımının artışıyla birlikte ülkemize sağlayacağı katkılar bakıldığında;Türkiye'nin ekonomisinde önemli bir paya sahip olan KOBİ'lerin yaşadıkları finansman sıkıntısına, risk sermayesi finansman modeli ile destek sağlanmak gerekmektedir. Çünkü risk sermayesi ile dinamik, üretken,yüksek büyüme potansiyeline sahip, ama yatırım ve büyümenin gerçekleşebilmesi için gerekli finansman kaynakların temininde sıkıntı çeken KOBİ'lerin finansmanı sağlandığında,yüksek teknolojiye yönelik fikirlerin yeni ürün halinegetirilip ticarileştirilmesiyle hem teknolojik gelişme sağlanır hem de uluslararası alanda rekabet avantajı elde edilmektedir. Dolayısıyla ülkede teknoloji gelişme potansiyeli de artırır.[275]

Türkiye'de risk sermayesinin gelişmesinin için atılması gereken adımlar şu şekilde sınıflandırılabilir;

Risk sermayesi sektörünün başarısı ülkenin siyasi istikrarıyla doğrudan ilgilidir. Risk sermeyesi yatırımları uzun vadeli yatırımlardır, Türkiye'nin yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık ve bürokratik engeller ekonomik belirsizliklere neden olmaktadır. Dolayısıyla önlerini göremeyen yatırımcı riski göze alamamaktadır. Bu

273 www.spk.gov.tr
274 Er, Şahin, Mutlu, s. 39
275 Aypek, ss,123-124

nedenle risk sermayesinin gelişmesi isteniyorsa öncelikle ekonomik istikrar için sağlam bir zemin oluşturulmalıdır.[276]

Risk sermayesi yatırımlarıyla bağlantılı olan bilimsel gelişmenin sağlanabilmesi içinülkemizde Ar-Ge harcamalarının, araştırma ve araştırmacı sayısının artırılması gerekmektedir. Bunun için de ülkede araştırma geliştirmeyi teşvik etmek ve araştırma-geliştirme kurumlarını desteklemek yönünde adımlar atılmalıdır. Bu yönde ilk akla gelen kurumlar TÜBİTAK ve üniversitelerdir. Bu tür kurumların araştırma faaliyetlerinin daha etkin hale getirilmesi yönünde her türlü önlem alınmalıdır.[277]

Risk sermayesi yatırımcının bir firmaya finansal destek sağlarken Ar-Ge sürecinin tamamlanmış olması genellikle yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda devlet tarafından destek sağlanıp, risk sermayesi yatırımcılarının çekirdek sermaye aşamasında da firmaya destek vermeye zorlamalıdır. Çünkü Türkiye'de Ar-Ge aşamasında finansman sağlamak büyük öneme sahiptir. Türkiye'nin Ar-Ge yeteneğini geliştirmek için somut adımlar da atılmalıdır.[278]

Uzun vadeli yatırım olan risk sermayesinde, tarafların hak ve yükümlülüklerinin korunması açısından sağlıklı bir hukuki alt yapının oluşturulmasırisk sermayesinin başarılı bir şekilde uygulanması için en temel faktör olarak görülmektedir. Türkiye'derisk sermayesi finansman metodunun yasal bir zemine oturtulmasına yönelik yapılan çalışmalar 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na dayanılarak Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklarına ilişkin çıkarılan tebliği ile sınırlı kalmış olup, konuyla ilgili kapsamlı bir kanun henüz çıkarılmamıştır. Bu tebliğ kapsamında sadece GSYO şeklinde kurulan şirketler bir takım vergi avantajları sunmuştur. Girişimciliğin teşvik edilmesi amacıyla; girişimcilere fon sağlayan Girişim Sermayesi yatırım Ortaklarının kazançlarıkurumlar vergisinden istisna tutulmuş olup ayrıca kazançları üzerinden gelir vergisi stopajı da alınmamaktadır. Söz konusu faaliyetlerin hukuki zemine kavuşturulmasına yönelik düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.[279]

---

276 Çonkar ,(2007),s. 104
277 Çonkar (2007), s. 104
278 TTGV, **Girişim Sermayesi: Türkiye İçin Çıkarımlar ve Öneriler**, 2012, Ankara, s. 58,
279 Selin Özdemir, **Türkiye'de Risk Sermayesi ve Savunma Sanayisine Yönelik Bir Model Önerisi**, M. S. B. Savunma Sanayi Müsteşarlığı, AJANS-TÜRK Basın ve Basım A. fi. 2007,Ankara, s.61-62

Risk sermayesinin süreci fonların toplanması, girişimcilerin kullandırılması ve yatırımdan çıkış aşamalarından oluşmaktaydı. Risk sermayesi sistemin etkin ve kolay işleyebilmesi içinyatırımdan çıkış ortamının ve imkanlarınıngeliştirilmesi mümkündür. Bu satış işleminin en uygun biçimde gerçekleşebileceği ortam sermaye piyasalarıdır. Hatta bununla birlikte şirketlerin hisse senetlerinin değer kazanması, söz konusu şirketlerin halka açılması gerekmektedir. Halka açılmanın temel şartı da ülkede gelişmiş bir menkul kıymet sermaye piyasasının bulunmasıdır. Yeterince derinlik ve genişliğe ulaşmış bir menkul kıymetler borsasının olmayışı yöntemin daha yaygın bir uygulamaya kavuşmasını engelleyen faktörlerden biridir. Sermaye piyasasına girişi kolaylaştıracak yeni finansal varlıklar ve kurumlar geliştirilmelidir. Dolayısıylaborsa geliştikçe risk sermayesi şirketlerinin gelişebilmesi de daha kolay olacaktır.[280]

[280] Çonkar, s. 105

3.3. SWOT Analiz Tekniği

3.3.1. SWOT Analizin Tanımı ve Uygulama Alanları

SWOT analiz tekniği ilk olarak Heinz Weichrich'in makalesinde kullanılmıştır. Daha sonra 1960'lar da Harvard Üniversitesinde George Albert Smith ve Christensen tarafından yürütülen araştırmalar sonucunda geliştirilen SWOT analiz, bir işletmenin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve tehdit unsurlarını tespit ederek, iç ve dış çevre faktörlerini değerlendirmesine imkan sağlayan bir analiz tekniğidir. SWOT tabiri İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşturulmuş bir kısaltmadır:[281]

S:Strength/ Organizasyonun güçlü-üstün olduğu yönlerin tespit edilmesi demektir.

W:Weaknesses/Organizasyonun güçsüz-zayıf olduğu yönlerin tespit edilmesi demektir.

O:Opportunity/Organizasyonun sahip olduğu fırsatları ifade etmemektedir.

T:Threats/Organizasyonun karşı karşıya bulunduğu tehdit ve tehlikeleri ifade etmektedir.

SWOT analizde,iç ve dıştaki kuvvetli ve zayıf yönlerin dış imkanlarla ve tehditlerle nasıl bağdaştırabileceğini incelemektedir.Özetle, analiziç ve dış durum analizini içeren bir stratejik yönetim tekniğidir. İçerdeki faktörler güçlü yanlar ve zayıf yanlar dışarıdaki faktörler ise fırsatlar ve tehditler olarak nitelendirilir.[282]

---

281 Oktay Emir, **Turizmde Swot Analizi (Afyonkarahisar Örneği)**,Detay Yayıncılık, 2011/Nisan, s.6-8

282 http://stratejikyonetim.org.tr/ Stratejik Yönetim ve Akademik Araştırma Merkezi Sitesi Erişim Tarihi:15.12.2016

Tablo 8

SWOT Analiz

	POZİTİF	**NEGATİF**
İÇSEL	GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF
DIŞSAL	FIRSATLAR	TEHDİTLER

SWOT analiz tekniği ile amaç işletmelerin zayıf yönlerini minimize etmek ve üstün yönlerini ise maksimize etmektir. Bu tabloda işletmelerin rekabet stratejilerini geliştirmelerine de olanak sağlamış olmaktadır.[283]

SWOT analiz, işletmelerin güçlü ve zayıf yönler ile karşı karşıya bulunduğu fırsat ve tehdit unsurları ortaya koyduğu için bir "mevcut durum" analizidir. Aynı zamanda İşletmenin gelecekteki durumunun ne olacağını tespit etmeye yarayan bir analiz olduğu için " gelecek durum" analizidir.[284] Bu şekilde işletme kendisi ve çevrisi ilgili olumlu ve olumsuz yönler açısından bilgilenmiş olacaktır.

İşletmelerin belirlenen güçlü, zayıf, fırsat ve tehditlerin analizleri sonucunda dört farklı strateji oluşturmalarına SWOT matris denilmektedir. SWOTmatrisi işletmelere güçlü-fırsat, zayıf-fırsat, güçlü-tehlike, zayıf-tehlike şeklinde dört çeşit stratejiyle taktik ve uygulama olanakları sunmaktadır.[285]

283 Emir, s.8
284 Hasan Günel, **Stratejik Yönetim ve SWOT Analizi**, Ekim/2009, www.yenimakale.com
285 Emir, s.22

Tablo 9

SWOT Matrisi

İçsel Faktör / Dışsal Faktör	Güçlü Taraflar	Zayıf Taraflar
Fırsatlar	**GF(maxi-maxi)** **Temel soru:** Fırsatlardan yaralanmak için hangi üstün yönler kullanılabilir?	**ZF(mini-maxi)** **Temel soru:** Fırsatlardan yaralanmak için hangi zayıf yönler yok edilebilir?
Tehditler	**GT (maxi-mini)** **Temel soru**: Yaklaşan tehditlerden hangi üstün yönler yardımıyla kaçınabilir?	**ZT(mini-mini)** **Temel soru**: Tehditler ile zayıf yönlerin karşılaşmaması için neler yapılabilir?

Kaynak: Emir, s.23

SWOT matrisinden anlaşılacağı üzere organizasyondaki içsel ve dışsal faktör göstergelerine göre farklı stratejiler izlenebilmektedir.

Güçlü-Fırsat (maxi-maxi): Mevcut alternatifler arasında en iyi stratejik konum "GT stratejisi"dir. Firma iç faktörler ile dış faktörleri bir araya getirip güçlerini ve fırsatlarını maksimize etmeyi hedefleyen stratejidir. Bu amaçla organizasyonun mevcut gücünü ve üstünlüklerini kullanarak tüm dış imkanlardan yararlanmayı sağlayacak stratejiler oluşturur.[286]

Güçlü-Tehdit (maxi-mini): Bu strateji organizasyonun da, dış çevreden gelebilecek tehditleri firmanın güçlü olduğu yönlerini avantajlı olarak kullanarak, fırsat ve tehlikeleri ortadan kaldırması gerekmektedir. Amaç güçlü taraflarından maksimim oranda yararlanmak ve tehditlerini minimize etmek.

[286] Emir, s.23

Zayıf-Fırsatlar (mini-maxi): ZF stratejisin zayıflıklarını minimize edip fırsatlarını maksimize etmeyi hedefler. Matristen de anlaşılacağı üzere dış imkanlardan faydalanıp mevcut zayıflıkları yok edecek yeni stratejiler oluşturulur.[287]

Zayıf-tehdit (mini-mini): Mevcut alternatifler arasında en kötü stratejik konum "ZT stratejisi"dir. Bir savunma strateji olup, amaç zayıflıkları ve tehditleri minimize etmek için yeni stratejiler oluşturmak.[288]

İşletme yönetiminin kullandığı SWOT analizi yönteminden yararlanılarak Türkiye'de KOBİ'ler açısından risk sermayesi ilişkilerinin genel hatları incelenecektir.

[287] Emir, s.22

[288] http://www.ozyazılım.com/ozgur/marmara/stratejik/futz.htm Erişim tarihi:18.Aralık 2016

3.3.2. Türkiye'de KOBİ'ler Açısından Risk Sermayesi Güçlü, Zayıf Yön, Fırsat ve Tehdit GZFT/(SWOT)Analizi

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
-Yeniliklere yatkınlığı olan ve büyümek için risk almaktan kaçınmayan KOBİ'lere finansman sağlaması [289] -GSYO'nun sağladığı finansman kaynağının uzun vadeli, geri ödemesiz ve faizsiz olması, -Sermaye katkıları karşılığında garanti ve ipotek aramamaları, -GSYO'ların genel olarak azınlık hissesi (%49) sahibi olarak kalmayı tercih etmeleri, -Ortak olunan şirketlere finansmanın yanı sıra şirkete her türlü konuda danışmanlık ve yol gösterici rol oynamaları, [290] -GSYO yönetime katıldığı firmaya danışmanlık, finansal ve teknik destek sağlayarak KOBİ'lerin hızlı ve istikrarlı büyümesini sağlamakta, -Yüksek teknolojiye yönelik yeni fikirleri olan küçük girişimcilere finansal destek sağlanmasıyla, bu fikirlerin ürün haline getirip ticaretleşmesi ve teknolojik gelişme sağlanması ile uluslararası alanda rekabet avantajı elde edilmesi, -KOBİ'lerin yeni ve ekonomik değeri olan projelerinin değerlendirilme olanağı sağlar [291]	-Sermaye birikimlerinin teknolojiye yatırım için yeterli olmaması, -Sermaye piyasası araçlarından yeterince haberdar olmamaları ve yeterince yaralanamamaları,[293] -Geleneksel aile şirketleri yapı nedeniyle sermaye piyasasında halka açıklık oranlarının göreceli olarak düşük kalması ve ortaklık kültürünün gelişmemiş olması, -Türk şirketlerinin yönetim yapısında fazla risk almadan minimum yatırımla iş yapma düşüncenin hakim olması, -GSYO çekirdek, başlangıç ve yönetimin satın alınması aşamalarındaki projelere yatırım yapmamaları, -GSYO'ların daha çok fikir aşamasını geçmiş, firmasını kurmuş ve kar elde etmeye başlamış ancak büyümek için finansmana, ihtiyaç olan firmalara yatırım yapması,[294]

289 KOSGEB, "KOBİ Strateji Eylem Planı (2015-2018)" s.48
290 www.kobias.com.tr, "Girişim Sermayesi", Erişim Tarihi: 20.12.2016
291 Aypek, s. 123
293 KOSGEB, s. 49
294 TTGV, s.58

Fırsatlar	Tehditler
-KOBİ'lere yönelik teşviklerin düzenlendiği bütüncül bir mevzuatın oluşturulması,	-Türkiye'nin içinde bulunduğu istikrarsız ortamın kısa vadede getirisi olmayan, uzun vadede ise yüksek risk taşıyan yatırımlara yönelmelerini zorlaştırması,
-GSYO'ların BİST'e yatırımdan çıkış ortamlarının ve imkanlarının geliştirilmesi,	-Yeni bir ürün yaratılması ve piyasada tutulup tutulamaması riski, [295]
-Yabancı sermayenin sektöre katılımının sağlanmasıyla ilgili mevzuatın hazırlanması,	-Vergi düzenlemeleri firmaların halka açılmalarını ve yatırımcıların Sermaye Piyasalarına yatırım yapmalarını sağlayıcı teşvikler içermemesi,
-GSYO'dan kar payı alan gerçek kişilerin, hisse senetleri kar payından stopaj yapılmadığı için vergiden muaf olması	-GSYO'ların yeterli fon desteğinin sağlanamaması,
-GSYO kazançları üzerinde kurumlar vergisinden istisna edilmiş olması,[292]	- Tarafların hak ve menfaatlerinin güvence altına alan hukuk sisteminin yetersiz kalması, (sınai mülkiyet hakları)
	-Devletin teşvik ve desteklerinin daha az olması,
	-Orta ve yüksek öğretim kurumlarının risk sermayesi ve girişimcilik eğitimi konusuna gerekli önemin verilmemesi,

292 SPK, "Mevzuat", www.spk.com.tr

295 www.kobitek.com.tr, "KOBİ", Erişim Tarihi: 18.12.2016

Tablo 10

Türkiye'de KOBİ'ler Açısından Risk Sermayesi SWOT Matrisi

İçsel Faktör / Dışsal Faktör	**Güçlü Taraflar**	**Zayıf Taraflar**
Fırsatlar	**Güçlü Yönler/Fırsatlar (Maxi-Maxi)** –Risk sermayesiyle sağlanan finansman kaynağının uzun vadeli, geri ödemesiz ve faizsiz olması, sermaye katkıları karşılığında garanti ve ipotek aramamaları, GSYO'ların genel olarak azınlık hissesi (%49) sahibi olarak kalmayı tercih etmeleri ile GSYO'lara mali teşviklerin sunulması -Yüksek teknolojiye yönelik yeni fikirleri olan küçük girişimcilere finansal destek sağlanmasıyla, bu fikirlerin ürün haline getirip ticaretleşmesi ile teknolojik gelişme sağlanması ve uluslararası alanda rekabet avantajı elde edilmesi, KOBİ'lere yönelik teşviklerin düzenlendiği bütüncül bir mevzuatın oluşturulması, - Yeniliklere yatkınlığı olan ve risk almaktan kaçınmayan KOBİ'lere finansman sağlaması ile GSYO'ların BİST'e yatırımdan çıkış imkanlarını geliştirilmesi,	**Zayıf Yönler/Fırsatlar(Mini-Maxi)** - GSYO'dan kar payı alan gerçek kişilerin, hisse senetleri kar payından stopaj yapılmadığı için vergiden muaf olması ve GSYO kazançları üzerinde kurumlar vergisinden istisna edilmiş olması ile GSYO çekirdek, başlangıç ve yönetimin satın alınması aşamalarındaki projelere yatırım yapma olanağının artırılması -GSYO'ların BİST'e yatırımdan çıkış ortamlarının ve imkanlarının geliştirilmesiyle gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasıyla, sermaye piyasası araçlarından yararlanma olanaklarının artırılması, -Yabancı sermayenin sektöre katılımının sağlanmasıyla ve ilgili mevzuatın hazırlanmasıyla, sermaye birikimlerinin artmasına teknolojiye yatırım için yeterli olanak sağlanması, - Ar-Ge, yenilik, sınai mülkiyet haklarında farkındalık ve bilgi düzeylerinin artırılması

Tehditler	**Güçlü Yönler/Tehditler (Maxi-Mini)** - GSYO yönetime katıldığı firmaya danışmanlık, finansal ve teknik destek vermesiyle, KOBİ'lerin olası krizlerden daha az etkilenmeleri, -KOBİ'lerin yeni ve ekonomik değeri olan projelerinin değerlendirilme olanağı sağlamasıyla, yeni bir ürün yaratılması ve piyasada tutulup tutulamaması riski - Yüksek teknolojiye yönelik yeni fikirleri olan küçük girişimcilere finansal destek sağlanmasıyla, bu fikirlerin ürün haline getirip ticaretleşmesi ve teknolojik gelişme sağlanması ile uluslararası alanda rekabet avantajı elde edilme olanağı sunmasıyla, , devletin teşvik ve desteklerinin artırılması, - Yeniliklere yatkınlığı olan ve büyümek için risk almaktan kaçınmayan KOBİ'lere finansman sağlanmasıyla, tarafların hak ve menfaatlerinin güvence altına alan hukuk sisteminin geliştirilme olanağı sağlanır,	**Zayıf Yönler/Tehditler(Mini-Mini)** -Sermaye piyasalarında gerekli mevzuat düzenlemelerinin ve teşviklerin artırılması, girişimcilerin sermaye piyasalarından yaralanma olanaklarının artırılması, -Ar-Ge, yenilik, sınai mülkiyet haklarında farkındalık ve bilgi düzeylerinin artırılması, yeni bir ürün yaratılması ve piyasada tutulup tutulamaması riski azaltılması, - Risk sermayesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, mevzuatın yenilenmesi, her aşamadaki KOBİ'lere(çekirdek, başlangıç ve yönetimin satın) finansman erişimin sağlanması, -Geleneksel aile şirketleri yapı nedeniyle sermaye piyasasında halka açıklık oranlarının artırılması ve ortaklık kültürünün gelişmesi için vergi düzenlemeleri firmaların halka açılmalarını ve yatırımcıların sermaye piyasalarına yatırım yapmalarını sağlayıcı teşvikler içermelidir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Yeni dünya düzeninde ekonominin kuralları değişmeye başlamıştır. Ekonomik gelişmenin liderleri, teknolojik gelişmeleri yakından takip eden, gerektiğinde risk almasını bilen ve yenilikçi fikirlere sahip girişimcilerdir. Günümüzde rekabet karşısında direnmek oldukça zorlaşmıştır. İşletmeler rekabet edebilmek için, geleneksel yapı ve kalıplardan kurtularak yeni fikirlerle fark yaratmak zorunda kalmışlardır. Bu farklılığın yolu ise ürünlerde, hizmetlerde veya süreçlerde yeni bilgiyi kullanıp bir inovasyon oluşturarak pazarın ihtiyaçlarına hızlı yanıt vermekten geçmektedir. Yeni pazarlara girmenin ya da var olan pazar payını yükseltmenin ve rekabet gücünü artırmanın yolu inovasyondan geçmektedir.

KOBİ'ler daha esnek üretim yapıları nedeniyle talep değişikliklerine çok çabuk uyum sağlamaktadır. Pazarı yakından takip edebilen, değişen müşterileri ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve taleplerine kolayca cevap verebilme gibi avantajlar KOBİ'leri inovasyona daha yatkın kılmaktadır.Yenilik yapmak isteyen KOBİ'lerin önündeki en büyük engel finansman sorunudur.Bu durum KOBİ'ler için inovasyonun finansmanını zorunlu hale getirirken,alternatif finansman yöntemlerinden biri olan risk sermayesi öneminin artmasını sağlamıştır.

Temel olarak bu çalışmada; inovasyonun önemi gün geçtikçe artmakta ve rekabette avantaj sağlamaktadır. Bu kapsamda geçmişten günümüze izlenen inovasyon politikalarının KOBİ'leri nasıl etkiledikleri ayrıca yeni ve ekonomik değeri olan projelerini hayata geçirmek isteyen KOBİ'lerin temel sorunları olan finansman kaynaklarının temininde risk sermayesinin ne kadar etkili olduğunu Türkiye özelinde ortaya konması amaçlanmıştır.

Türkiye ekonomisinde önemli bir paya sahip olan KOBİ'lerin uluslararası alanda rekabet avantaji sağlayabilmeleri için inovasyona konusunda gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de inovasyon konusunda bilimsel gelişmelerin sağlanması kapsamında araştırmacı sayısını artırarak aynı zamanda araştırma altyapısını geliştirmeli, Ar-Ge harcamalarındaki payın artmasına yönelik parasal kaynak sağlanmalıdır.Ulusal ve bölgesel ağlar oluşturarak mevcut kümeleri

tespit edip geliştirmeli ve uluslararası düzeyde kümeler arası ilişkileri kuvvetlendirecek ağlar oluşturulmalıdır ki KOBİ'ler daha iyi bir performans sergileyip rekabet avantaji sağlayabilsin.KOBİ'ler inovasyon konusunda yeterli donanıma sahip olmaya çalışırlarken bir takım sorunlarla da karşılaşmaktadır. Bu sorunların başında finansman kaynaklarının yetersizliği gelmektedir.

Türkiye'de kredibiliteleri düşük olan KOBİ'ler sermaye piyasalarından kaynak bulma güçlüğü ile karşılaşmakta ve finansman ihtiyaçlarının önemli bir bölümünü banka kredileri ile gidermeye çalışmaktadır. Fakat KOBİ'lere finansal kaynak sağlayan bankalar ve diğer mali aracı kuruluşlar işletmelere yeterli ve uygun koşullarda fon aktaramamaktadır. Çünkü bankalar çoğu kez kendilerini riske sokmamak için kredinin birkaç katı tutarında teminat talep etmektedir. Ancak KOBİ'ler ihtiyaç duydukları finansmanı sağlamak isterken ipoteği ve teminatı karşılayamamaktadır. Böylece yeterli öz sermaye ile çalışmayan KOBİ'ler borçlanmaktan korkmakta ve gereken büyümeyi sağlayamamaktadır. Özellikle finansman konusundaki sıkıntılarını kredi yoluyla aşamayan KOBİ'ler banka kredileri dışında alternatif finansman olan risk sermayesi,ihtiyaç duydukları fonları elde etmelerinde kolaylık sağlayacaktır.

Türkiye'de KOBİ'ler yenilikçi, üretken, yüksek büyüme potansiyeline sahip olup, uluslararası piyasada rekabet edebilecek duruma gelebilmesi için, risk sermayesi koşullarını sağlanması gerekmektedir.Ancak Türkiye'de risk sermayesi uzun yıllar uygulama imkanı bulamamıştır. Gerek yerli sermayenin yetersizliği, gerek bilgi eksikliği, gerekse yasal düzenlemelerin yeterli olmayışı ilgiyi bu noktadan uzaklaştırmıştır.

KOBİ'lerin uzun vadeli borçlanmalarında kaynak bulmakta zorluk çekmesi, bu işletmelerin sermaye piyasası yolu ile finansman bulmaya olan ihtiyacını arttırmaktadır. Risk sermayesi finansman modeli, yatırımlar için faizsiz ve uzun vadeli fon sağlayabilme kolaylığıyla yeni bir finansman yöntemi olarak ülkemizde gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda risk sermayesi için gerekli yasal düzenlemelerin tamamlanıp, sermaye piyasasına girişi kolaylaştıran yeni finansal kaynaklar ve finansal kurumlar geliştirilmeli ayrıca hisse senetlerinin değer kazanmasında halka açılmanın temel şartı ülkede gelişmiş bir menkul kıymet sermaye piyasasının bulunmasıdır.

Türkiye'de yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık ile bürokratik engellerde risk sermayesi yatırımlarının önündeki engeli oluşturmaktadır. Yapısı itibarı ile uzun vadeli bir yatırım olan risk sermayesi modeli ile yatırım yapmak isteyen risk sermayedarları ekonomik belirsizlikler nedeniyle önlerini görememekte ve yatırımlarını daha istikrarlı ekonomilerin olduğu ülkelerde yapmaktadırlar. Dolayısıyla Türkiye'de siyasi ve ekonomik istikrar sağlanır ve aynı zamanda sermaye piyasası iyi işler hale getirilirse risk sermayesinin ülkemizin gelişme sürecine katkıda bulunması beklenebilir.

Türkiye bilim ve teknolojiyi bilinçli kullanan ve yeni teknolojileri üretebilen,teknolojik gelişmeleri toplumsal ve ekonomik faydaya dönüştürme yeteneği kanazmış bir refah toplumu yaratmak istiyorsa, inovasyon konusunda KOBİ'lere gereken desteği verilmelidir. Aynı zamanda bu konuda gerekli finansal desteğin sağlanması kapsamında risk sermayesi finansman modelinin etkin işleyebilmesi için gerekli ortamı sağlaması gerekmektedir.

Çalışmanın SWOT analizi bölümü, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, KOSGEB, SPK, TÜİK ve bu konuda daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalardan alınan verilerden yola çıkılarak hazırlanmıştır.Türkiye'deki KOBİ'ler açısından risk sermayesi finansman modeli SWOT analiz ve SWOT analizinden elde edilenler ışığında SWOT matiris hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan SWOT yöntemiyle Türkiye'de uzun zaman uygulama imkanı bulamamış risk sermayesi finansman modelinin gerek KOBİ'ler gereksede siyasi aktörler için bir çerçeve oluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKYILDIZ, Hüseyin,& Ömer EROĞLU.“Türkiye Döneminde Uygulanan İktisat Politikası”,**Süleyman DemirelÜni. İİBF Dergisi**, c: 9,2004

AKKAYA, Göktuğ &Yılmaz İçerli. “KOBİ’lerin Finansal Problemlerinin Çözümünde Risk Sermayesi Modeli”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,**2001

ALTINTAŞ, Berra.“Bir Finansman Tekniği Olarak Risk Sermayesi”, **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi,**1986

ARAS, Güler ve AlövsatMüslümov. “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”, **21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunları, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu**, 2002

ATALAN, Bülent. “Bir Rekabet Stratejisi Olarak İnovasyon ve İnternet Bankacılığı Örneği”, **Actre Dergisi**No: 49 (Erişim http: //www.makale.com/search Articl Detll.asp /ARTİCLE-İD=43)

AYKAÇ,M.,&Parlak Z.,&ÖZDEMİR S.**Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücünün Artırılması ve Türkiye’de KOBİ’ler**,İTO Yayını,2008

AYPEK, Nevzat.**Sermaye Piyasası Aracı Olarak Risk Sermayesi ve Türk Sermaye Piyasasında Uygulanabilirliği**, KOSGEB Yayını, Ankara,1998

AYKAÇ, Mustafa & Zeki PARKAK& Süleyman ÖZDEMİR.**Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gününün Artırılması ve Türkiye’de KOBİ’ler**, İTO
Yayınları, İstanbul, 2009

BAYÜLKEN, Yavuz,& Cahit KÖTÜKOĞLU.“KOBİ’ler”, **TMMOB Oda Raporu**, Nisan Yayın no: mm\583, 2002

BEKAR, Barış. “Girişim Sermayedarlarının Hedefindeki Sektörler”,**Para Dergisi**, (2008/Ağustos),

Bilim Teknoloji Politikalarının Ülke Kalkınmasındaki Önemi ve Türkiye’nin Araştırma kapasitesi, DPT Sosyal Planlama Genel Müd.

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 23. Toplantısı**Ulusal Yenilik ve GirişimcilikSistemi**,27 Aralık 2011,http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/23/BTYK23_TUBITAK_Sunus.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2017

BURMANOĞLU, S. Şeşen. “Türk Firmalarının Organizasyonelİnovasyon Yeteneğini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 66 (4): 1-20, 2011

BTSO. **İnovasyon Nedir ve Şirketlere Ne Getirir**, Yayına Hazırlayan: BTSO Etüd ve ARGE, 2007

BÜLBÜL, Yavuz, Rahmi D. ÖZBAY.**Teknoparklar Teknolojik Bilginin Ticarileşmesi**,İTO Yayın. 2010

CANSIZ, Mehmet.**Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB**,DPT Sosyal Sektörel ve Koordinasyon Genel Müd.,Uzmanlık Tezi, 2008

CENGİZ, M. "Alanya Bölgesindeki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Yöneticilerin Yenilikçilik Anlayışı", **Yüksek Lisans Tezi**,Akdeniz Üniversitesi SBE, 2012

CEYLAN, Ali &T.KORKMAZ. **İşletmelerde Finansal Yönetim**, 9.baskı, Bursa Ekin Yayın Evi, 2006

CEYLAN, Ali. **Finansal Teknikler**, Bursa, 2002

ÇAPANOĞLU, S.**Avrupa Birliği'nde Risk Sermayesi Uygulamaları ve Türkiye**, İktisadi Kalınma Vakfı, İstanbul,(2005/Aralık),

ÇİLLER, Tansu& Murat ÇİZAKÇA.**Türk Finans Kesiminde Sorunlar ve Reform Önerileri**, İstanbul: İSO Araştırma Dairesi Yayınları, 1989

ÇİMEN, Filiz. "2023 İçin Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikalarını Oluşturma Yolunda Vizyon 2023", **Mühendislik, Mimarlık ve Planlama Ölçü Dergisi,** Aralık/2005

ÇOLAKOĞLU, Mustafa.**KOBİRehberi**, KOSGEB, 2002

ÇONKAR,Kemalletin. **Risk sermayesi Finansman Yönteminin KOBİ'ler Açısından Önemi ve Uygulanabilirliği**, KOSGEB YAY. (I. Orta Anadolu Kongresi, KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları,),2001

ÇONKAR,Kemalletin&Şuayip ÖZDEMİR.**KOBİ Girişimleri İçin Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, İTO Yayını, 2009

ÇONKAR, Kemalletin. **Risk Sermayesi Finansman Yöntemi**, İTO Yayınları, 2007

ÇOŞKUN, Ahu. "KOBİ'lerin Finansmanında Risk Sermayesi ve Türkiye'deki Uygulamamalar" **Doktora Tezi**, İ.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012

DAĞDELEN, Ülkü. "Risk Sermayesi", **İktisat İşletme ve Finans Dergisi**, Cilt: 7,Sayı: 72, Mart/1992

DURGUN, Metin&AykutGÖKER&Ahmet Ş. Üşer.**Türkiye İçin Teknoloji Öngörü Çalışması Model Önerisi**, Mayıs/2001

EKİNCİ, Mehmet.**Türkiye'de KOBİ'lerin Kurumsal Gelişimi ve Finansal Sorunları**, ASKON Anodolu Aslanları İşadamları Derneği, 2003

ELÇİ, Şirin.**İnovasyon Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı**, Ankara Teknoplü Grup 7 Baskı, 2006

ELÇİ, Şirin.Rekabet ve Kalkınma İçin İnovasyon,**Ölçü Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada Dergi**, Mayıs/2008

ELÇİ, Şirin, İhsan Karataylı, Selçuk Karaata, **Bölgesel İnovasyon Merkezi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi**, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-12/477, 2008/Aralık,

ER, Bünyamin, Emre Y. Şahin, Mesut Mutlu. **Girişimciler İçin Alternatif Finansman Kaynakları: Mevcut Durum ve Öneriler**, 2015

ERGİN,Arif. "Kaizen ve İnovasyon". **Ölçü Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada Dergi,** Mayıs/ 2008

EMİR,Oktay. **Turizmde SWOT Analizi (Afyonkarahisar Örneği),**Detay Yayıncılık,1. Baskı, 2011

FETTAHOĞLU, Abdurahman.**Riziko Sermayesi Finansı**, KOSGEB Yayını, Ankara,1992

FREEMAN,Chris&L.Soete. **Yenilik İktisadı**, Çev. E.Türkcan,TÜBİTAKYayınları,Ankara, 2004

GÖKÇE, G.Sinem.**İnovasyon Kavramı ve İnovasyon Önemi**, Fırat Kalkınma Ajansı, 2010

GÖKER, Aykut.**Ulusal İnovasyon Sistemi: Türkiye Ulusal İnovasyon Sitemini Kurabildi mi?** Temmuz/2003

GÖKER, Aykut. "Rekabet Kavramının Değişen İçeriği: Farklı Yaklaşımlar",**Ekonomi Yaklaşım Dergisi**, Cilt 14, Sayı47, 2003

GÖKER, Aykut. "Teknolojik Gelişmeler ve Türkiye'nin Teknoloji Geliştirme Koşul ve Olanakları", **TMMOB, Kentsel ve Kırsal Alan Gelişme Stratejileri Semineri**, 13-14 Ocak 1996, Ankara, www.inovasyon.org

GÖKER, Aykut. **Türkiye'de 960'lar ve Sonrasındaki Bilim ve Teknoloji Politikası Tasarımları Niçin (tam) Uygulamadık,** ODTÜ Öğretim Üyeleri Derneği, "Ulusal Bilim politikası"2002

GÖKER, Aykut. **İnovasyonun Değişen Ortam ve Şartları Hükümetlerin/Devletin Yeni Rolü.** ODTÜ Bilim ve Teknoloji PolitikalarıYüksek Lisans Programı Seminer Notu, Ankara.1999

GÖKER, Aykut. **Pazar Ekonomilerinde Bilim ve Teknoloji Politikaları ve Türkiye**, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, TMMOB 50. Yıl yayınları,2004

GÜNAY, Ö. "KOBİ'lerde Yenilik Türlerinin Analizi ve Yenilik Engellerinin Belirlenmesin Yönelik Bir Araştırma", **Yüksek lisans Tezi**, İstanbul Üniv.Sosyal Bilimler Ens.2007

İPEKTEN, O. Berna. "Risk Sermayesi Finansman Modeli", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 7,Sayı 1, 2006

IŞIK, Nihan&Efe Can KILIÇ."İnovasyon Sistemi Yaklaşımı ve İnovasyonunCoğrafyası:Türkiye Örneği", **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi**,Cilt: VII Sayı: I, 2012

KAVAKÇIOĞLU, İbrahim. **Yönetiminde Devrimin Rehberi, İnovasyon,**Altedo Yayıncılık, İstanbul, 2006

KILIÇ,Recep. "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Bir Öz Yetenek Oluşturma Stratejisi Olarak İnovasyon: Balıkesir İli ve Çevresinde Bir Araştırma"**Doktora Tezi**, 2011

KOCAMAN, Çiğdem Berna.**FinansalPiyasalara (Kurumlar, Teknikler ve Araçlar**), Siyasal Kitapevi.1.baskı, Ankara, 2004

KOÇ, Tufan, "Teknolojik Yenilik ve Yenilik Türleri", **Ölçü Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada Dergi,**Mayıs/2008

KORKMAZ, Nuray,**Sorularla Yenilikçilik (İnovasyon),**İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2004

KUĞU, Tayfun D. "Finansman Yönetimi Olarak Risk Sermayesi", **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 2 Celal Bayar Üniv. İ.İ.B.F, Manisa, 2004

MİKAİL, Erol. Ekonomik Kriz ve KOBİ'ler, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi** s.(5: 1) , 2010

İŞERİ, Müge. **Risk Sermayesi ve Türkiye'deki Geleceği**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001

İŞTAR, Emel."Alternatif Bir Finansman Modeli olarak Risk Sermayesi",**Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,** Cilt.12,Sayı:46, 2013

OECD. **Türkiye'deki Dinamik Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Geliştirilmesine ve Finansmanına Yönelik Çerçeve**; 3.baskı OECD ve Eurostat Ortak Basımı, 2005

OECD-Eurostat, Oslo kılavuzu. **Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler**.çev. TÜBİTAK, 2005

ÖRÜCÜ, Edip& Recep KILIÇ, AbdullahSAVAŞ.“KOBİ’lerdeİnovasyon Stratejileri ve İnovasyon Yapmayı etkileyen Faktörler”. **Doğuş Üniv. Dergisi,** 2011

ÖZ E.& B.YILMAZ “KOBİ’lerin Dış Ticarete Açılımında Dış Ticaret Şirketlerinin Rolü”**Türkiye Çimento End. İş Verenler sendikası CEİSE Dergisi**, Sayı 6 sayfa 16, 2007

ÖZDAŞ, Nimet. “Bilim ve Teknoloji Politikası ve Türkiye”, TÜBİTAK Yayınları.www.inovasyon.org/getfile.asp?file=nimetbook.pdf,2002,(15.04.2016)

ÖZDEMİR, Selin. **Türkiye’de Risk Sermayesi ve Savunma Sanayisine Yönelik Bir Model Önerisi,**M.S.B. Savunma Sanayi Müsteşarlığı, AJANS-TÜRK Basın ve Basım A.fi./Ankara, 2007

ÖZDEMİR, Süleyman&Halis Y. ERSÖZ&İbrahim SARIOĞLU. **İşsizlik Sorunun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi**, İstanbul İTO Yayını 2006-45, 2006

ÖZDEMİR, Akmut.**Risk Sermayesi**, A.Ü. SBF İşletme Ekonomisi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 1990

ÖZKILIÇ, Damla. “TürkKOBİ’leri için Alternatif Finansman Bulma Yöntemleri ve Sermaye Piyasası” http: //dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/view/5000066351

ÖZKÖK, İ.Cem, “Bir Finansman Türü Olarak Risk Sermayesi ve Uygulama Örnekleri”, **Dokuz Eylül Üniv. İİBF Dergisi,**Cilt: 7, Sayı: 1,1992

ÖZSAĞIR, Arif.**Yenilik Ekonomisi**, Seçkin Yayıncılık 1. Baskı, 2013

SABUNCUOĞLU,Zeyyat.&T.TOKOL. **İşletme**,UludağÜniv. İİBF, 7. Baskı, Bursa, 2009

SAKARYALI, Arzu M. “İnovasyon ve Risk Sermayesi”. **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2014

SARIASLAN, Halil. “Risk Sermayesi Finansman Modeli ve Türkiye’de Uygulama Olanakları”, **ASO Dergisi**, Nisan/1992

SARIDOĞAN, Ercan& Rona TURANLI. **Bilim-Teknoloji-İnovasyon Temelli Ekonomi ve Toplum**, İTO yayınları, 2010

SARISOY, İdris. **KOBİ’lere Yönelik Vergi Teşvik Politikası**, İTO Yayını, 2008-23

SOYAK, Alkan.**İktisadi Planlama ve Türkiye Deneyimi**,Der Yayın. İstanbul, 2004

SOYAK, Alkan.“Teknoloji İktisadına GirişDers Notu”, **M.Ü İ.İ.B.F**. İktisat Bölümü,2002

SOYAK, Alkan. **Ulusal Yenilik sistemi ve Kurumsal Arayışlar:Teknoekonomi Enstitüleri,Teknoekonomi: Seçme Yazılar**, Der Yay. İstanbul, 2011

SOYDEMİR, Selim. "Risk Sermayesi", **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 11, 1994

ŞİRVAN, Nesrin. **Risk SermayesiveTürkiye'deUygulanabilirliği,**Yazarlar/Yazılar, http: //www.iubam.org/risksermayesi.pdf, 2002

TANER, B.,SEVİNÇ G. "Dünya da KOBİ Borsaları veTürkiye'de KOBİ Borsalarının Oluşumuna Yönelik Uygulamalar", Ege Akademik Bakış, 519-540 http: //www.onlinedergi.com/MakaleDosyalari/51/PDF2008_2_7.pdf, 2008

TAYMAZ, Erol.**Ulusal Yenilik Sitemi: Türkiye İmalat Sanayinde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçleri**, TÜBİTAK/TTGV/DİES, Ankara,2001

TUNA, Kadir A.**İnovasyonun Finansmanı ve Risk Sermayesi**, İktisat Fakültesi Mecmuası, 2004

TUNCEL, Kürşat. **Risk Sermayesi Finansman Modeli**, SPK Yayın No: 37, 1996

TUNCEL, Cem O. **İnovasyon Sistemleri ve Ekonomik Gelişme**. Nilüfer Akkılıç Kütüphanesi Yayınları, 2011

TÜBİTAK, Vizyon2023, http: //www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-vizyon-2023, Erişim Tarihi: 25.04.2016

TÜBİTAK.**Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası**, Ankara: TÜBİTAK BTP 97/04, 1997

TÜBİTAK-BTP, **Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası**. TÜBİTAK Yayını: Ankara, 1999

TÜBİTAK. "Yüksek Planlama Kurulunca VII. Beş Yıllık Plan Döneminde Öncelik Ele Alınması Öngörülen Temel Yapısal Değişim Projeleri Kapsamındaki Bilim Ve Teknoloji Atılım Projesi Çalışma Komitesi Raporu", 24 Şubat 1995, Erişim Tarih: 20.04.2016, www.tübitak.gov.tr

TTGV. **Girişim Sermayesi: Türkiye İçin Çıkarımlar ve Öneriler**,Ankara, 2012

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Türk Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003, Erişim Tarihi: 21.12.2016

TÜSİAD.**Ulusal İnovasyon Sistemi, Kavramsal Çerçeve, Türkiye İncelemesi ve Ülke Örnekleri**, İstanbul TÜSİAD Yayınları, 2003

TÜRKCAN**,** Ergun. **Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Politika,** İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2009

UÇKUN, N. "KOBİ'lerin Finansal Sorunlarına Melek Sermaye Çözüm Olabilir mi?"**Muhasebe Finans Dergisi**, 2009

ULUDAĞ, İlhan.**GümrükBirliği Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli**, İTO Yayın No: 42,1996

YALÇINER,Kürşat&TANRIÖVENCihan&BALHasan&AKSOY Ebru&KURT Çiğdem.**Finansal Teknikler ve Türev Araçlar**,Gazi Kitapevi, 2008

YETİŞ, Nüket. **Teknolojiyi Geliştirme ve Risk Sermayesi**, Panel, KOSGEB, 1993

YILMAZ, Beytullah. "KOBİ'lerin Finansman Sorunlarına Bir Çözüm Önerisi Risk Sermayesi Finansman Modeli", **ODTÜ İİBF**, 2001

YÜCEL,İsmail H.**Bilim Teknoloji ve 21. Yüzyılın Toplumu**,DPT Yayın, Ağustos/1997

YÜCEL, İsmail Hakkı,**Türkiye'de Bilim Teknoloji Politikası İktisadi Gelişmenin Yönü**,DPT, Sosyal Sektörel ve Koordinasyon Genel Müd. Haziran/2006

YÜKSEL, Aycan. **Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi**, DPT Sosyal Sektörel ve Kordinasyon Genel Müd. Uzmanlık Tezi, 2011

ZAİMOĞL, Tülay. **Risk Sermayesi ve Türkiye'de Uygulama Olanakları;** SPK Yayın No: 19, 1995

ZORLU,Selcan. **KOBİ'lerin Finansmana Erişiminde Kredi Garanti Fonları,**Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müd. Kalkınma Bakanlığı, Temmuz/2013

İnternet Kaynakları

www.tubitak.gov.tr TÜBİTAK Tarihçesi, Erişim, 21.04.2016

http: //www.doğuş: edu.tr./ amustumov./papers/küresel-KOBİ.Pdf 18.03.2010,

http: //www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-vizyon-2023,

http: //dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/view/5000066351

http: //www.onlinedergi.com/MakaleDosyalari/51/PDF2008_2_7.pdf

htt://.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy.sme _definition

http: //www.kalkınma.gov.tr

http: //www.tubitak.gv.tr

http: //www.kosgeb.gov.tr

http: //www.tuik.gov.tr

http: //www.kafkas.gov.tr

http: //www.KOBİas.com.tr

http: //www.ivci.com.tr

http: //www.spk.com.tr

http: //www.ito.gov.tr

http: //www.borsaistanbul.com

http: //www.tusiad.org.tr

http://stratejikyonetim.org.tr

http://www.kobi.org.tr

www.rheagirisim.com.tr

www.gozdegirisim.com.tr

www.eglyo.com